

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธา
ของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
MONASTERY MANAGEMENT OF SANGHA ADMINISTRATORS FOR
PEOPLE'S FAITH PROMOTING IN KLONGLUANG DISTRICT OF
PATHUMTHANI PROVINCE

พระธีรภัทร์ นาถสีโล (นาคกลั่น)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธา
ของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

พระธีรภัทร์ นาถสีโล (นาคกลั่น)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Monastery Management of Sangha Administrators for People's Faith
Promoting in Klongluang District of Pathumthani Province

Phra Teerapat Nāthasīlo (Nakklan)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์เรื่อง
“การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม)

กรรมการ

(พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระธีรภัทร์ นาสีโล)

- ชื่อสารนิพนธ์:** : การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธา
ของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
- ผู้วิจัย:** : พระธีรภัทร์ นาถสีโล (นาคกลั่น)
- ปริญญา:** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์:**
- : พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร., พธ.บ.(การสอนสังคม),
ศศ.ม.(ประวัติศาสตร์เอเชีย), พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)
  - : พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., ป.ธ. ๖, พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
- วันสำเร็จการศึกษา:** : ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี ๒. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี

การศึกษาวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ และการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ ๐.๙๒๑ จากกลุ่มตัวอย่าง ๔๐๐ คนได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๔๕ , S.D.= ๐.๗๔๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการวางแผน (Planning) ($\bar{X}$ =๓.๗๑, S.D.= ๐.๘๓๔) ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) ($\bar{X}$ = ๓.๖๐, S.D. = ๐.๘๕๐) ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) ($\bar{X}$ =๓.๔๓, S.D.= ๐.๘๘๗) ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling) ($\bar{X}$ =๓.๔๓, S.D.= ๐.๘๘๗) ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) ($\bar{X}$ =๓.๐๙, S.D.= ๑.๐๕๑) ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของ พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี จำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ คือ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา มีรายได้ต่อเดือน และจำนวนครั้งในการ เข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน และมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ๑) พระสงฆ์ขาดความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการ องค์กร๒) ไม่มีการส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ๓) ไม่มีกระบวนการคัดสรร พระภิกษุสามเณรในการเข้ามาบวช ๔) การอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัดยังไม่ดี เท่าที่ควร ข้อเสนอแนะ พบว่า ๑) ควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน ๒) พัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้๓)ควรมีการใส่ใจพระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้ามาบวช ๔) ควรมีการอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัดมากยิ่งขึ้น

- Research Paper Title** : Monastery Management of Sangha Administrators for People’s Faith Promoting in Klongluang District of Pathumthani Province
- Researcher:** : Phra Teerapat Nāthasīlo (Nakklan)
- Degree:** : Master of Arts (Buddhist Management)
- Research Paper Supervisory Committee**
- : Phrapalad Rapin Bhudtisaro, Asst. Prof. Dr., B.A. (Social Teaching), M.A. (Asian History), Ph.D. (Buddhism)
  - : Phramaha Krisada Kittisobhano, Assist.Prof.Dr., Pali 6, B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)
- Date of Graduation** : February 19, 2020

Abstract

Objectives of this research were: 1.To study the monastery management of Sangha Administrators for people’s faith promotion at Klongluang District, PathumThani Province, 2.To study people’s opinion levels on monastery administration of Sangha administrators for people’s faith promotion at Klongluang District, Pathum Thani Province, and 3. To study problems, obstacles and recommendations for the monastery management of Sangha Administrators for people’s faith promotion at Klongluang District, PathumThani Province,

Methodology was the Mixed Methods of both quantitative and qualitative researches. The qualitative research collected data from 8 key informants, purposefully selected, with structured in-depth-interview script, by face-toface-in-depth-interviewing. Data were analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research, using survey method, collected data with questionnaires with the confident value at 0.921 from 400 samples who were people at Khlong Luang District. Pathum Thani Province, by the researcher. Data were analyzed using statistical frequency, percentage, average, standard deviation.

Findings were as follows:

1. Level of people’s opinions on the monastery management of Sangha Administrators at Klongluang District, Pathum Thani Province, by overall, were at middle level ($\bar{X}$ =3.45, SD = 0.742) Each aspect was at middle level from high to low as: Planning was at $\bar{X}$ =3.71,SD=0.834, Directing was at $\bar{X}$ =3.60,SD=0.850, Organizing was at $\bar{X}$ = 3.43, SD = 0. Controlling was at $\bar{X}$ =3.43, SD = 0.887, Staffing was at $\bar{X}$ =3.09,SD=1.051, respectively.

2. The comparison of people's opinions on the monastery management of Sangha Administrators at Klongluang District, Pathum Thani Province, to promote the faith of citizens Luang, Pathum Thani, classified by personal factors: such as age, gender, educational level, monthly income. and numbers of time in merit making at monasteries per week indicated that peoples with different genders, ages, incomes per month did not have different opinions on opinions on the monastery management of Sangha Administrators for the peoples' faith promotion at Klongluang District, Pathum Thani Province, rejecting the set hypothesis. People with different educational level had different opinions on the monastery management of Sangha Administrators to promote people's faith at Klongluang District, Pathum Thani Province, accepting the set hypothesis.

3. Problems, obstacles and Suggestions were: 1) Sangha lacked knowledge about planning and organization, 2) lack of encouraging monastery staff to exchange experiences and learning, 3) there was not selection process of laity to be ordained monks and novices, 4) support and facilitation of laities who come to contact monasteries were not as good as they should be.

Suggestions were that 1) there should be training in planning for monks 2) there should be development and improvement of knowledge management in each areas to promote learning exchanges for monastery staff, 3) there should be caring and mentoring process for monks and novices from screening laities to be ordained, and 4) there should be more facilitating supports for laities who come to contact monasteries.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้เพราะได้รับความเมตตาจากคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ คือ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร. และพระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. ที่ได้อนุเคราะห์ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดีตลอดมา ทั้งนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกัน พระมหาสุนันท์ สุนันโท, ผศ.ดร. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน ที่ได้เมตตาแนะนำปรับปรุงสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระเดชพระคุณ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้วิจัยคอยอำนวยความสะดวกและแนะนำผู้วิจัยเป็นอย่างดีเสมอมา

กราบขอบพระคุณ พระครูวิจิตรอากาศ(นิวัตร อากาศโร) เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง พระครูปริยัติกิจวิมล(สุพจน์ อาจารย์สุโภ) เจ้าคณะตำบลคลองห้า พระครูธรรมจริยัติศักดิ์ สุภโท เจ้าอาวาสวัดทวีการะอนันต์ นายไทย ทองปราง อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าโขลง นายชัยรัตน์ บางขันธุ์ ประธานชุมชนวันครู นายณรงค์ชัย แต่ประเสริฐ ไวยาวัจกรวัดทวีการะอนันต์ นายปัญญา ตุ่มเทียน กรรมการวัดทวีการะอนันต์ และนางเทียมจิตร แกมขุนทด กรรมการวัดทวีการะอนันต์ ที่ให้ความเมตตาในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณแก่ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ บิดามารดา ญาติสนิทมิตรสหาย และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระธีรภัทร์ นาถสีโล (นาคกลั่น)

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับวัดในพระพุทธศาสนา	๒๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๓๐
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๓๓
๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๓๙
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๒
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๒
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๖๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๔
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๗
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๖๙
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๐
๔.๒ ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	๗๑
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๗๗
๔.๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	๙๕
๔.๕ แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี(ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก)	๑๐๐
๔.๖ องค์กรความรู้	๑๑๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๑๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๖
๕.๒ อภิปรายผล	๑๑๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๙
บรรณานุกรม	๑๒๑
ภาคผนวก	๑๒๘
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการวิจัย	๑๒๙
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ	๑๓๖
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๔๒
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย (แบบสอบถาม)	๑๔๔
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย (สัมภาษณ์)	๑๔๖
ภาคผนวก ฉ รูปภาพสัมภาษณ์	๑๕๕
ประวัติผู้วิจัย	๑๖๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	ความหมายของการบริหาร	๑๓
๒.๒	กระบวนการบริหาร	๑๙
๒.๓	ความหมายของวัด	๒๒
๒.๔	บทบาทของวัด	๒๙
๒.๕	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๓๒
๒.๖	แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๓๙
๒.๗	งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการ	๔๖
๒.๘	งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด	๕๐
๒.๙	งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๕๗
๓.๑	แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	๖๓
๔.๑	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๗๐
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC อันประกอบไปด้วย P (Planning) การวางแผน, O (Organizing) การจัดการองค์กร, S (Staffing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร, D (Directing) การอำนวยการ และ C (Controlling) การควบคุมกำกับดูแล ในภาพรวมทั้ง ๕ ด้าน	๗๒
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการวางแผน (Planning)	๗๓
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการจัดการองค์กร (Organizing)	๗๔
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing)	๗๕
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการอำนวยการ (Directing)	๗๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการ วัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling)	๗๗
๔.๘	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ	๗๘
๔.๙	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ	๗๙
๔.๑๐	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๘๐
๔.๑๑	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ระหว่างวุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวม	๘๑
๔.๑๒	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ระหว่างวุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน	๘๒
๔.๑๓	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ระหว่าง วุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร	๘๒
๔.๑๔	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ระหว่าง วุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร	๘๓
๔.๑๕	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ระหว่าง วุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยความสะดวก	๘๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๖	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างวุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล	๘๔
๔.๑๗	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๘๕
๔.๑๘	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างรายได้ต่อเดือน กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล	๘๖
๔.๑๙	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์	๘๗
๔.๒๐	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวม	๘๘
๔.๒๑	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน	๘๙
๔.๒๒	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร	๙๐
๔.๒๓	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่าง จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร	๙๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๔	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยความสะดวก	๙๒
๔.๒๕	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล	๙๓
๔.๒๖	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	๙๔
๔.๒๗	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการวางแผน	๙๕
๔.๒๘	ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร	๙๖
๔.๒๙	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร	๙๗
๔.๓๐	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยความสะดวก	๙๘
๔.๓๑	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล	๙๙

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ เขตปกครองทางคณะสงฆ์ ๔ ตำบล	๔๑
๒.๒ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๑
๔.๑ สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดในอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานีมีการบริหารจัดการวัดเป็นอย่างไร	๑๐๒
๔.๒ สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัดในอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานีเป็นอย่างไร	๑๐๕
๔.๓ สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดและการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนของวัดมีอะไรบ้าง	๑๐๗
๔.๔ สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการวัดและการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนของวัดอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานีควรมีอะไรบ้าง	๑๐๙
๔.๕ องค์กรความรู้จากการวิจัย	๑๑๐
๔.๖ องค์กรความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย	๑๑๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก		พระสุตตันตปิฎก	
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป. (ไทย)	= วินัยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฐกวรรค	(ภาษาไทย)
สั.ส. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อจ.เอกก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า. เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๑. หมายความว่าระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๐ หน้าที่ ๕๑ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารจัดการองค์กรมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ต้องการให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอยู่เสมอ ทั้งนี้ย่อมจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ คือ คนหรือบุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการนี้มีความสำคัญมาก แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์กรก็คือคนหรือบุคลากร ในการบริหารจัดการในองค์กรทางศาสนาก็เช่นกัน วัดจะเจริญรุ่งเรืองเป็นที่ร่มรื่นเป็นที่ศรัทธาและอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้าง เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์ รวมถึงเงิน จะมีความสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่มี ความหมาย ถ้าบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๑

การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ เจ้าอาวาสนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำกับผู้ตาม เจ้าอาวาสนั้นมีการกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ตามภารกิจของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์^๒

---

^๑ บุญช่วย จันทร์เข้า, “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗), หน้า ๘๐.

^๒ ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์, “การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗.

พระสังฆาธิการจึงมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำกล่าวที่ว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะรุ่งเรืองสืบไปก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ” เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป^๓

วัดหลายแห่งในปัจจุบันมุ่งพัฒนาด้านวัตถุ ด้านอาคารสถานที่ มากกว่าการพัฒนาวัด มุ่งสร้างวัดถুমงคล เครื่องรางของขลัง เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนไม่สามารถที่จะพึ่งตนเอง เมื่อได้ปัจจัยมาก็พัฒนาวัดให้ใหญ่โตเกินความจำเป็น เกิดความภาคภูมิใจว่าได้พัฒนาพุทธศาสนาอย่างดีเยี่ยมแล้ว อันที่จริงหัวใจของพระพุทธศาสนาอยู่ที่การพัฒนาคนเป็นหลักสำคัญ การบริหารวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์รวมของสงฆ์ แต่จะเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งทำให้ไม่มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุกด้าน และเกิดความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่ายสมาชิกในวัดและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดก็ไม่เต็มที่ การบริหารนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองอย่างยิ่ง วัดที่จะมีความเจริญได้นั้นจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ในทุกๆด้าน^๔

เมื่อชาวบ้านมีความศรัทธาและเชื่อมั่นพร้อมทั้งฝากความหวังไว้กับพระสงฆ์ โดยเฉพาะผู้บริหารจัดการวัดจะต้องมีทั้งอัตตหิตสมบัติ (คือยึดธรรมประจำใจ) และมีปรหิตปฏิบัติ (คือมุ่งบำเพ็ญประโยชน์สุขส่วนรวม) เมื่อผู้นำสงฆ์ประพฤติธรรม สังคมส่วนรวมก็อยู่เป็นสุข ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า “คณฺเฏเจ ตรมานาน ... เนตเต อุษุ คเต สติ ฯ เอวเมว มนุสเสสุ... ราชา เจ โหติ ธมฺมิโกติ ฯ” แปลว่า เมื่อฝูงโคข้ามปากแม่น้ำ ถ้าโคผู้นำฝูงไปตรง โคนเหล่านั้นย่อมไปตรงทั้งหมด ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นผู้นำ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกนี้ย่อมประพฤติธรรมเหมือนกัน ประชาชนทั้งประเทศย่อมเป็นสุขถ้าพระราชาทรงดำรงอยู่ในธรรม^๕

ดังนั้นความคาดหวังในการบริหารวัดที่ควรจะเป็นไปในปัจจุบันและอนาคต คือ วัดควรเป็นต้นแบบทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ และเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัย และวัดควรเป็นแหล่งการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เป็นแหล่งให้การสงเคราะห์ทางด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาถ่ายทอดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ทุกวันอาทิตย์วัดควรมีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่างๆ เช่น เปิดโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนา

^๓ กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

^๔ พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต**, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา, ๒๕๒๕), หน้า ๒๗-๒๘.

^๕ อัง.จตุกก. (ไทย) /๗๐/ ๐๐.

วันอาทิตย์ อบรมศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม หรืออาจจัดเป็นการเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยแก่เด็กและเยาวชน เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน และวัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ชุมชนและท้องถิ่นควรให้โอกาสวัดดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นที่พักทางใจของบุคคลในชุมชน สร้างความสามัคคีให้เกิดในชุมชน ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจพระพุทธศาสนาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ วัดควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น เป็นศูนย์กลางรับบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ และแรงงานในการพัฒนาท้องถิ่น จัดอบรมและฝึกอาชีพหรือส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพื่อเสริมรายได้แก่สมาชิกครอบครัว วัดควรเป็นสถานที่บำบัดต่างๆ ที่เป็นปัญหาต่อประชาชน ครอบครัว สังคม และชุมชน ควรใช้ธรรมะเป็นเครื่องขับเคลื่อนให้สังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง แต่ในขณะเดียวกันก็ควรระวังมิให้เป็นเครื่องมือของอุดมการณ์ต่างๆ ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี^๖

ภายใต้ความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม การบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนกลางมีศูนย์รวมอยู่ที่จังหวัด พระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จึงมีภารกิจสำคัญในการที่จะบริหารกิจการวัดในความรับผิดชอบของตน โดยให้ครอบคลุมหลักการบริหารจัดการองค์กร POSDC อันประกอบไปด้วย P (Pianning) การวางแผน, O (Organizing) การจัดการองค์กร, S (Staffing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร, D (Directing) การอำนวยการ และ C (Controlling) การควบคุมกำกับดูแล พระสังฆาธิการจึงมีหน้าที่ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และช่วยสงเคราะห์ประชาชนตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย และกฎหมายอาญา พระพุทธศาสนาจะรุ่งเรืองและพัฒนาไปได้นั้น พระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จึงมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการวัด พระสังฆาธิการมีหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานบังคับบัญชาควบคุมพระภิกษุที่อยู่ใต้บังคับบัญชา แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าการบริการงานของพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เจ้าคณะอำเภอต้องรับผิดชอบในการกิจการคณะสงฆ์ทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียวโดยเห็นได้จากการที่การไม่มีคณะทำงาน หรือองค์กรมารับรองเพื่อสนับสนุนงานไม่มีองค์กรมารตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจัง เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนแต่เพียงผู้เดียว การรวมศูนย์อำนาจเช่นนี้เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้การบริหารงานตามหน้าที่ของพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากขาดเครื่องมือ ทีมงานและกลไก ที่จะสนองงานอื่นให้ได้ผลนั้นเป็นไปได้ยาก ทั้งในการบริหารจัดการวัดในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ยังขาดการร่วมมือ ขาดงบประมาณ และขาดเอกภาพในการทำงานอยู่ไม่น้อย จึงทำให้พระสังฆาธิการมีงานล้นมือ จึงทำให้การบริหารจัดการวัดล่าช้าเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างของคณะสงฆ์ การบริหารจัดการวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์รวมของสงฆ์

^๖ จุฬารัตน์ บุญยากร, วัดพัฒนา ๕๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓-๔๔.

แต่จะเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งทำให้ไม่มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุกด้าน และเกิดความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่าย สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดก็ไม่เต็มที่ การบริหารนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองอย่างยิ่ง วัดที่จะมีความเจริญได้นั้นจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี จึงเกิดการประพุดที่เสื่อมเสียผิดพระธรรมวินัย และกฎหมายของภิกษุสามเณรภายใต้การปกครองตามมา

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ควรได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ให้มากขึ้น ทราบและตระหนักถึงภารกิจในการบริหารจัดการวัดในการปกครอง ทราบถึงการแสดงบทบาทในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดทั้ง ๖ ด้าน เข้าใจปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน และพัฒนาการบริหารจัดการวัดในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการวัดให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาได้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยการทบทวนเอกสารจาก พระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้แก่ หลักการบริหารจัดการองค์กร POSDC อันประกอบไปด้วย P (Pianning) การวางแผน, O (Organizing) การจัดการองค์กร, S (Staffing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร, D (Directing) การอำนวยการ และ C (Controlling) การควบคุมกำกับดูแล^๗

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรไว้ดังนี้

๑) **ตัวแปรต้น (Independent Variables)** คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์

๒) **ตัวแปรตาม (Dependent Variables)** คือ การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักการบริหารจัดการองค์กร POSDC อันประกอบไปด้วย P (Pianning) การวางแผน, O (Organizing) การจัดการองค์กร, S (Staffing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร, D (Directing) การอำนวยการ และ C (Controlling) การควบคุมกำกับดูแล

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๗๙,๑๖๓^๘ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ รวมทั้งสิ้น ๑๒ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

^๗ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

^๘ สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, **สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย**, ๒๕๖๑. หน้า ๘.

๑.๕.๓ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของ พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของ พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ประชาชนที่มีจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้นำที่จะใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงาน ใดๆ ไปสู่ความสำเร็จ โดยการวางแผน จัดองค์กร สั่งการ และควบคุม

การบริหารจัดการวัด หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสภายในเขตวัดอำเภอคลอง หลวง จังหวัดปทุมธานี ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามหลักการบริหารจัดการองค์กร POSDC

หลักการบริหารจัดการองค์กร POSDC หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการยุคคลาสสิกที่ สามารถใช้กับการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันประกอบไปด้วย

การวางแผน หมายถึง เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อ ความสำเร็จที่จะ ตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

การจัดการองค์กร หมายถึง คือ เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและ สายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำ และการกระจายอำนาจ

การจัดสรรและบริหารบุคลากร หมายถึง เป็นการสรรหาคณะกรใหม่ การพัฒนา บุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

การอำนวยความสะดวก หมายถึง เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้อง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

การควบคุมกำกับดูแล หมายถึง เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^๔

พระสังฆาธิการ หมายถึง เจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

วัด หมายถึง วัดสังกัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๓ วัด

ประชาชน หมายถึง ประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

^๔ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๗.๔ ผลที่ได้จากการวิจัยนำไปพัฒนาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องและผู้วิจัยได้ทำการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับวัดในพระพุทธศาสนา
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ
- ๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวข้องกับความหมายของการบริหาร มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารไว้อย่างแตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละคน ดังนี้

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับคนอื่น^๑ การบริหารคือ กิจกรรมตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน^๒ การบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่เชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้การบริหารงานจึงเป็นศาสตร์ทางสังคมที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับ วิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ แต่ถาพิจาณาการบริหารงานในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารงานแต่ละคนที่จะทำงานให้

---

^๑ Campbell, Roaid F., and Others, *Introduction to Educational Administration*, (Boston : Allyn and Bacon, 1997), p. 6.

^๒ Simon, Herbert. A., *Public Administration*, (New York: Alfred A Kuopf, 1996), p. 3.

บรรลุปาหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการ และทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม^๓ หรือ หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^๔ หรือได้แก่ การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^๕ หรืออีกนัยหนึ่ง ได้แก่ กระบวนการนำเอาการตัดสินใจและนโยบายไปปฏิบัติ สอนการบริหารรัฐกิจหมายถึงเกี่ยวของกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ^๖ หรือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กรหรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองคการ^๗ รวมไปถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๘

ลักษณะของงานบริหารจัดการมี ๓ ด้าน คือ ๑. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างานงานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองคการ ๒. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึงการจัด ระเบียบทรัพยากรต่างๆ ในองคการและการประสานกิจกรรมต่างๆเข้าด้วยกัน ๓. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วย การอาศัยบุคคลต่างๆเข้าด้วยกัน^๙

ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมี ความหนักแน่น มั่นคง และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แกลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้แกลูกน้องได้ ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอย

^๓ จันทรานี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, (กรุงเทพมหานคร: ม.ท.ป., ๒๕๓๖), หน้า ๔.

^๔ ไพบุลย์ ขางเรียน, วัฒนธรรมการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗.

^๕ สมพงศ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๑๔), หน้า ๑๓.

^๖ ดิน ปรีชญพฤทธิ, ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

^๗ บุญทัน ดอกไธสง, การจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

^๘ ประยูรธ เจริญสวัสดิ์, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^๙ ธงชัย สันติวงษ์, องค์กรและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑-๒๒.

ดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^{๑๐} และยังหมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้ เป็น ๓ ทาง คือ

๑.) ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

๒.) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓.) ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคล กำลังมีปฏิสัมพันธ์กัน หรือรวมทำปฏิริยาเกี่ยวของซึ่งกันและกัน^{๑๑}

การบริหารงาน เป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ ในการดำเนินงาน^{๑๒} นอกจากนั้น คำว่า “การบริหาร” นอกจากใช้คำภาษาอังกฤษ ว่า “Administration” แล้ว ยังมีคำอีกคำหนึ่งที่ใช้แทนกันได้ คือ คำว่า “Management” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันแต่ทางวิชาการจะเลือกใช้ คำว่า “Administration” ก็ด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือ เหตุผลประการแรก เมื่อไม่ต้องการใช้คำว่า “ผู้จัดการ” ซึ่งมีความหมายแคบจำกัดลงไปว่าเป็นผู้บริหารงานขององค์กรแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือหน่วยงานในหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น เมื่อพูดถึงการบริหารงานโดยทั่วไป หรือการบริหารราชการ จึงนิยมใช้คำว่า “Administration”^{๑๓} บางท่านกล่าวว่า การบริหาร คือ การทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีหลักการดังนี้ คือ

๑) ต้องมีองค์การ (Organization) และองค์การนั้นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) อันแน่ชัด

๒) ต้องมีคนทำงานรวมกัน คนเป็นสวนสำคัญในการบริหารหรือการทำงาน

๓) ต้องมีทรัพยากรในการบริหาร ซึ่งนอกจากคน (Man) แล้วจะต้องมีทรัพยากรอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่เงิน (Money) วัสดุ (Material) ในการทำงาน

^{๑๐} พระมหาวิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๑๑} วิชรี บูรณสิงห์, **การบริหารหลักสูตร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓, หน้า ๙.

^{๑๒} สุทธิ สมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภุชฎ, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๑๓} สัมฤทธิ์ ทาเหล็กเจริญ, “ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารสวนตำบล: ศึกษากรณีองค์การบริหารสวนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

๔) ต้องมีการจัดการในการบริหารหรือการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปได้โดยราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์^{๑๔} หรือ การบริหาร คือ กิจกรรมต่างๆที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำงานร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆอย่างรวมกัน โดยประกอบไปด้วยสวนต่างๆ ดังนี้

- ๑) บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
- ๒) ต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
- ๓) ต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำร่วมกันเด่นชัด
- ๔) วัตถุประสงค์นั้นๆ ต้องตรงกันในหมู่บุคคลผู้รวมกระทำ^{๑๕}

การบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดการองค์การและสั่งการควบคุมกำกับความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ ลักษณะที่สำคัญของการบริหาร การบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการ ดังนี้

๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มีใช้บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือหลุมใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่า ผู้บริหาร

๒) การบริหารเป็นงานที่มีจุดหมาย ทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว่ก่อน ไมว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตาม สวนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายในและภายนอกองค์กร ดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานใหม่ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้จัดการฝออบรมคนงานใหม่มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็ผลดีต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบตอสังคมภายนอกเป็ตนว่า ฝอองครนั้น ๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น สงเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ ทุนการศึกษาหรือบริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียน ก็นับวอองครนั้นมีสวนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกฝอองคร หรือฝอองครบางแห่งอาจไม่นำพาตอความเดือดร้อนรำคาญซึ่งฝอองครของตนกอขึ้น เช่น สิ่งเหล่านี้อยอมเป็ผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน ธุรกิจกอตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคนมิใช่เป็ความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพราะวาคนเรายอมมีขอบเขตความสามารถก่าจัดทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมองและเวลา จึงจำตอได้รับความร่วมมือรวมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็แต่โดยการรวมแรงรวมใจของบุคคลอื่นๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงตอจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารใหม่มาบริหารในองคร

^{๑๔} ประทาน คงฤทธิศึกษากร, **สุขภาพิบาลในฐานะปกครองตนเอง**, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๖.

^{๑๕} บรรจบ เนียมมณี, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๓), หน้า ๒๖๑.

๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็แต่โดยการใช้ความรู้ความชำนาญ และการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหารอันอัน ได้แก่ การวางแผน การจัดการ ฯลฯ

๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าการบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือ ผลงาน เพราะวาผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘) เจาของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเอง โดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กร ขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็กลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ^{๑๖}

การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการ และความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กร ควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๗} เป็นศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๘} เป็การจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผน เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ด้วยความร่วมมือของบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดทายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ไข่มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ไข่มากในทางธุรกิจหรืออาจกล่าววว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วน “การจัดการ” เป็การนำนโยบายและแผนไปดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้^{๑๙} เป็นศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๒๐}

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะหรือความสามารถในการรวมวัตถุประสงค์และกำลังคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ไม่ว่าจะสำเร็จด้วยตนเองหรืออาศัยผู้อื่นก็ตาม รวมทั้งจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์กร

^{๑๖} สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘.

^{๑๗} พะยอม วงศ์สารศรี, องค์กรและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๑๘} สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๑๙} ทองหล่อ เดชไทย, แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^{๒๐} สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, องค์กรและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: พิชักษอักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของการบริหาร

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Campbell, Roaid F., and Others (1997, p. 6.)	ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับคนอื่น
Simon, Herbert. A. (1996, p. 3.)	กิจกรรมตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน
จันทรานี สงวนนาม (๒๕๓๖, หน้า ๔)	เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ
ไพบูลย ชางเรียน (๒๕๓๒, หน้า ๑๓)	ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
สมพงศ์ เกษมสิน (๒๕๑๔, หน้า ๑๓)	การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
ติน ปรัชญพฤทธิ (๒๕๓๕, หน้า ๘)	กระบวนการนำเอาการตัดสินใจและนโยบายไปปฏิบัติ
บุญทัน ดอกไธสง (๒๕๓๗, หน้า ๑)	การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
ประยุทธ เจริญสวัสดิ์ (๒๕๔๐, หน้า ๓)	ภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบ
ธงชัย สันติวงษ์ (๒๕๔๓, หน้า ๒๑-๒๒)	ลักษณะของงานบริหารจัดการมี ๓ ด้าน คือ ๑. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ ๒. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ ๓. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ
พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) (๒๕๕๐, หน้า ๒๕-๓๒)	ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง
วัชรีย์ บูรณสิงห์ (๒๕๔๓, หน้า ๙)	กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้ เป็น ๓ ทาง คือ ๑.) ทางโครงสร้าง ๒.) ทางหน้าที่ ๓.) ทางปฏิบัติการ
สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รั้งสีโยภษฎ (๒๕๓๖, หน้า ๑๒)	การบริหารงาน เป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ
สัมฤทธิ์ ทาเหล็กเจริญ (๒๕๔๖, หน้า ๑๐)	การบริหารงานโดยทั่วไป หรือการบริหารราชการ จึงนิยมใช้คำว่า “Administration”

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของการบริหาร (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ประธาน คงฤทธิศึกษากร (๒๕๓๙, หน้า ๑๗๖)	การบริหาร คือ การทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยมีหลักการดังนี้ คือ ๑) ต้องมีองค์การ ๒) ต้องมีคนทำงานรวม ๓) ต้องมีทรัพยากรในการบริหาร ๔) ต้องมีการจัดการในการบริหาร
บรรจบ เนียมมณี (๒๕๒๓, หน้า ๒๖๑)	การบริหาร คือ กิจกรรมต่างๆที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำงานรวมมือกันดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน
สมยศ นาวิการ (๒๕๔๔, หน้า ๗๘)	การบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดการ และการสั่งการควบคุมกำกับความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ
พะยอม วงศ์สารศรี (๒๕๔๒, หน้า ๓๖)	การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความรวมแรงรวมใจของสมาชิกในองค์การ
สมคิด บางโม (๒๕๔๕, หน้า ๖๑)	เป็นศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ
ทองหล่อ เดชไทย (๒๕๓๕, หน้า ๕)	เป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผน เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด
สัมพันธ์ ภูไพบูลย์ (๒๕๔๒, หน้า ๑๖)	เป็นศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์

๒.๑.๒ กระบวนการบริหาร

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวของกับกระบวนการบริหาร ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายแตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละคน ดังนี้

ภารกิจสำคัญในการบริหาร ๗ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดโครงการอย่างกว้างๆว่ามีอะไรที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นก่อนลงมือปฏิบัติการ

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมด้วย กำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหารบุคคลดังกล่าว รวมทั้งแต่การแสวงหากคนมาทำงาน การบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน การบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดีและมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

๔. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การอำนวยการ หรือการวินิจฉัยสั่งการหลังการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงาน หรือติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกันเพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การ

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะ สะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญกำลังใจไปในตัวด้วย

๗. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงานงบประมาณการเงิน วางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม^{๒๑}

ลูเธอร์กูลิค และลินดัล เออร์วิก (Luther Gulick and Lyndall Urwick) ได้นำหลักการบริหารจัดการของฟายโบลมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารราชการ ในที่สุดได้คำตอบสั้นๆ คือ POSDCORB ซึ่งหมายถึง กระบวนการบริหาร ๗ ประการ คือ

๑. P = Planning หมายถึง การวางแผนเป็นการกำหนดโครงการอย่างกว้างๆว่าจะทำอะไรบาง เพื่ออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร การวางแผนจะต้องทำก่อนการลงมือปฏิบัติ

๒. O = Organizing หมายถึง การจัดการองค์กร กล่าวคือ เป็นการจัดสายงานแบ่งแยกอำนาจการบริหารให้ปฏิบัติงานทราบบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน เพื่อจะได้ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

๓. S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พินจากงาน

๔. D = Directing หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการบอกทิศทางการทำงานเสนอแนะวิธีการทำงานหลังจากที่ได้วิเคราะห์หอยางรอบคอบแล้วว่า ควรจะทำอะไรบาง อย่างไร ไปในทิศทางใด

^{๒๑} ดิน ปรัชญพฤทธิ, บทบาทของผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลในการบริหารผู้มีวิสัยทัศน์, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒.

๕. Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน อันได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยและบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ให้สามารถทำงานรวมกันได้ซึ่งอาจจะต้องใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การสื่อสารการกำหนดระเบียบแผนในการทำงาน เป็นต้น

๖. R = Reporting หมายถึง การรายงาน การทำงานทุกอย่างจะมีการรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปว่าตนเองได้ทำอะไรบ้าง อย่างไร ได้ผลประการใด

๗. B = Budgeting หมายถึง การจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องเหมาะสมกับกิจกรรม^{๒๒}

อองรีฟาโยล (Fayol Henri) เป็นบุคคลแรกที่วิเคราะห์ถึงองค์ประกอบมูลฐานของการจัดการปัจจุบัน เรียกว่า กระบวนการบริหารจัดการ มี ๕ ประการ (POCCC) ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) คือ การศึกษาข้อมูลในปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคตแล้ววางแผนเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติไว้

๒. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือ การสั่งให้คนทำงานตามที่มอบหมายงานให้ทำ บังคับบัญชาให้พนักงานทำงานตามภารกิจของหน่วยงาน

๔. การประสานงาน (Coordination) คือ การดูแลควบคุมและอำนวยความสะดวกให้ผู้ทำงานสามารถได้โดยสะดวกเต็มความสามารถ

๕. การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางเอาไว้ ตรวจสอบให้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

หลักการในการบริหารหรือการจัดการนั้น ควรมีความยืดหยุ่นและสามารถประยุกต์ใช้ได้กับนักบริหารทุกระดับในองค์การ เรียกว่า หลักการจัดการสากล ๑๔ ข้อ (Fayol 's ๑๔ principle of management) ดังนี้

๑. หลักการแบ่งงานกันทำ (division of work) โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (specialization) ของแต่ละคน

๒. หลักอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (authority and responsibility) โดยให้สอดคล้องกับระดับความรับผิดชอบตามตำแหน่งงานนั้นๆ

๓. หลักระเบียบวินัย (discipline) พนักงานทุกคนต้องยอมรับและเชื่อฟังในกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับที่องค์กรกำหนดขึ้น

๔. หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา (unity of command) ในการทำงานผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนจะต้องรับฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น

---

^{๒๒} Gulick L. and Urwick J., *Papers on the Science of Administration*, (New York: Institute of Public Administration, 1973), pp.18-19

๕. หลักทิศทางการทำงานอย่างเดียวกัน (unity of direction) ในการทำงานทุกกลุ่มหรือทุกหน่วยงานในองค์การควรดำเนินการภายใต้แผนงานและทิศทางการทำงานที่ชัดเจนอย่างเดียวกัน

๖. หลักผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นรองผลประโยชน์ส่วนรวม (subordination of individual interests the general interest) ในการทำงานผลประโยชน์ขององค์การต้องมาก่อนผลประโยชน์ส่วนตัวโดยคำนึงถึงความสำเร็จขององค์การเป็นสำคัญ

๗. หลักการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานที่เป็นธรรม (remuneration) พนักงานต้องได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรมเหมาะสมกับสภาพการครองชีพและความพอใจสูงสุดของทั้งฝ่ายคนงานและฝ่ายนายจ้าง

๘. หลักการรวมอำนาจ (centralization) หมายถึง การให้มีศูนย์รวมการตัดสินใจและการควบคุมอยู่ที่ส่วนกลาง และให้มีการกระจายอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมสอดคล้องและพอเหมาะกับองค์การนั้น ๆ

๙. หลักสายการบังคับบัญชา (scalar chain) ควรกำหนดลำดับสายของการบังคับบัญชาแต่ละหน่วยงานในองค์การให้ชัดเจน ลดหลั่นกันไปตามลำดับ จากระดับสูงสุดลงมาถึงระดับต่ำสุดขององค์การ ไม่คลุมเครือหรือกาวกายกัน

๑๐. หลักของความมีระเบียบ (order) ทุกสิ่งทุกอย่างควรมีระเบียบแบบแผนการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาจากคุณสมบัติที่เหมาะสม

๑๑. หลักความเสมอภาค (equity) หมายถึง ผู้บริหารควรยึดหลักการจัดการบนพื้นฐานของความยุติธรรม ความมีเมตตากรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยทั่วถึงทั้งองค์การปราศจากการลำเอียง

๑๒. หลักความมั่นคง (stability of tenure of personnel) ฝ่ายบริหารควรสร้างความรู้สึก ในเรื่องความมั่นคงในหน้าที่การงานและรักษาพนักงานที่มีคุณภาพไว้กับองค์การเพื่อลดอัตราการออกจากงานในให้น้อยลง

๑๓. หลักความคิดริเริ่ม (initiative) เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีส่วนรวมในการแก้ปัญหาขององค์การ

๑๔. หลักความสามัคคี (esprit de corps) ส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพนักงานด้วยการทำงานเป็นทีมและมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อให้เกิดเอกภาพทั้งองค์การ^{๒๓}

การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าววาทะที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษ ว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

---

^{๒๓} Fayol, Henri, *General and industrial management*, (London: Pittman & Sons, 1964), p. 39

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒.O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำ และการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๒๔}

กระบวนการบริหาร ๕ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือโครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ ไวล่วงหน้า

๒. การแสวงหา การกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การแสวงหา กำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วง ไปด้วยดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

๔. การประสานงาน (Co-Ordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือทราบเรื่องการปฏิบัติงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก

๕. การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะ และประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลงานกับผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น เพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต^{๒๕}

สรุปได้ว่า หลักการบริหารงานโดยทั่วไปทั้งภาครัฐและเอกชน และองค์กรต่างๆ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร หรือการจัดหน่วยงานต่างๆภายในองค์กร การสรรหาบุคคล

^{๒๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

^{๒๕} วีระรัตน์ กิจจารักษ์, **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗.

เขาทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน การงบประมาณ หลักการเหล่านี้สามารถทำให้องค์กรทุกองค์กรล้วนแล้วแต่ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๒.๒ กระบวนการบริหาร

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ติน ปรัชญพฤทธิ์ (๒๕๔๘, หน้า ๓๒)	ภารกิจสำคัญในการบริหาร ๗ ประการ คือ ๑. การวางแผน ๒. การจัดองค์การ ๓. การจัดคนเข้าทำงาน ๔. การสั่งการ ๕. การประสานงาน ๖. การรายงาน ๗. การงบประมาณ
Gulick L. and Urwick J. (1973, pp.18-19)	กระบวนการบริหาร ๗ ประการ คือ ๑. P = Planning ๒. O = Organizing ๓. S = Staffing ๔. D = Directing ๕. Co = Coordinating ๖. R = Reporting ๗. B = Budgeting
Fayol, Henri (1964, P.39)	องค์ประกอบมูลฐานของการจัดการปัจจุบัน เรียกว่ากระบวนการบริหารจัดการ มี ๕ ประการ (POCCC) ดังนี้ ๑. การวางแผน ๒. การจัดองค์การ ๓. การบังคับบัญชาสั่งการ ๔. การประสานงาน ๕. การควบคุม
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (๒๕๔๙, หน้า ๓-๕)	หน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษ ว่า “POSDC” ดังนี้ คือ ๑. P คือ Planning ๒. O คือ Organizing ๓. S คือ Staffing ๔. D คือ Directing ๕. C คือ Controlling

ตารางที่ ๒.๒ กระบวนการบริหาร (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ธีระรัตน์ กิจจารักษ์ (๒๕๔๒, หน้า ๖๗)	กระบวนการบริหาร ๕ ประการ คือ ๑. การวางแผน ๒. การแสวงหา การกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ ๓. การเสริมกำลังบำรุง ๔. การประสานงาน ๕. การประเมินผลงาน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับวัดในพระพุทธศาสนา

๒.๒.๑ ความหมายของวัด

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของวัด มีนักวิชาการให้ความหมายของวัดไว้แตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละคน ดังนี้

วัด หมายความว่า สถานที่ทางศาสนา โดยปกติมีโบสถ์วิหาร และที่อยู่ของพระสงฆ์หรือนักบวช (กุฏิ) เป็นต้น^{๒๖} พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยมากกว่าร้อยละ ๙๕ เคารพนับถือและเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย กล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยกับพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแนบแน่น พุทธศาสนาจึงเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย วัดนับว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชนของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดจึงเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นแหล่งการศึกษาของประชาชน และทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักในการฝึกอบรมพระสงฆ์ที่จะสืบต่อพระศาสนาและพลเมืองที่จะรับผิดชอบสังคม และวัดยังมีฐานะเป็นโรงเรียนด้วย แม้ปัจจุบันความเป็นศูนย์กลางในบางเรื่องจะลดลง แต่ความสำคัญก็ยังคงอยู่ โดยเฉพาะวัดในเขตภูมิภาคบทบาทของวัดยังคงมีความเข้มข้นอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาอาชีพหรือหน่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การรวมกลุ่ม การเป็นหน่วยสังคมสงเคราะห์ และความเป็ศูนย์กลางทางด้านจิตใจ ยังคงอยู่มีเสมอมาแต่อย่างใด วัดจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในสังคมไทย^{๒๗} วัดนั้นมีคำที่ใช้อยู่เดิมในภาษาบาลีอยู่ ๓ คำ คือ

๑) อาราม โดยพยัญชนะแปลว่า “เป็นที่รื่นรมย์” โดยอรรถแปลว่า “สวน” เพราะในสมัยพุทธกาลนั้น พุทธศาสนิกชนนิยมถวายสวนให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ เช่น เวฬุวันวนาราม เป็นสวนที่พระเจ้าพิมพิสารถวายให้เป็นที่ประทับแก่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ หรือเชตะวัน

^{๒๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

^{๒๗} กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการวัดด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

วนาราม ส่วนที่อนาถปณตีกเศรษฐีถวายแก่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์เพื่อเป็นที่ประทับแก่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวก เป็นต้น

๒) อาวาส โดยพยัญชนะแปลว่า “ที่อยู่” ซึ่งเป็นความหมายที่กว้าง แต่ถ้าจะจำกัดขอบเขตให้แคบลงว่า หมายถึง วัด ก็ต้องมีภิกษุศัพทเป็นคำจำกัดความข้างหน้าว่าภิกษุ นมาวาโส แปลว่า ที่อยู่ของภิกษุสงฆ์ คือ วัดโดยอรรถในอธิธานัปที่ปกาทานแปลว่าเรือน เป็นไวพจน์ของคำว่า ฆร เป็นต้น

๓) วิหาร โดยพยัญชนะแปลว่า ที่อยู่คล้ายกับอาวาส แต่ตามวินัย เช่น ในมหัลลสิกขาบทที่ต้นแห่งสังฆาติเสสและในอนุศาสน ทานหมายเอาสิ่งปลูกสร้างเป็นหลัก และสังเกตในที่ทั่วไปดูเหมือนเป็นสิ่งก่อสร้างด้วยอิฐ ปูน คือ เป็นพวกตึก แต่เพราะวิหารนั้นสร้างไว้ในที่อยู่ของภิกษุทั้งหลาย จึงพลอยเรียกว่า วิหาร ซึ่งเท่ากับคำว่า วัด ในสังคมไทย

คำว่า “วัด” นั้นความหมายโดยผิวเผิน หมายถึง ที่อยู่ของพระสงฆ์ วัดก็เหมือนกับที่อยู่อาศัยทั่วไปนั่นเอง วัดเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมแก่สังคมอย่างมาก เพราะเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม ประเพณีและศูนย์กลางอื่นๆ อีกมาก ยิ่งหากพระซึ่งเป็นผู้นำทางจิตใจได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ควรปฏิบัติแล้วก็สามารถทำให้สังคมอยู่ได้สงบสุข ด้วยเหตุนี้วัดจึงมีความจำเป็นต่อสังคม เพราะฉะนั้นในการศึกษาความหมายของวัด จึงควรศึกษาถึงความหมาย ความมุ่งหมายและบทบาทของวัดของพระสงฆ์มาพิจารณาด้วยจึงมองทั้งในแง่รูปธรรมและนามธรรมควบคู่กันไปเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงประโยชน์ที่วัดมีต่อสังคมมากมาย ใสภาพพจน์ของวัดในสายตาของคนทั่วไปได้ชัดเจนถูกต้อง ซึ่งทำให้ได้รับการเอาใจใส่จากสังคมมากยิ่งขึ้น^{๒๘} บางท่านได้ให้ความหมายของวัดว่าที่อยู่ของพระ (นักบวช) ผู้ประพฤติพรหมจรรย์เป็นดินแดนแห่งพระรัตนตรัยสำหรับชุมชนมี ๓ เขต คือ เขตพุทธาวาสเขต ธรรมาวาส และเขตสังฆาวาส^{๒๙} หรือที่อยู่ของพระสงฆ์เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณรและประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนา^{๓๐} หรือหมายถึงศาสนสถานประกอบกิจกรรมของชาวพุทธ เป็นที่อยู่ของบรรพชิต (พระสงฆ์และสามเณร) และฆราวาสที่เกี่ยวข้องเป็นที่ศึกษาและปฏิบัติธรรม ตลอดจนการเผยแผ่ศาสนาธรรมของชาวพุทธ^{๓๑} เป็นที่พำนักสงฆ์ เป็นที่ประกอบศาสนกิจและบำเพ็ญกุศล เป็นสถาบันการศึกษาอบรมของพระสงฆ์และเยาวชนผู้ด้อยโอกาส

^{๒๘} สมเด็จพระธีรญาณมุนี (สมชาย วรชาโย), “คุณวัด”, วารสารใบลาน ๕, (เมษายน-พฤษภาคม, ๒๕๒๘): ๑๐.

^{๒๙} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรัตติเมธี), การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน, ธรรมปริทัศน์ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖๔.

^{๓๐} บุญรวม เทียมจันทร์, เจอาวาส เจาพนักงาน ใครกำหนด?, (กรุงเทพมหานคร: สามดีพริ้นติ้ง อีควิเมนท, ๒๕๔๖), หน้า ๓๙.

^{๓๑} พลสันท โพธิ์ศรีทอง, “การนำพระสงฆ์(วัด)มาเป็นหลักในการแก้ปัญหาทางสังคมจิตวิทยาของเยาวชนไทยในยุคโลกาภิวัตน์”, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการรื้อ, ๒๕๓๘), หน้า ๑๙๗.

ทางการศึกษา เป็นศูนย์กลางของการสมาคมพบปะสังสรรค์ปรึกษาหารือและบริการด้านต่างๆแก่ชุมชน^{๓๒} โดยแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ได้แก่ “อาราม” ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และวัดที่เลื่อนฐานะมาจากสำนักสงฆ์ โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังฆกรรมตามพระธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์ นับว่าเป็นวัดที่สมบูรณ์ทั้งทางกฎหมายและทางพระวินัยทุกประการ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

๒. สำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดแล้ว แต่ยังมีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา รวมถึงวัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้น ตามความใน มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และวัดที่สร้างขึ้นก่อน ร.ศ. ๑๒๑ ซึ่งยังมีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาด้วย^{๓๓}

สรุปได้ว่า วัด คือ สถานที่ทางพระพุทธศาสนา เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร ในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและประกอบกิจของสงฆ์ เป็นสถานที่สำหรับบำเพ็ญและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของพุทธบริษัททั้งหลาย และเป็นสถานที่ในการให้การศึกษอบรมธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายของวัด

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖, หน้า ๑๐)	สถานที่ทางศาสนา โดยปกติมีโบสถ์วิหาร และที่อยู่ของพระสงฆ์หรือนักบวช (กุฏิ) เป็นต้น
กรมการศาสนา (๒๕๔๓, หน้า ๕)	วัดนับว่าเป็นสวนประกอบที่สำคัญของชุมชนของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดจึงเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นแหล่งการศึกษาของประชาชน
สมเด็จพระธีรญาณมุนี (สมชาย วรรษาโย) (๒๕๒๘, หน้า ๑๐)	วัดนั้นมีคำที่ใช้อยู่เดิมในภาษาบาลีอยู่ ๓ คำ คือ ๑) อาราม โดยพยัญชนะแปลว่า “เป็นที่รื่นรมย์” ๒) อาวาส โดยพยัญชนะแปลว่า “ที่อยู่” ๓) วิหาร โดยพยัญชนะแปลว่าที่อยู่คล้ายกับอาวาส
พระธรรมวรนายก (โอภาส นิลุตติเมธี) (๒๕๔๖, หน้า ๑๖๔)	สำหรับชุมชนมี ๓ เขต คือ เขตพุทธาวาสเขต ธรรมาวาส และเขตสังฆาวาส

^{๓๒} สุทร สุภตะโยธิน, คู่มือสมณศักดิ์ สำหรับผู้บริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ธีรปริช อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๔๐), หน้า ๔๒.

^{๓๓} สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวิทยากร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายของวัด (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
บุญรวม เทียมจันทร์ (๒๕๔๖, หน้า ๓๙)	ที่อยู่ของพระสงฆ์เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร และประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนา
พลสัมพันธ์ โพธิ์ศรีทอง (๒๕๓๘, หน้า ๑๙๗)	ศาสนสถานที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธ
สุนทร สุภูตะโยธิน (๒๕๔๐, หน้า ๔๒)	เป็นศูนย์กลางของการสมาคมพบปะสังสรรค์ ปรึกษาหารือ และบริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน
สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม (๒๕๔๒, หน้า ๘)	แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ ๑. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ๒. สำนักสงฆ์

๒.๒.๒ บทบาทของวัด

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของวัด มีนักวิชาการหลากหลายท่านให้ ความหมายของบทบาทของวัดไว้แตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละคน ดังนี้

วัดมีบทบาทในฐานะศูนย์กลางของสังคม ดังนี้

๑. เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านสงฆ์บุตรมาอยู่รับใช้พระ รับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น

๒. เป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียน ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนมาอาศัยเลี้ยงชีพ

๓. เป็นสถานพยาบาลที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรัฐของคนสมัยนั้น

๔. เป็นที่พักคนเดินทาง

๕. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์หย่อนใจ หากความรู้เพิ่มเติม

๖. เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด

๗. เป็นที่ไกลเกลียดขอพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์

๘. เป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ ตลอดจนเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์

๙. เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานวัดหรือยืมไปใช้เมื่อตอนมีงาน

๑๐. เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือการปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน บอกแจ้งกิจกรรมต่างๆ (ในยามสงครามอาจใช้เป็นชุมนุมทหารด้วย)

๑๑. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือใช้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาต่างๆ ของชีวิต

การที่วัดกลายเป็นศูนย์กลางของสังคม ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นผู้นำทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมความรวมมือ อาจจะทำให้เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การเป็นที่ประกอบพิธีกรรมพระภิกษุสงฆ์

เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่างๆ เป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้านในปัญหาต่างๆได้ และในฐานะเป็นศิษย์กับอาจารย์ทำให้สังคมไทยเชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละบำเพ็ญผลประโยชน์และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา^{๓๔} หรืออีกนัยหนึ่ง วัดมีบทบาทต่อสังคมไทยดังนี้

๑. บทบาทในฐานะที่เป็นจิตและวิญญาณของชุมชนและสังคม วัดทำหน้าที่ในฐานะเป็นผู้หล่อหลอมและยกระดับจิตใจของผู้คนในสังคมให้สูงขึ้น มีคุณธรรมจริยธรรมรักสันติและสามัคคีคือปรองดองรวมทั้งความมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิต วัดและพระพุทธศาสนาได้รังสรรค์ในประเด็นนี้ได้อย่างครบถ้วน วัดและจริยธรรม วัดและสถาบันพระพุทธศาสนาจึงเป็นแหล่งกำเนิดของกฎระเบียบประเพณีวัฒนธรรม ปทัสถาน และวิถีชีวิตของสังคมไทยมาโดยตลอด

๒. บทบาทในฐานะที่เป็นหน่วยงานพัฒนาและสังคมสังเคราะห์ชุมชน บทบาทที่สำคัญของวัดในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันไม่ได้มีหน้าที่เพียงจิตวิญญาณของชุมชนเท่านั้น แต่เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนในทุกเรื่อง เป็นแหล่งสร้างวัฒนธรรมความร่วมมือในงานพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ รวมทั้งทำหน้าที่เป็นที่พึ่งพิงอาศัยและให้ความช่วยเหลือทั้งด้านสังคมสงเคราะห์และปัญหาทางโรคภัยไข้เจ็บทางร่างกายและจิตใจ

๓. บทบาทในฐานะเป็นหน่วยงานทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ในชนบทยังมีหน้าที่เป็นผู้แนะนำอาชีพต่าง ๆ แก่ชาวบ้านด้วย มีวัดจำนวนมากได้จัดตั้งสหกรณ์หมู่บ้าน ธนาคารข้าว จัดอบรมให้ความรู้ทางด้านเกษตรสมัยใหม่และเป็นสถานที่ฝึกอบรมอาชีพต่างๆ บทบาทดังกล่าวมีความเด่นชัดมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบท^{๓๕} นอกจากนี้วัดในชุมชนมีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
๒. เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนา
๓. เป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น หรือเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง
๔. เป็นที่พึ่งของประชาชนทั้งด้านจิตใจและการให้การสงเคราะห์ยามเดือดร้อน^{๓๖} ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดมีบทบาท ดังนี้

๑. วัดเป็นที่สงบรู้นรมย
๒. วัดเป็นที่บ่มศีลงาม
๓. วัดเป็นแหล่งความรู้
๔. วัดเป็นแหล่งชูธรรมะ

^{๓๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕-๑๙.

^{๓๕} เฉียบ ไทยยิ่ง, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน: กรณีศึกษาภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^{๓๖} กรมการศาสนา, ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา, กองพุทธศาสนสถาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

๕. วัดเปนแหล่งละอบายมุข
๖. วัดเปนแหล่งปลุกปลอบใจ
๗. วัดเปนแหล่งให้บริการ^{๓๗} และวัดในสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ยังมีผู้ให้ความเห็น

อีกว่า บทบาทของวัด คือ

๑. เปนสถานที่ประพาศิพพรหมจรรยของพระภิกษุสามเณรและประชาชนผู้ไครธรรม
๒. เปนสถานที่สำหรับประชาชนไปบำเพ็ญกุศล
๓. เปนดินแดนแห่งความสงบ คือเปนที่อยู่ของผู้สงบ เปนดินแดนไปมาหาสู่ของผู้รักสงบ
๔. เปนสาธารณูปการที่ชาวบานได้อาศัยใช้สาธารณูปโภค เช่น ตักน้ำกินน้ำใช้ที่สระวัด
๕. เปนสถานศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้แทบทุกสาขาวิชาตั้งแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูง
๖. เปนสโมสรสถานหรือสมาคมที่ชุมนุมพักผ่อนหย่อนอารมณ์ของประชาชนทั่วไปในบาง

โอกาส

๗. เปนสุขศาลา โรงพยาบาล หรือแพทยสถานทีพระบริการชาวบานผู้ป่วยไข้
๘. เปนสถานที่พำนักของคนไร้ที่พึ่ง เช่น กำพร้า อนาถา หรือประสบไฟไหม้ น้ำท่วม
๙. เปนที่พึ่งหลบลี้หนีภัยของคนทีถูกภัยคุกคาม เช่น ภัยสงคราม หรือโรคภัยร้ายแรง

คุกคาม

๑๐. เปนสถานที่พึ่งของผู้ตายและญาติของผู้ตาย
๑๑. เปนสนามเด็กเล่นหรือเล่นกีฬาของประชาชน
๑๒. เปนสถานที่พักของผู้เดินทาง เสมือนเปนโรงแรมของประชาชนคนเดินทาง
๑๓. เปนสถานที่เปรียบเทียบคติความเสมือนหนึ่งเปนโรงศาลวินิจฉัยเรื่องราวแก่

ประชาชน

๑๔. เปนสถานที่พบปะกันแห่งชายหนุ่มหญิงสาวตามประเพณีไทยแท้แต่โบราณ
๑๕. เปนศูนย์กลางแห่งศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทย^{๓๘} และนอกจากนี้วัดยังมีบทบาทอีก

กล่าวคือ

๑. วัดเปนสถานที่ที่ชาวบานส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระสงฆ และรับการฝึกอบรมทางศิลปธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆตามทีมีสอนอยู่ในสมัยนั้น

๒. วัดเปนสถานที่ทีพ่อแม่ตลอดจนคนแก่คนเฒ่าและสตรีมารับความรู้ด้วยการสดับพระธรรมเทศนา

๓. วัดเปนสถานพยาบาลทีรักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิความรู้ของคนสมัยก่อน โดยวัดเปนแหล่งตำราแพทยและพระสงฆทำหน้าที่เปนหมอรักษาพยาบาลคนเจ็บทั่วไป

๔. วัดเปนสถานสงเคราะห์ทีบุตรหลานชาวบานทียากจนได้อาศัยเลี้ยงชีพ และศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนถึงผู้ใหญ่ทียากจนได้อาศัยเลี้ยงชีพ

^{๓๗} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พระสงฆกับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑.

^{๓๘} พระธรรมวรนายก (โสภาส นีรุตติเมธี), การพัฒนาวัดให้เปนศูนย์กลางของชุมชน, หน้า ๑๖๕-๑๖๖.

๕. วัดเป็นสถานที่พักอาศัยของคนเดินทาง ซึ่งวัดบางวัดได้สร้างศาลาเอาไว้กว้างขวางใหญ่โตเพื่อรองรับกิจการนี้โดยเฉพาะ

๖. วัดเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านได้มาพบปะสังสรรค์และพักผ่อนหย่อนใจ วัดได้จัดสถานที่ต่างๆ ในบริเวณวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดและร่มรื่น

๗. วัดเป็นสถานที่รื่นเริงที่จัดเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมดในงานก่อพระเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์บุญมหาชาติ เป็นต้น

๘. วัดเป็นบ่อเกิดและเป็นศูนย์กลางของศิลปกรรมแขนงต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และวรรณกรรม

๙. วัดเป็นที่ไกลเกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ ของชาวบ้าน

๑๐. วัดเป็นสถานที่สำหรับชาวบ้านรอบวัดมาทำบุญและบำเพ็ญกุศล ตลอดจนประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา

๑๑. วัดเป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือขอยืมไปใช้เมื่อคราวมีงาน

๑๒. วัดเป็นศูนย์กลางการบริหาร หรือการปกครองท้องถิ่นที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน เพื่อบอกแจ้งกิจการต่างๆ^{๓๙} บทบาทของพระสงฆ์และวัดที่ควรเป็นไปในอนาคตอันที่จะสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชน ควรจะประกอบด้วย

๑. บทบาทในการเป็นผู้นำและแบบอย่างแก่ชุมชน ในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และประหยัด

๒. บทบาทในการเป็นสถานที่เรียนพระพุทธศาสนาของทั้งพระสงฆ์ ชาวบ้าน และลูกหลานของชาวบ้านรอบวัด

๓. บทบาทในการเป็นสถานที่เรียนเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของชาวบ้านรอบวัด

๔. บทบาทในการเป็นแหล่งรวบรวม เก็บรักษา และศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ทั้งศิลปกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และวรรณกรรมในท้องถิ่น

๕. บทบาทในการเป็นสถานที่ไกลเกลี่ยข้อพิพาทของชาวบ้าน

๖. บทบาทในการสอนและฝึกฝนอาชีพที่จำเป็นในท้องถิ่นแก่ชาวบ้านรอบวัด

๗. บทบาทในการเป็นผู้นำเอาหลักการและแนวคิดใหม่ๆ มาช่วยเหลือการเกษตร^{๔๐} บางท่านเห็นว่า พระสงฆ์และวัดมีบทบาท คือ

๑. พระสงฆ์เป็นผู้สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วัดอุปสงค์ของการบวชคือเพื่อการเรียนรู้ ดังนั้น “สงฆ์” คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ซึ่งควรจะเป็น ๓ เรื่องใหญ่ๆ คือ

๑) การเรียนรู้พุทธธรรมเป็นหลักซึ่งที่สุดทั้งทางปริยัติและปฏิบัติ

^{๓๙} กรมการศาสนา, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: เอพีกราฟด์ดีไซน์, ๒๕๓๙), หน้า ๗

^{๔๐} กীরติ ศรีวิเชียร, อดีต ปัจจุบัน และอนาคตแห่งบทบาทของสังฆมณฑลในการแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพฯ: พิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

๒) การเรียนรู้สังคมปัจจุบัน ใหญ่เท่าทันสังคมปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในการสอน

๓) การเรียนรู้การสื่อสาร ให้เป็นที่สนใจผู้คน ให้จับใจผู้คน ให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือที่เรียกว่า “อนุสาสนีปาฏิหาริย์” รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย

๒. การศึกษาของสงฆ์เป็นเรื่องที่ควรคำนึงและควรกำหนดอยู่ในนโยบายของรัฐบาล ในแผนการศึกษาชาติ มหาวิทยาลัยสงฆ์และมหาวิทยาลัยทางโลกควรจะร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาของพระสงฆ์

๓. การทำให้วัดเป็นสวนหนึ่งของชุมชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ความสำคัญของวัด คือ การเป็นสวนหนึ่งของชุมชน ดังนั้นถ้าวัดเข้มแข็งทำให้โครงสร้างของชุมชนเข้มแข็งด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการมีศีลธรรมอันดีงามของสมาชิกในชุมชน ถ้าวัดลอยตัวออกจากโครงสร้างของสังคมในชุมชน จะทำให้ชุมชนและสังคมอ่อนแอและส่งผลให้สถาบันอื่นๆ รวมทั้งสถาบันทางศาสนาอ่อนแอไปด้วย

๔. วัดกับการจัดการศึกษา การศึกษาในระบบโรงเรียนจากระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๓๐.๐๐๐ โรงเรียน ยังไม่สามารถผลิตคนใหม่มีความเข้มแข็งทางปัญญาและศีลธรรม ในส่วนที่ยังขาดนี้หากวัดสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคน ให้เต็มศักยภาพได้ก็จะประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

๕. พระสงฆ์กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เนื่องจากในโลกปัจจุบันมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในสังคมระดับต่างๆ พระสงฆ์ควรศึกษาให้เข้าใจว่า ความรุนแรงนั้นหมายถึงอะไร ขอบเขตแค่ไหน มีที่ประเภท มีสาเหตุอะไรบาง มีวิธีป้องกันและแก้ไขอย่างไร วิธีใดได้ผล และจะพัฒนาวิธีการป้องกันให้ดีขึ้นอย่างไร

๖. วัดกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นกระแสใหญ่ของโลกที่มีการระดมศาสตร์ทางด้านต่างๆมาเชื่อมโยง พระสงฆ์จึงควรต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีการแก้ไขให้ลึกซึ้งเพื่อจะได้สอนประชาชนได้ถูกต้อง และวัดควรเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

๗. การบริหารจัดการวัด วัดเป็นทรัพยากรอันทรงค่าของประชาชนในสังคม ดังนั้นการบริหารจัดการวัดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์แห่งพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ รัฐบาล และผู้เกี่ยวข้อง จะต้องให้ความร่วมมือในการจรรโลงพระศาสนาเพื่อสังคมต่อไป^{๕๑} บางท่านเห็นว่า วัดมีบทบาทต่อชุมชน ดังนี้

๑. วัดเป็นสถาบันทางการศึกษา สมัยก่อนที่จะมีโรงเรียนวัดได้เป็นสถาบันการศึกษา พ่อแม่จะพาบุตรมาบวชเพื่อจะได้ศึกษาเล่าเรียน เมื่อสึกออกไปจะได้มีการศึกษา มีความรู้ไปประกอบอาชีพได้

^{๕๑} ประเวศ วะสี, พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐), หน้า ๕๗.

๒. วัดเปนสถานสงเคราะห์ ชาวบ้านที่ยากจนได้พึ่งพาบุญและอาศัยวัดเป็นที่พำนัก บางคนใช้วัดเปนสถานที่พักเวลาจะเดินทางไปสถานที่ไกลๆ

๓. วัดเปนสถานพยาบาล พระสงฆ์บางรูปมีความสามารถพิเศษในการรักษาพยาบาลผู้ที่เจ็บป่วย การรักษาจะเป็นการให้ยาสมุนไพรโบราณ

๔. วัดเปนสถาบันตุลาการ ถ้ามีการขัดแย้งขึ้นภายในครอบครัว พระสงฆ์จะทำหน้าที่ไกล เกลี่ย ซึ่งได้ทำหน้าที่ทั้งเปนนักจิตวิทยาและผูกพันกษาศา

๕. วัดเปนสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมต่างๆตามความเชื่อของชาวพุทธ เช่น การเซ่นเซ่นบูชา การทอดกฐิน จะกระทำที่วัด ศิลปวัฒนธรรมของชาวบ้านที่ได้ปรากฏออกมา เปนผลงานจารึก เขียนภาพ การตกแต่งตามโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ เปนต้น และ วัดยังเปนที่รวมของสิ่งโบราณที่มีค่า โดยทางวัดจะเก็บรวบรวมไว้เพื่อไหชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

๖. วัดเปนสถานบันเทิง เวลาที่ชาวบ้านมีการจัดพิธีกรรมต่างๆ จะมีการจัดมหรสพขึ้นในวัด ซึ่งเปนการสมโภชตามประเพณีนิยม เช่น งานบุญแจกข้าว ทำบุญใหญ่ที่ล่วงลับไปแล้ว^{๔๒}

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย คือ งานที่กระทำโดยตรง คือ การสงเคราะห์ทางจิตใจ สอนการสงเคราะห์ทางวัตถุจะกระทำโดยอ้อม ด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นไหกระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันไหเปนประโยชน์กว้างขวางออกไป โดยการสงเคราะห์นั้น ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับกาลเทศะ บทบาทของพระสงฆ์จึงประกอบด้วย

๑. การให้คำแนะนำทางจิตใจ เปนที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่างๆ

๒. การเปนที่พึ่งไหความมรณธรรมทางจิตใจด้วยความประพฤติเปนตัวอย่าง ตลอดจนสถานที่ของวัดวาอารามที่สงบร่มรื่นเปนองคประกอบสำหรับหลอเลี้ยงจิตใจสังคมอย่างหนึ่ง

๓. การให้คำแนะนำปรึกษาดานอื่นๆเท่าที่ทำได้ เช่น ในทางวิชาการ เปนต้น

๔. ในสังคมที่กำลังพัฒนา เมื่อชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตนเอง ถ้าใดพระสงฆ์ผู้นำท้องถิ่นที่มีโอกาสเตรียมตัวพร้อมเปนครุญกลางเปนผู้นำชี้ช่องในการนำท้องถิ่นไหได้รับความเจริญใหม่ๆได้^{๔๓}

สรุปได้ว่า วัดมีบทบาทหรือภารกิจต่อชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างมากมาย เช่น เปนสถานศึกษากลางสำหรับประชาชนทั่วไป เปนสถานประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญสำหรับพุทธศาสนิกชน เปนแหล่งรวมศิลปะวิทยาการในด้านต่างๆที่เปนความรู้เพื่อการดำรงรักษาสังคม ซึ่งได้แก่ วิชาก่อสร้าง ช่างฝีมือ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เกษษกรรม นิติศาสตร์ พงศาวดาร ตำนานเมืองและท้องถิ่น เปนครุญรวมในการทำกิจกรรมรวมกันของคนในสังคม

^{๔๒} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมไทย แนวทางวิจัยและพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: แพรวิทยา, ๒๕๒๘), หน้า ๑๗๕-๑๗๙.

^{๔๓} อนันต์ วิริยพินิจ, บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๔๕-๔๖.

ตารางที่ ๒.๔ บทบาทของวัด

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พระธรรมปฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๑, หน้า ๑๕-๑๙)	วัดมีบทบาทในฐานะศูนย์กลางของสังคม
เจียม ไทยยิ่ง (๒๕๔๑, หน้า ๑)	๑. บทบาทในฐานะที่เป็นจิตและวิญญาณของชุมชนและสังคม ๒. บทบาทในฐานะที่เป็นหน่วยงานพัฒนาและสังคมสังเคราะห์ชุมชน ๓. บทบาทในฐานะเป็นหน่วยงานทางเศรษฐกิจ
กรมการศาสนา (๒๕๔๒, หน้า ๙)	วัดมีบทบาทสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (๒๕๔๖, หน้า ๒๑)	๑. วัดเป็นที่สงบปรีนรมย ๒. วัดเป็นที่ปมศีลงาม ๓. วัดเป็นแหล่งความรู้ ๔. วัดเป็นแหล่งชูธรรมะ ๕. วัดเป็นแหล่งละอบายมุข ๖. วัดเป็นแหล่งปลูกปลูกใจ ๗. วัดเป็นแหล่งให้บริการ
พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (๒๕๔๖, หน้า ๒๑)	วัดเป็นสถานที่ประพฤติพรหมจรรยของพระภิกษุสามเณรและประชาชนผู้ใครธรรม
พระธรรมวรนายก (โอภาส นินฺตติเมธี) (๒๕๔๐, หน้า ๑๖๕-๑๖๖)	วัดเป็นสถานที่ที่ชาวบางสงกสุตมกอยู่รับเฒพระสงฆ และรับการฝกอบรมทางศีลธรรมและเลาเรียนวิชาการตงๆตมที่มีสอนอยู่ในสมัยนั้น
กรมการศาสนา (๒๕๓๙, หน้า ๗)	วัดเป็นสถานที่ที่พอมตลอดจนคนแกคนเฒาและสตรีมารับความรูดวยการสดับพระธรรมเทศนา
กิริติ ศรีวิเชียร (๒๕๒๗, หน้า ๑๑๑-๑๑๒)	บทบาทของพระสงฆและวัดที่ควรเป็นไปในอนาคตอันที่จะสร้างควมเลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชน
ประเวศ วะสี (๒๕๔๐, หน้า ๔๗)	๑. พระสงฆเป็นผู้สร้างชุมชนสงฆให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู วัดฤประสงคของการบวช ๒. การศึกษาของสงฆเป็นเรื่องที่ควรค้ำนึ่งและควรกำหนดอยู่ในนโยบายของรัฐบาล ๓. การทำให้วัดเป็นสภามหนึ่งของชุมชนและสงเสริมควมเข้มแข็งของชุมชน ๔. วัดกับการจัดการศึกษา ๕. พระสงฆกับการแก้ไขปัญหาควมขัดแย้งดวยสันติวิธี ๖. วัดกับการอนุรักษ์สิ่งแวดลอม ๗. การบริหารจัดการวัด

ตารางที่ ๒.๔ บทบาทของวัด (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (๒๕๒๘, หน้า ๑๗๕-๑๗๙)	๑. วัดเป็นสถาบันทางการศึกษา ๒. วัดเป็นสถานสงเคราะห์ ๓. วัดเป็นสถานพยาบาล ๔. วัดเป็นสถาบันตุลาการ ๕. วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ๖. วัดเป็นสถาบันบันเทิง
อนันต์ วิริยพินิจ (๒๕๒๕, หน้า ๔๕-๔๖)	งานที่กระทำโดยตรง คือ การสงเคราะห์ทางจิตใจ สอนการสงเคราะห์ทางวัดที่จะกระทำได้โดยอ้อม ด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็ประโยชน์แก่วงกว้างออกไป
กรมการศาสนา (๒๕๓๙, หน้า ๗)	วัดเป็นสถานที่ที่พ่อแม่ตลอดจนคนแก่คนเฒ่าและสตรีมารับความรู้ด้วยการสดับพระธรรมเทศนา
กীরติ ศรีวิเชียร (๒๕๒๗, หน้า ๑๑๑-๑๑๒)	บทบาทของพระสงฆ์และวัดที่ควรเป็นไปในอนาคตอันที่จะสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ภารกิจหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีพันธกิจหรือภาระธุระในการบริหารงานตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕) รวม ๖ ด้านด้วยกัน คือ

๑. การปกครอง
๒. การศาสนศึกษา
๓. การเผยแผ่
๔. การสาธารณูปการ
๕. การศึกษาสงเคราะห์
๖. การสาธารณสงเคราะห์

พระสังฆาธิการนอกจากจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้านการวางแผน การจัดการ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงาน และการงบประมาณแล้วยัง ต้องมีความเข้าใจและสนองงานของมหาเถรสมาคมให้เป็นไปตามกฎระเบียบ มติ ประกาศ กฎหมาย ความพร้อมและศักยภาพของวัดในเรื่องของภารกิจหลักทั้ง ๖ ด้านให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ดังนี้^{๔๔}

^{๔๔} พระธรรมราชานุวัตร, คู่มือการบริหารและจัดการวัด, หน้า ๑-๓.

๑. ด้านการปกครอง หมายถึง การกิจวัด โดยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในการปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือ พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

การกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่ภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะผู้ใหญ่ (หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร

๒. ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนธรรม – บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง

การกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรม – บาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม – บาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือประธานจัดสอบธรรม – บาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียนในฐานที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบทุนการศึกษาแก่ภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

๓. ด้านการเผยแผ่ หมายถึง การกิจด้านการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์

การกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือภิกษุสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศน์ มหาชาติ การจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดงานในวันที่กำหนดเป็นวันสำคัญของไทย (วันขึ้นปีใหม่ สงกรานต์ เป็นต้น) การจัดโครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดโครงการบวชเนกขัมมจารีณี (ซีพราหมณ์) การจัดอุปสมบทหมู่ หรือจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี การจัดพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การจัดให้มีการแสดงธรรมในวันธัมมัสสวนะ (วันพระ) การจัดส่งพระภิกษุไปสอนศีลธรรมแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการเผยแผ่ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับกรมการศาสนาจัดให้ดำเนินการในรูปแบบ “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ”. “การอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน ”. “การอบรมครูจริยศึกษา”. “การส่งเสริมหน่วยเผยแผ่ศีลธรรม”. “การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์”. “งานพระจริยานิเทศ”. “งานพระธรรมทูต” และโครงการต่าง ๆ ที่วัดสามารถจัดได้ตามศักยภาพ

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการใดๆของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดนอกวัด ชื่อว่าการกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น

๔. ด้านสาธารณูปการ หมายถึง ภารกิจที่วัดหรือพระภิกษುದำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนา วัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือ กล่าว ง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุ หรือสา ธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างพระอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เเมรุ เป็นต้น

๕. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่ คุณธรรมของประเทศ ได้แก่ การจัดการศึกษาในรูปแบบ “ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (หรือวันหยุดอื่นๆ)” . “ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด” . “โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด”

ภารกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่ภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสได้เป็นประธานบริหารทุน สงเคราะห์จัดตั้งทุนสงเคราะห์ มอบทุนสงเคราะห์ มอบทุนอาหารกลางวันแก่นักเรียนในทุกๆระดับ การศึกษา บริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัว เพื่อการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน หรือ สร้าง หรือซ่อมแซมอาคาร สถานศึกษา กล่าวคือการดำเนินการใดๆของภิกษุที่มีความสามารถโดยไม่ ชัดต่อพระธรรมวินัยที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน จัดว่าเป็น ภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ทั้งสิ้น

๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการ ช่วยเหลือ สังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และ ความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การ สงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์ส่วนตัวหรือ ชักชวน ญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย หรือการบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พระธรรมราชานุวัตร, (๒๕๓๖, หน้า ๑-๓)	การจัดองค์การ การ บริหารงานบุคคล การอำนวยการ การ ประสานงาน การประเมินผลงาน และการงบประมาณแล้ว ยัง ต้องมีความเข้าใจและสนองงานของมหาเถรสมาคมให้เป็นไป ตามกฎระเบียบ มติ ประกาศ กฎหมาย ความพร้อมและ ศักยภาพของวัดในเรื่องของภารกิจหลักทั้ง ๖ ด้านให้บรรลุ เป้าหมายตามที่กำหนดไว้

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

๒.๕.๑ ความหมายของพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนความหมายของพระสังฆาธิการของนักวิชาการหลากหลายท่าน ได้ให้ความหมายของพระสังฆาธิการไว้ ดังนี้

พระสังฆาธิการ มาจากคำว่า “สังฆะ” และ “อธิการ” เป็น พระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ว่า พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือพระภิกษุผู้ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง จึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์^{๔๕} พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน คือ บริหารการคณะสงฆ์และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน ๔ องค์การเดิม แต่มีได้จัดเป็นองค์การซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหาร คงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์การนั้นๆ เปลี่ยนเรียกว่า "การ" กล่าวคือ

๑. การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิมคืองานในองค์การปกครอง)
๒. การศาสนศึกษา (เดิมคืองานในองค์การศึกษา)
๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์การเผยแผ่)
๔. การสาธารณูปการ และ

๕. เพิ่มการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์เข้า พร้อมทั้งเอาการนิคมกรรม (เดิมคือการวินิจฉัยอธิกรณ์) รวมเข้าอยู่ในอำนาจหน้าที่เจ้าคณะชั้นนั้นๆ เพื่อมิให้เกิดความถ่วงดุลแห่งอำนาจดังเช่นกฎหมายฉบับเดิม เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ได้กำหนดให้มีรองเจ้าคณะเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะในชั้นนั้นๆ อีกส่วนหนึ่ง แมในสวนวัดก็ให้มีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ เป็นพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) วรรคท้ายการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นไว้ได้แก่ ระดับเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมีอำนาจเต็มตามที่ตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคม ครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ในหมู่บ้าน และในชุมชน โดยให้หลักพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา

๒.๕.๒ ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวข้องกับความสำคัญของพระสังฆาธิการ มีนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการไว้แตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละคน ดังนี้

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆา

^{๔๕} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

การระดับจาวาสซึ่งเป็นที่เคารพ และเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
 จาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๖}

นอกจากนี้ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ ขอ ๔ ได้กำหนดว่า **พระสังฆาธิการ** หมายถึง
 พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจาคณะใหญ่
๒. เจาคณะภาค รองเจาคณะภาค
๓. เจาคณะจังหวัด รองเจาคณะจังหวัด
๔. เจาคณะอำเภอ รองเจาคณะอำเภอ
๕. เจาคณะตำบล รองเจาคณะตำบล
๖. จาวาส รองจาวาส ผู้ช่วยจาวาส

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการเป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติตามภารกิจของพระพุทธศาสนาที่จะช่วย
 ส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อ
 พระพุทธศาสนา และสร้างความเข้มแข็ง ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และปกครองดูแลคณะสงฆ์
 ให้อยู่ในระบบระเบียบของกฎมหาเถรสมาคม

๒.๔.๓ การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) หมวด ๒ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระ
 สังฆาธิการ

คุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ

ขอ ๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามขอ ๔ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้

๑. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
๒. มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
๓. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
๔. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
๕. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือ
 เป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
๖. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณที่พึงรังเกียจมาก่อน
๗. ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ มีดังนี้

๑. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจาคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกสว
 หนึ่ง ดังนี้

^{๕๖} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการ
 ศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๘.

๑) มีพระราชพาหน ๓๐ และ

๒) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ และสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายมหาเถรสมาคมให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

๒. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

๑) มีพรรษา ๒๐ พรรษาและ

๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือ

๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปีหรือ

๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชอาคันตุกะชั้นเทพ หรือ

๕) เป็นพระราชอาคันตุกะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอกหรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเสนอต่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปีและอาจได้รับการแต่งตั้งอีกก็ได้

๓. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

๑) มีพระราชพาหน ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือ

๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี

๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือ

เป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

๔. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

๑) มีพระราชพาหน ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือ

๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปีหรือ

๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญ

ธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวเสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

๕. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

๑) มีพระราชพาหนจาก ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และ

๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือ

๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปหรือ

๔) เป็นพระภิกษุผู้มีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรม หรือเป็นนักธรรมชั้นเอก

การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวเสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้วให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

๖. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสที่เป็นพระอารามราษฎร์ ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และ

๑) มีพรรษาพัน ๕ พรรษา และ

๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังฆัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้น ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้ง

ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

๗. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกสวนหนึ่ง ดังนี้

๑) มีพรรษาพัน ๑๐

๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์

สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช

สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ

สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก

สวนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยอีกเฉพาะสวนหนึ่งดังนี้

๑) มีพรรษาพัน ๑๐

๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์

สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ

สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก

สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือ

พระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท

การแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วแต่กรณีเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคม

พิจารณา ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการตามความในวรรคต้น

ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุนาที่ที่มอบหมายให้ปฏิบัติแลรรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามมติมหาเถรสมาคม

การพนจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

การพนจากตำแหน่งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ มีดังนี้

ขอ ๒๖ พระสังฆาธิการยอมพนจากตำแหน่งหน้าที่ เมื่อ

- ๑) มรณภาพ
- ๒) พนจากความเปนพระภิกษุ
- ๓) ลาออก
- ๔) ยายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่
- ๕) ยกเปนกิตติมศักดิ์
- ๖) รับตำแหน่งหน้าที่เจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะอื่น
- ๗) ไหวออกจากตำแหน่งหน้าที่
- ๘) ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่
- ๙) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ภารกิจของเจ้าอาวาส

พระสังฆาธิการผู้เปนเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานดานการปกครองตนเอง และการปกครองวัด ๔ ฐานะ คือ

๑. มีบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบฐานะเปนพระภิกษุในพระพุทธศาสนา
๒. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเปนผู้แทนวัด
๓. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเปนพระสังฆาธิการ
๔. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเปนเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

พระสังฆาธิการในฐานะเจ้าอาวาสนอกจากจะมีบทบาทและหน้าที่ใน ๔ ฐานะข้างต้นแล้วยังมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปตามความมุ่งหมายและตรงตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎหมายเถรสมาคม โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยด้วย^{๔๗}

พระราชบัญญัติคณะสงฆ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ ดังนี้

^{๔๗} พระครูสิริอาภากร (อ่ำภา), “บทบาทเจ้าอาวาสดานการปกครองและดานการเผยแผศาสนาธรรม: กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑.

มาตรา ๓๗ เจาอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

- ๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- ๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ขอบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- ๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- ๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจาอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

- ๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเขาไปอยู่อาศัยในวัด
- ๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- ๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑบนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ขอบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

ภารกิจที่เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ ได้ระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้สำเร็จไปได้ด้วยดีสมดังเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม^{๔๘}

สรุปได้ว่า การแต่งตั้ง การถอดถอน การพ้นจากตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย

^{๔๘} พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม, หน้า ๘๔.

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ (๒๕๔๗, หน้า ๘)	พระสังฆาธิการ มาจากคำว่า “สังฆะ” และ “อธิการ” เป็นพระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ว่า พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือพระภิกษุผู้ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง จึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๐, หน้า ๑๕)	๑. การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิมคืองานในองค์การปกครอง) ๒. การศาสนศึกษา (เดิมคืองานในองค์การการศึกษา) ๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์การเผยแผ่) ๔. การสาธารณูปการ และ ๕. เพิ่มการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์เขา
พระครูสิริอาภากร (อำภา) (๒๕๕๐, หน้า ๒๑)	กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) หมวด ๒ วรรคท้ายการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ
พระวิสุทธวิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี) (๒๕๓๕, หน้า ๘๕)	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

อำเภอคลองหลวง

คลองหลวง เป็นอำเภอที่สำคัญอำเภอหนึ่งของจังหวัดปทุมธานี เพราะเป็นที่ตั้งขององค์กรสำคัญหลายแห่ง และเป็นอำเภอที่มีประชากรมากที่สุดของจังหวัดปทุมธานี รวมถึงมีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับสองของจังหวัด รองจากอำเภอหนองเสือ อำเภอคลองหลวงเป็นอำเภอเดียวของจังหวัดปทุมธานีที่ไม่มีเทศบาลตำบล

ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางปะอินและอำเภอมั่นขวัญน้อย (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) มีคลองเชียงรากน้อย ลำรางคลองหนึ่ง และคลองระพีพัฒน์เป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอหนองเสือ มีคลองเจ็ดเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอธัญบุรี มีแนวลำรางสาธารณะเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองปทุมธานีและอำเภอสสามโคก มีทางรถไฟสายเหนือเป็นเส้นแบ่งเขต

ประวัติ

ท้องที่อำเภอคลองหลวง แต่เดิมเป็นที่รกร้างว่างเปล่า เรียกว่า ทุ่งหลวง ต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๖ บริษัทชุดคลองแลคูนาสยาม ได้ชุดคลองรังสิตและคลองซอยต่างๆ ราษฎรจึงพากันอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพในการทำนา ในที่สุดได้ตั้งขึ้นเป็นอำเภอ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗

วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๙ จัดตั้งสุขาภิบาลคลองหลวง ในท้องที่บางส่วนของตำบลคลองหนึ่ง และ บางส่วนของตำบลคลองสอง^{๔๙}

วันที่ ๔ ธันวาคม ๔๐๐๖ เปลี่ยนแปลงเขตสุขาภิบาลคลองหลวง ให้ครอบคลุมทั้งหมดของตำบลคลองหนึ่ง และ ตำบลคลองสอง^{๕๐}

วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๗ ตั้งตำบลคลองเจ็ด แยกออกจากตำบลคลองหก^{๕๑}

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๓๙ จัดตั้งเทศบาลตำบลท่าโขลง โดยยกฐานะจากสุขาภิบาลคลองหลวง ในพื้นที่บางส่วนของตำบลคลองหนึ่ง และ ตำบลคลองสอง (ฝั่งทางตอนเหนือของถนนคลองหลวง)^{๕๒}

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ยกฐานะจากสุขาภิบาลคลองหลวง เป็น เทศบาลตำบลคลองหลวง

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๔ ยกฐานะจากเทศบาลตำบลท่าโขลง เป็น เทศบาลเมืองท่าโขลง^{๕๓}

การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอคลองหลวง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๗ ตำบล แต่ละตำบลแบ่งเป็นหมู่บ้าน รวม ๑๐๖ หมู่บ้าน ได้แก่

๑. คลองหนึ่ง (Khlung Nueng)	เดิมชื่อตำบลท่าโขลง	มี ๒๐ หมู่บ้าน
๒. คลองสอง (Khlung Song)	เดิมชื่อตำบลบางหวาย	มี ๑๕ หมู่บ้าน

^{๔๙} "ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งสุขาภิบาลคลองหลวง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี". **ราชกิจจานุเบกษา**. ๗๓ (๙๙ ง), (ฉบับพิเศษ), (พฤศจิกายน ๒๔๙๙): ๒๙-๓๐.

^{๕๐} "ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง เปลี่ยนแปลงเขตสุขาภิบาลคลองหลวง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี". **ราชกิจจานุเบกษา**. ๙๑ (๒๐ ง), (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗): ๓๑๐-๓๑๑.

^{๕๑} "ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ตั้งและเปลี่ยนแปลงเขตตำบลในท้องที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี". **ราชกิจจานุเบกษา**. ๑๐๑ (๑๓๐ ง), (กันยายน ๒๕๒๗): ๓๓๖๓-๓๓๖๕.

^{๕๒} "พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พ.ศ. ๒๕๓๙". **ราชกิจจานุเบกษา**. ๑๑๓ (๑๖ ก), (พฤษภาคม ๒๕๓๙): ๑๑-๑๔. ๒๒.

^{๕๓} "พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองท่าโขลง พ.ศ. ๒๕๔๔". **ราชกิจจานุเบกษา**. ๑๑๘ (๙๓ ก), (ตุลาคม ๒๕๔๔): ๒๕-๒๗.

๓. คลองสาม (Khlong Sam)	เดิมชื่อตำบลบึงอ้ายเสียบ	มี ๑๖ หมู่บ้าน
๔. คลองสี่ (Khlong Si)	เดิมชื่อตำบลบึงเขาย้อน	มี ๑๖ หมู่บ้าน
๕. คลองห้า (Khlong Ha)	เดิมชื่อตำบลบึงจระเข้	มี ๑๖ หมู่บ้าน
๖. คลองหก (Khlong Hok)	เดิมชื่อตำบลบึงตะเคียน	มี ๑๔ หมู่บ้าน
๗. คลองเจ็ด (Khlong Chet)	แยกจากตำบลคลองหก	มี ๙ หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอคลองหลวงมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๗ แห่ง ได้แก่

๑. เทศบาลเมืองท่าโขลง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองหนึ่งและตำบลคลองสอง เฉพาะปากเหนือของถนนคลองหลวง (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๓๒๑๔)

๒. เทศบาลเมืองคลองหลวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองหนึ่งและตำบลคลองสอง เฉพาะปากใต้ของถนนคลองหลวง (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๓๒๑๔)

๓. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองสามทั้งตำบล

๔. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสี่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองสี่ทั้งตำบล

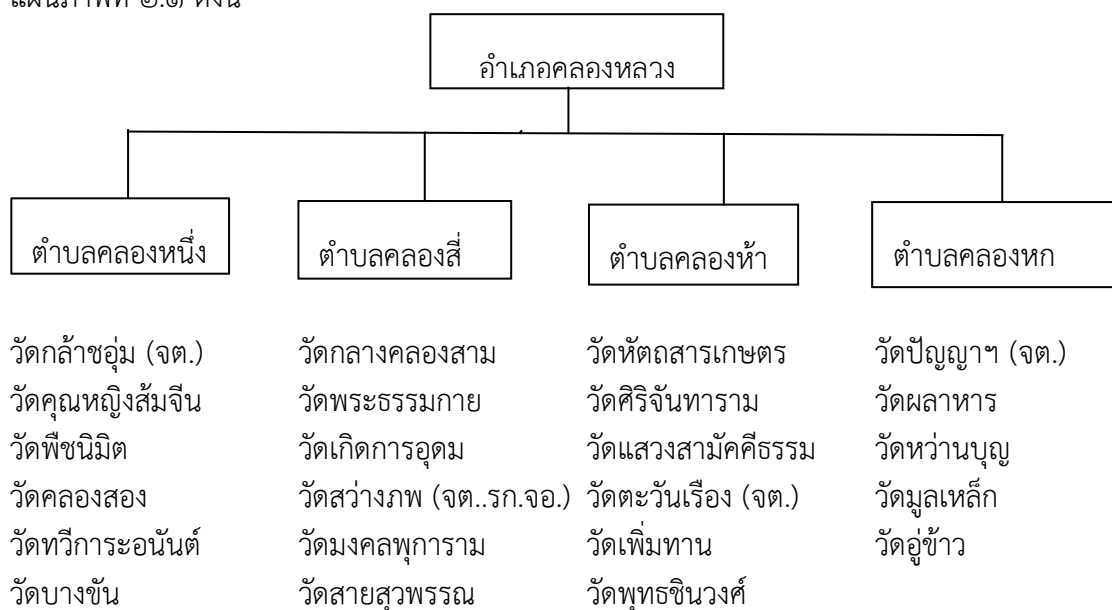
๕. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองห้าทั้งตำบล

๖. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองหกทั้งตำบล

๗. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเจ็ด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองเจ็ดทั้งตำบล

การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอคลองหลวง

คณะสงฆ์อำเภอคลองหลวง ประกอบด้วยวัดจำนวน ๒๓ วัด แบ่งเป็นเขตปกครองทางคณะสงฆ์ได้ ๔ ตำบลคณะสงฆ์ โดยมีศูนย์กลางการปกครองขึ้นตรงต่อเจ้าคณะอำเภอ ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ เขตปกครองทางคณะสงฆ์ ๔ ตำบล

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

พระคุณพศ กิตติสาร (ประกอบเสียง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารสวนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาองค์การบริหารสวนตำบลในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า พนักงานขององค์การบริหารสวนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้าง ขององค์การบริหารสวนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ทุกด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้างต่อการบริหารงานขององค์การบริหารสวนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาองค์การบริหารสวนตำบลอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์ทำงานที่อยู่ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่าผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้าง ขององค์การบริหารสวนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๕๔}

พระจรุณ ธีรปญโญ (เวฬุวาป) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลลำพูนตอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสวนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๓๐ มีอายุตั้งแต่ ๓๑ - ๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๐ มีระดับการศึกษา ม.๓ - ม.๖ หรือปวช. คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓๐ และมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๘๐ และพบว่าประชาชนมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๕๒$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่าด้านหลักความโปร่งใสอยู่ในระดับปานกลาง สวนด้านอื่นๆอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลลำพูนตอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน

^{๕๔} พระคุณพศ กิตติสาร (ประกอบเสียง), “การบริหารงานขององค์การบริหารสวนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาองค์การบริหารสวนตำบล ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลลำพยนต์อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน^{๕๕}

พระมหาลำพิ่ง ธีรปัญญา (เพ็ญญา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิมพบว่า บุคลากรของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิมมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการบริหารงานตามธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามบุคลากรที่มีเพศต่างกัน ที่มีอายุต่างกัน มีตำแหน่งแตกต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน และมีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๕๖}

สุพจน เจริญขำ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวน ตำบลปางมะคา อำเภอเขาฉกรรจ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลปางมะคา อำเภอเขาฉกรรจ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($X = ๓.๗๖$) ผลเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนต่อการบริหารงานของตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลปางมะคา อำเภอเขาฉกรรจ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน และระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย แต่ในสวนของประชาชนที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ($Sig = ๐.๐๐$)^{๕๗}

ณทพงษ์ วิยะรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารสวนตำบลหนองขางคอก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารสวนตำบลหนองขางคอก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบพบว่า เพศชายเพศหญิง ไม่แตกต่างกันระหว่างผู้

^{๕๕} พระจรรณ ธีรปัญญา (เวฬุวาป), “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวน ตำบลลำพยนต์อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๕๖} พระมหาลำพิ่ง ธีรปัญญา (เพ็ญญา), “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๕๗} สุพจน เจริญขำ, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลปางมะคา อำเภอเขาฉกรรจ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

มีรายได้ ๕.๐๐๐ บาทและต่ำกว่ากับ ตั้งแต่ ๕.๐๐๑ ขึ้นไป ไม่มีความแตกต่าง อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นมากกว่าอายุ ๑๘-๓๐ ปีและ ๓๑-๕๙ ปี ระหว่างอาชีพเกษตรกร ค่าขาย พนักงาน บริษัทห้างร้าน โรงงานอุตสาหกรรม และรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ไม่มีความแตกต่างกัน และที่อยู่อาศัย หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๗ มีความคิดเห็นมากกว่าหมู่ที่ ๔^{๕๘}

สุภัทรมาศ จริยเวชวัฒนา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล ผลการศึกษาพบว่าเทศบาลตำบลบ้านฉางมีความเสมอภาคและกระจายพัฒนาอย่างทั่วถึง ไม่มีการเลือกปฏิบัติและได้จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาและในเรื่องของการจัดซื้อจัดจ้าง กระบวนการต่างๆ ส่วนใหญ่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา พบว่ามีปัญหาในเรื่องของคณะกรรมการชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งเขามานั้นบางคนไม่เห็นแก่ประโยชน์ของชุมชนแต่เข้ามาเพื่อหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง^{๕๙}

พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโฆ (มีนุสรณ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยเรื่องการบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลปลายบางได้บริหารงานตามหลักสาราณียธรรมทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๑ เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม ๖ อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลปลายบาง มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามเพศ และอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สวนประชาชนที่มีระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๖๐}

นรินทร์ พูลสวัสดิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี” ผลการศึกษาพบว่าปัญหาการบริการงานวิชาการโดยสวนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายได้พบว่า ด้านการจัด

^{๕๘} ณทพงษ์ วิยะรัตน์, “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาคอก อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๘).

^{๕๙} สุภัทรมาศ จริยเวชวัฒนา, “การบริหารจัดการเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านฉาง”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗).

^{๖๐} พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโฆ (มีนุสรณ์), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

กิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหามากที่สุด ด้านที่มีปัญหารองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการติดตามผลและนิเทศการสอน ด้านหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร และด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ด้านการวัดผล และด้านประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหา มากที่สุดในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ความพร้อมของครูในด้านความรู้เกี่ยวกับวิชา เฉพาะ และข้อที่มีปัญหามากที่สุดในแต่ละด้านเรียงลำดับลงไป คือ การเชิญวิทยากรภายนอกมาสาธิต การสอนแก่ครูเป็นปัญหาในด้านการติดตามผลและนิเทศการสอน การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับ สภาพท้องถิ่นเป็นปัญหาในด้านการหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร และการจัดตั้งธนาคาร ขอสอบเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อเปรียบเทียบ ปัญหาการบริการงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนแล้วพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๖๑}

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอ ในที่คณะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมพระสังฆาธิการในจังหวัด ขอนแก่น มีที่คณะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภออยู่ในระดับมาก โดยพระสังฆาธิการ กลุ่มเจ้าคณะอำเภอและสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะตำบลมีที่คณะต่อการบริหารงานการศาสนาของ ศึกษาธิการอำเภอ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕๑^{๖๒}

พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพรอม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของ ประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู” ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็น ของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภูทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็น ของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภูโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุและการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภูโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีนัยสำคัญ ที่ระดับ ๐.๐๕^{๖๓}

สรุปได้ว่า การบริหาร คือการวางแผนและการจัดการให้สามารถดำเนินกิจการต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ที่องค์การนั้นตั้งไว้ การวางแผนยังหมายรวมถึงการจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ

^{๖๑} นรินทร์ พูลสวัสดิ์, “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัด สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา* (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๓).

^{๖๒} ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในที่คณะพระสังฆาธิการ จังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓).

^{๖๓} พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพรอม), “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

และการควบคุมการทำงาน เพื่อให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และคัมคากับทรัพยากรที่มีอยู่ โดยอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยในการบริหาร (Factor of Management) ในองค์กรเป็นสำคัญ

ตารางที่ ๒.๗ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการ

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
พระคณพศ กิตติสารโร (ประกอบเสียง), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓)	ไดศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารสวนตำบล ตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาขององค์การบริหารสวนตำบลใน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า อยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบอยู่ในระดับมาก ทุก ด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร พนักงาน และ ลูกจ้างโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ปฏิบัติตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
พระจรุณ ชีรปญโญ (เวฬุวาป), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓)	ไดศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์ การบริหารสวนตำบลลำพยนต์อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหาร งานตามหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างโดย ภาพรวมไม่แตกต่างกัน
พระมหาลำพึง ชีรปญโญ (เพ็ญญ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓)	ไดศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณา ในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการ เปรียบเทียบ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุก ด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้
สุพจน เจริญขำ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓)	ไดศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ องค์การบริหารสวนตำบลปางมะคา อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความ คิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาราย ด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลเปรียบเทียบทัศนะ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน และระดับ การศึกษาต่างกัน มีทัศนะโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย แต่ในสวนของประชาชนที่มี ประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ ๒.๗ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการ (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>ณทพงษ์ วิยะรัตน์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๘)</p>	<p>โตศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการ บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองข้างคอก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็น ของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบพบว่า เพศชายเพศหญิง ไม่แตกต่างกัน</p>
<p>สุภัทรมาศ จริยเวชวัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗)</p>	<p>โตศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเทศบาลตามหลักธรรมา ภิบาล ผลการศึกษาพบว่าเทศบาลตำบลบ้านฉางมีความเสมอ ภาคและกระจายพัฒนาอย่างทั่วถึง ไม่มีการเลือกปฏิบัติและได้ จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนรวมกันจัดทำแผนพัฒนาและในเรื่อง ของการจัดซื้อจัดจ้าง กระบวนการต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีความ เปิดเผยตรงไปตรงมา พบว่ามีปัญหาในเรื่องของคณะกรรมการ ชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งเข้ามานั้นบางคนไม่เห็นแก่ประโยชน์ ของชุมชนแต่เข้ามาเพื่อหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง</p>
<p>พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโน (มีนุสรณ์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓)</p>	<p>โตศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลัก สา ราณียธรรม ๖ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบาง กรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับ มากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน มีความ คิดเห็นแตกต่างกันตามเพศ และอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี ระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบริหารงาน เทศบาลตำบลตามหลักสารณียธรรม ๖ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้</p>
<p>นรินทร พูลสวัสดิ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๓)</p>	<p>โตศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ลพบุรี” ผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายใดพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหา มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อพบ ข้อที่มีปัญหามากที่สุด ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ความพร้อมของครู ในด้านความรู้เกี่ยวกับวิชาเฉพาะ เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยคำนึงถึงประสพ การณ์ของผู้บริหารโรงเรียนและขนาดของโรงเรียนแล้วพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ</p>

ตารางที่ ๒.๗ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการ (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓)	ไดศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการ อำเภอในทัศนะ พระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพระ สังฆาธิการกลุ่ม เจ้าคณะอำเภอและสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะ ตำบลมีทัศนะ ต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการ อำเภอ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕๑
พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพรอม), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓)	ไดศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู” ผล การศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา ในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของประชาชนต โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภูโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุและ การศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภูโดยภาพรวม แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้
ดังนี้

กรมการศาสนา ไดศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการ
พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนา
วัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน แบ่งเป็น ๒ ปัจจัย คือ ปัจจัยหลัก ประกอบด้วยความสามารถพิเศษหรือ
คุณลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพภาวะผู้นำ เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์
การปฏิบัติตนในพระธรรมวินัย และกระบวนการบริหารและการทำงานอย่างเป็นระบบ อาทิ การจัด
องค์กร การบริหารบุคลากร การติดตามงาน การบริหารการเงิน เป็นต้น และปัจจัยเสริม คือ ปัจจัยที่
มีส่วนสนับสนุน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ทำเลที่ตั้ง บรรยากาศในวัด และการที่วัดมีลักษณะพิเศษ
เฉพาะ เช่น เป็นโบราณสถาน มีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรม และอื่นๆ^{๒๔}

^{๒๔} กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการวัดด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะ
สงฆ์, (กรุงเทพมหานคร กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

กฤดา มมตะขบ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕” ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างอำนาจการปกครองวัดในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ นั่นคือ เจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ผลการสำรวจทัศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดเห็นว่าพระสงฆ์ซึ่งโดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจ เห็นว่าโครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไป ควรนำหลักพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจ ตัดสินปัญหา ควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในขั้นตอนการบริหาร การแต่งตั้งและถอดถอน รัฐควรเขามามีบทบาทช่วยเหลือสถาบันมากขึ้น และนอกจากนี้ประชาชนควรมีอำนาจในระดับที่เหมาะสม

สำหรับการศึกษาดานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มีผลดังต่อไปนี้

๑. ปัจจัยด้านอายุ สมณศักดิ์ ตำแหน่งการบริหาร และพรรษา สัมพันธ์กับความรู้อย่างกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แตกต่างกันไป

๒. นิกรายที่แตกต่างส่งผลต่อความแตกต่างในการตีความเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

๓. ปัจจัยต่างๆ คือ ที่ตั้งของวัด นิกราย สมณศักดิ์ ตำแหน่งทางการบริหาร การศึกษา และอายุพรรษา กำหนดทัศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดต่างกัน^{๖๕}

ทวี ขจรกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ผลการศึกษาพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดโดยรวมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาบทบาทแต่ละด้านพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน เรียงลำดับตามจากค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำปรากฏดังนี้ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านการสาธารณูปการ บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และบทบาทด้านการศึกษา^{๖๖}

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น มีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภออยู่ในระดับมาก โดย

^{๖๕} กฤดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓).

^{๖๖} ทวี ขจรกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคาม, ๒๕๔๗).

พระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะอำเภอและพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะตำบล มีทัศนคติต่อการบริหารงาน การศาสนาของศึกษาธิการอำเภอ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕^{๖๗}

พระมหาเรีงศักดิ์ สิริภทโท (พิมพ์สกุล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารวัดใน ทศวรรษหน้า” ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างการบริหารเนนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของ คณะกรรมการและการกระจายอำนาจ การตรวจสอบรวมถึงมีไวยาวัจกรช่วยในกิจการของสงฆ ภารกิจ ๖ ด้าน คือ ปกครองสงฆด้วยหลักธรรมวินัย บริหารแบบมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม มีคณะกรรมการพิจารณาพระสงฆที่ห้ามติวินัย มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งเพื่อความเหมาะสม ปรับปรุงหลักสูตรและกระจายการศึกษารวมทั้งจัดการศึกษาโดยภิกษุสามเณรต้องศึกษาทุกรูป จัด การศึกษาสงเคราะห์แก่เยาวชนและชุมชน มีการปรับปรุงหลักสูตรการพัฒนาภิกษุที่ทำหน้าที่ครูสอน โดยรัฐจัดงบประมาณอุดหนุน พระสงฆควรเผยแผ่พุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ควรมี องค์การเผยแผ่ พรอมทั้งพัฒนาภิกษุโดยรัฐให้การสนับสนุนการก่อสร้างอาคารต่างๆ ควรอนุรักษ์ ศิลปะแบบไทยเป็นสัดสวนมีแบบแปลนโดยมีคณะกรรมการสงฆคอยดูแลส่งเสริมการสาธารณ สงเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ และการมีส่วนร่วมในการจัดอบายมุข^{๖๘}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการวัด คือ การวางแผนพัฒนาศัภยภาพของวัดที่อาศัยอยู่ใ เจริญขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางธรรม ทางโลก ซึ่งผู้นำจะต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระบบ ระเบียบ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของวัดต่อไป

ตารางที่ ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
กรมการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๔๐)	ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ เจ้าอาวาสในการ พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน” พบว่า แบ่งเป็น ๒ ปัจจัย คือ ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย ความสามารถพิเศษหรือคุณลักษณะเฉพาะพิเศษของ เจ้าอาวาส บุคลิกภาพภาวะผู้นำ และปัจจัยเสริม คือ ปัจจัย ที่มีส่วนสนับสนุน

^{๖๗} ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการ จังหวัดขอนแก่น”, **ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓).

^{๖๘} พระมหาเรีงศักดิ์ สิริภทโท (พิมพ์สกุล), “รูปแบบการบริหารวัดในทศวรรษหน้า”, **วิทยานิพนธ์การ บริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕).

ตารางที่ ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>กฤดา มมตะชบ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓)</p>	<p>ได้อศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อ โครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕” ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างอำนาจการปกครองวัดใน ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นไปตามพระราชบัญญัติพ.ศ. ๒๕๐๕ นั่นคือ เจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ผลการสำรวจทัศนคติของพระสงฆ์ ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดเห็นว่า พระสงฆ์ซึ่งโดยทั่วไปมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจ เห็นว่าโครงสร้าง อำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองของประเทศ เจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไป ควรนำหลัก พระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจ ตัดสินปัญหา ควรมีการ กระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในขั้นตอนการบริหาร การแต งตั้งและถอดถอน รัฐควรเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสถาบันมากขึ้น และนอกจากนี้ประชาชนควรเข้ามามีอำนาจในระดับที่เหมาะสม สำหรับการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร</p>
<p>ทวี ขจรกุล, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ สราคม, ๒๕๕๓)</p>	<p>ได้อศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการ วัดในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัด หนองคาย” ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมนั้นอยู่ในระดับปาน กลาง</p>
<p>ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓)</p>	<p>ได้อศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานการศาสนาของ ศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมพระสังฆาธิการในจังหวัด ขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพระสังฆาธิการ กลุ่มเจ้าคณะอำเภอและพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะตำบล มีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕</p>

ตารางที่ ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหาเรังศักดิ์ สิริภทโท (พิมพ์สกุล), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕)</p>	<p>ได้อศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารวัดในทศวรรษหน้า” ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างการบริหารเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการและการกระจายอำนาจ การตรวจสอบรวมถึงมีไวยาวัจกรช่วยในกิจการของสงฆ์ ภารกิจ ๖ ด้าน คือ ปกครองสงฆ์ด้วยหลักธรรมวินัย บริหารแบบมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม มีคณะกรรมการพิจารณาพระสงฆ์ที่ทำผิดวินัย มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งเพื่อความเหมาะสม ปรับปรุงหลักสูตรและกระจายการศึกษา รวมทั้งจัดการศึกษาโดยภิกษุสามเณรต่อศึกษาทุกรูป จัดการศึกษาสงเคราะห์แก่เยาวชนและชุมชน มีการปรับปรุงหลักสูตรการพัฒนาภิกษุที่ทำหน้าที่ครูสอนโดยรัฐจัดงบประมาณอุดหนุน พระสงฆ์ควรเผยแผ่พุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ควรมีองค์การเผยแผ่ พร้อมทั้งพัฒนาภิกษุโดยรัฐให้การสนับสนุนการก่อสร้างอาคารต่างๆ ควรอนุรักษ์ศิลปะแบบไทยเป็นสัดส่วนมีแบบแปลนโดยมีคณะกรรมการสงฆ์คอยดูแลส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ และการมีส่วนร่วมในการขจัดอบายมุข</p>

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

ธัญพร พงษ์โสภณ ได้อศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์สี่บุคคลในการชี้แนะและปลุกจิตสำนึกประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษากรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารทางสื่อสารมวลชนของพระสงฆ์และการนำข่าวสารที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ การเลือกใช้วิธีการสื่อสารของพระสงฆ์ในการชี้แนะและปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรของพระสงฆ์ซึ่งได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก และการศึกษาทางธรรมกับการชี้แนะ และปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ซึ่งจำพรรษาอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีจำนวน ๒๘๐ รูป ศึกษาประชากรทั้งหมดพบว่า ประชากรพระสงฆ์ติดตามข่าวสารต่างๆ จากหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงมากที่สุด ประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางหนังสือพิมพ์มากที่สุด พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะตกลงใจเชื่อข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มากที่สุด และประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่ นำข่าวสารที่ใจจาก

การอ่าน รับฟังหรือรับชม จากสื่อมวลชนต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ในการชี้นำอบรมสั่งสอนให้ประชาชน
ในชุมชน^{๖๙}

พระกิตติศักดิ์ ยโสโร (แก้วเหลา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสารีบุตรเถระใน
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่าในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านมีวิธีเผยแผ่ใน
ลักษณะให้คำแนะนำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาขอข้อใจ และการแสดงธรรม เมื่อได้ฟังจากพระ
บรมศาสดาแล้วนำไปถ่ายทอดแกภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรม
อันลึกซึ้งด้วยวิธีการบรรยาย อธิบายขยายความ เปรียบเทียบ และตอบปัญหาธรรม เป็นต้น จนเป็นที่
ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้า ทำให้บุคคลทั่วไปศรัทธาเลื่อมใสแล้วหันมานับถือพระพุทธศาสนา
กันอย่างแพร่หลาย มีบางสวนเท่านั้นที่มีได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะยึดติดอยู่กับลัทธิ
เดิมอย่างแรงกล้า ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ได้นับถือในตัวท่านอยู่ก็มี ซึ่งเท่ากับได้สร้างความเข้าใจอันดี
ระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับเป็นตัวอยางการประกอบศาสนกิจ ดำเนินชีวิต และเผยแผ่
พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^{๗๐}

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา (ภวกานันท์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการ
ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า
การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมตามวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ถึงจะมีการปฏิบัติ
มากก็จริง แต่บางวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสยังไม่คอยเคร่งครัดเท่าที่ควร ทั้งนี้ควรจะกำหนดเปเนตาราง
การทำวัตรไว้อย่างชัดเจน และถ้าพระรูปใดไม่ลงมาทำวัตรก็ควรจะมีบทกำหนดลงโทษไว้อย่างชัดเจน
นอกจากพระรูปนั้นติดภารกิจจำเป็น เช่น สอนหนังสือในโรงเรียน^{๗๑}

พระรณตล นาคสุณโณ (นาคพิพัฒน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์
จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่าพระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์มีบทบาทในการ
บริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเปเนรายด้านพบว่า มีบทบาท
ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก สวนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสง
เคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง
สวนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มี
อายุ ตำแหน่ง จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทาง

^{๖๙} ฉันทพร พงษ์โสภณ, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท
เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี”, **วิทยา
นิพนธวารสารศาสตรมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต สื่อสารมวลชน**, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๖๓.

^{๗๐} พระกิตติศักดิ์ ยโสโร (แก้วเหลา), “บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”.
วิทยา นิพนธพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

^{๗๑} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา (ภวกานันท์), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์: ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑, หน้า ๑๐๔.

เปรียญธรรม และประสบการณ์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และขอเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครองพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษแก่พระภิกษุสามเณร ให้พระภิกษุสามเณรเอาใจใส่ต่อกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุสามเณรดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ^{๗๒}

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีรกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาจะดีหรือไม่ประการใด ขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา และครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษา ที่ได้ช่วยแบกรับภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหามาก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครู นักเรียน และอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้^{๗๓}

พระมหาภุชญา นันทเพชร (ฐานกโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพระสงฆ์ตอบบทบาทการพัฒนาสังคม” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกในมหาจุฬาราชวิทยาลัยต่างกัน มีทัศนคติตอบบทบาทในการพัฒนาสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ พระสงฆ์ที่เรียนเอกสังคมวิทยามีทัศนคติเห็นด้วยกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมสูงกว่าพระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกศาสนาปริชญา และวิชาเอกบาลี- สันสกฤต และมีแนวโน้มว่าปัจจัยอื่นๆ เช่น พรรษา สถาบันการศึกษา จำนวนครั้งในการติดตามสื่อโทรทัศน์ จะส่งผลให้พระสงฆ์มีทัศนคติตอบบทบาทในการพัฒนาสังคมบางด้านแตกต่างกันด้วย^{๗๔}

พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม (จันทร์คุ้ม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า ทานมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาของใจ และแสดงธรรม โดยที่ทานได้รับฟังจากพระพุทธเจ้า แลวนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ต่างๆ เช่น การบรรยาย การอธิบายขยายข้อความ เปรียบเทียบ และถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสและยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่มีได้หันมานับถือพระรัตนตรัยเพราะยังยึดติดอยู่กับลัทธิดั้งเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวทานเป็นพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่า ทานได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับว่าเป็นตัวแทน

^{๗๒} พระธนดล นาคสุวรรณโณ (นาคพิพัฒน์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, *วิทยานิพนธ์พระพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๗๓} พระมหาภุชญา นันทเพชร (ฐานกโร), *บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่*, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘).

^{๗๔} พระมหาภุชญา นันทเพชร (ฐานกโร), *ทัศนคติของพระสงฆ์ตอบบทบาทการพัฒนาสังคม*, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม*, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๖๗.

แห่งการประกอบศาสนกิจ ดำเนินชีวิต และเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^{๗๕}

พระมหาบุญมี อธิบุญโญ (วรรณวิเศษ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” ผลการศึกษาพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเขาสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ ยึดถืออุดมคติ เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์ปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนาของท่านมี ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการปฏิบัติตามมากกว่าสอนให้ความรู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนา การศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้ง กองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๗๖}

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาไขทํากิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิตีสีโล) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ในการนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข โดยศึกษาเชิงคุณภาพพื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนวัดโนนเมืองที่พระครูศีลวราภรณ์เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนากิจการชุมชน ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศนา บรรยาย ปายขอความ สื่อดด้วยหลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจการกลุ่ม ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้คือ ชุมชนปลอดจากอบายมุข โดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ให้ประชาชนเขามามีส่วนรวมในการแก้ปัญหาของตนเอง การชี้ให้ประชาชนเห็นโทษของอบายมุข การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมุ่งใหม่การปฏิบัติจริง ส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนได้นำเนนการฝายกิจกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า บทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ได้ส่งผลให้ชุมชนได้ร่วมมือทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อมุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอด และพึ่งพากันเองในชุมชน^{๗๗}

เฉลิม อุตกฤษฎ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน” ผลการศึกษาพบว่า ในเรื่องการพัฒนาวัดพระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงที่อยู่

^{๗๕} พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม (จันทร์คุ่ม), “บทบาทของพระอานนทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **วิทยา นินพธพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

^{๗๖} พระมหาบุญมี อธิบุญโญ (วรรณวิเศษ), **บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี: พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)**, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๗๗} พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาไขทํากิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิตีสีโล)”, **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗).

อาศัย การคมนาคมภายในวัด สวนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงปาชา เมรุเผาศพ แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกสบาย เรื่องการพัฒนาหมู่บ้าน พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การปรับปรุงการคมนาคมในหมู่บ้าน สวนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงห้องสมุด แหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม สถานที่ประกอบกิจกรรมของหมู่บ้าน เรื่องการบริการสังคม พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงบริเวณโรงเรียนและจัดหาอุปกรณ์การศึกษา สวนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การบริจาคสิ่งของที่จำเป็นในโรงพยาบาล และการสร้างโรงเรียน เรื่องการพัฒนาการศึกษา พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การอบรมศีลธรรมประชาชน การศึกษาดานปริยัติธรรม สวนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การให้การศึกษาดานสามัญศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นักเรียน และอบรมพิเศษแก่ผู้ต้องขังของเรือนจำ^{๗๘}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการปกครอง บริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ปฏิบัติตามกฎหมายหาเถรสมาคม และถูกต้องตามพระธรรมวินัย เป็นเงื่อนไขสำคัญในการที่จะบงชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการทางดานพระพุทธ ศาสนา พระสังฆาธิการจึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาวัด ชุมชน สังคม และประเทศให้มี เจริญก้าวหน้าในหลักพระสัทธรรมคำสอน เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน และ ประชาชนก็ให้ความเคารพนับถือพระสงฆ์ พระสังฆาธิการจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการ พัฒนาพระศาสนาและสังคมใหม่มีความสงบเรียบร้อยดีงาม และบทบาทของพระสังฆาธิการเกี่ยวกับ หลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามอำนาจหน้าที่และภารกิจ ๖ ดาน คือ ดานการปกครอง ดาน การศาสนศึกษา ดานการศึกษาสงเคราะห์ ดานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดานสาธารณูปการ และ ดานการสาธารณสงเคราะห์

---

^{๗๘} เฉลิม อุตถฤฎ, “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ ศาสตร์มหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑).

ตารางที่ ๒.๙ งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>ฉันทพร พงษ์โสภณ, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙)</p>	<p>ไดศึกษวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์บุคคลในการชี้นำและปลุกจิตสำนึกประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (ศึกษากรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า ประชากรพระสงฆ์ติดตามข่าวสารต่างๆ จากหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงมากที่สุด ประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน และ เปรียบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางหนังสือพิมพ์มากที่สุด พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะตกลงใจเชื่อข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มากที่สุด และประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่ นำข่าวสารที่ได้จากการอ่าน รับฟังหรือรับชม จากสื่อมวลชนต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ในการชี้นำอบรมสั่งสอนประชาชนในชุมชน</p>
<p>พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร (แก้วเหลา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙)</p>	<p>ไดศึกษวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทานมีวิธีเผยแผ่ในลักษณะให้คำแนะนำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาของใจ และการแสดงธรรม เมื่อได้ฟังจากพระบรมศาสดาแล้วนำไปถ่ายทอดแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรมอันลึกซึ้งด้วยวิธีการบรรยาย อธิบายขยายความ เปรียบเทียบ และตอบปัญหาธรรม เป็นต้น จนเป็นที่ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้า ทำให้บุคคลทั่วไปศรัทธาเลื่อมใส แล้วยังมานับถือพระพุทธศาสนากันอย่างแพร่หลาย มีบาง สวนเท่านั้นที่มีได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะยึดติดอยู่กับลัทธิเดิมอย่างแรงกล้า ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ได้นับถือในตัวท่านอยู่ก็มี ซึ่งเท่ากับได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับเป็นตัวอยางการประกอบศาสนกิจ ดำเนินชีวิต และเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้เป็น อย่างดี</p>
<p>พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา (ภวภานนท์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑)</p>	<p>ไดศึกษวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ถึงจะมีการปฏิบัติมากก็จริง แต่บางวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสยังไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าที่ควร ทั้งนี้ควรกำหนดแผนตารางการทำวัตรไว้อย่างชัดเจน และถ้าพระรูปใดไม่ลงมาทำวัตรก็ควรจะมีบทกำหนดลงโทษไว้อย่างชัดเจน นอกจากพระรูปนั้น ติตการกิจจำเป็น เช่น สอนหนังสือในโรงเรียน</p>

ตารางที่ ๒.๙ งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระชนดล นาคสุวณโณ (นาคพิพัฒน์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๑)</p>	<p>ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่ง จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และขอเสนอแนะ ควรมีการปกครองพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ให้พระภิกษุสามเณรเอาใจใส่ต่อกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุ สามเณรดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ</p>
<p>พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์, ๒๕๔๘)</p>	<p>ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาจะดีหรือไม่ ประการใดขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา และครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษา ที่ได้ช่วยแบกรับภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหาหนัก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครู นักเรียน และอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้</p>

ตารางที่ ๒.๙ งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗)</p>	<p>โตศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ในการกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺติสีโล) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลูกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศนา บรรยาย ป้ายข้อความ สื่อด้วยหลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้คือ ชุมชนปลอดจากอบายมุข โดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในการแก้ปัญหาของตนเอง การชี้ให้ประชาชนเห็นโทษของอบายมุข การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมุ่งให้มีการปฏิบัติจริง ส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนได้นำเนนการฝายกิจกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า บทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ได้ส่งผลให้ชุมชนได้ร่วมมือทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อมุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอด และพึ่งพากันเองในชุมชน</p>
<p>พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม (จันทร์คุ้ม), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗)</p>	<p>โตศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระอานนทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่าท่านมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาข้อข้องใจ และแสดงธรรม โดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธเจ้า แลวนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ต่างๆ เช่น การบรรยาย การอธิบายขยายข้อความ เปรียบเทียบ และถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสและยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่มีได้หันมานับถือพระรัตนตรัยเพราะยังยึดติดอยู่กับลัทธิดั้งเดิมถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวท่านเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่า ท่านได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับว่าเป็นตัวแทนแห่งการประกอบศาสนกิจ ดำเนินชีวิต และเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี</p>

ตารางที่ ๒.๙ งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ (ต่อ)

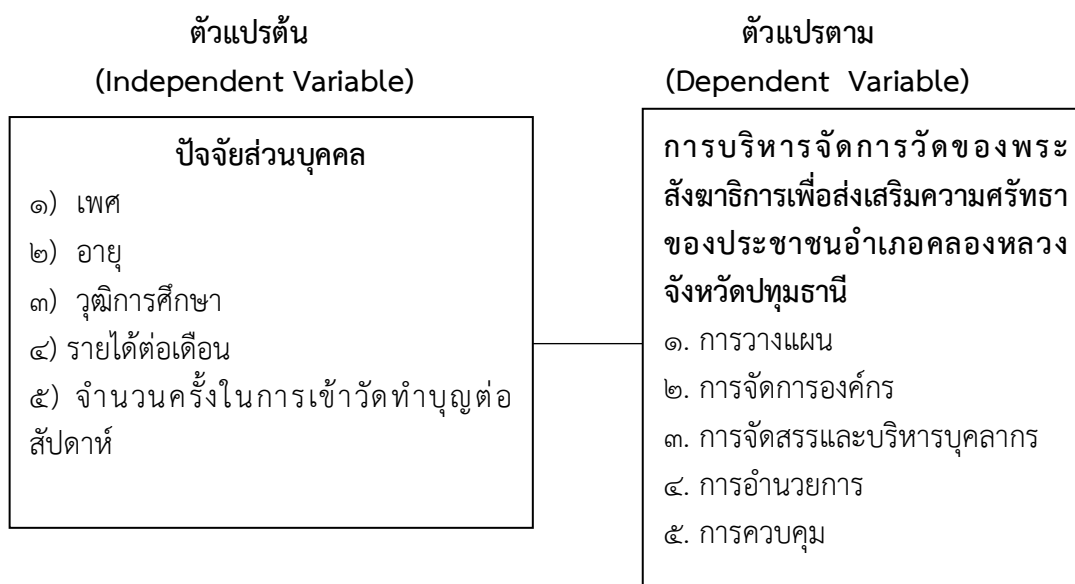
ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหาบุญมี อธิปัญญา (วรรณวิเศษ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๔๔)</p>	<p>ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” ผลการศึกษาพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเขาสู่ความเป็นสมณเพศสังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติก ยึดถืออุดมคติ เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมี ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเน้นการปฏิบัติตามมากกว่าสอนให้ความรู้เท่านั้นด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนา การศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนงานที่เป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผาपाช่วยชาติ</p>
<p>เฉลิม อุตกฤษฏ์, (คณะสังคมสงเคราะห์: มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์, ๒๕๒๑)</p>	<p>ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน” ผล การศึกษาพบว่า ในเรื่องการพัฒนาวัดพระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงที่อยู่อาศัย การคมนาคมภายในวัด สอนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่การสร้างปรับปรุงป่าเขา เมรุเผาศพ แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ เครื่องอำนวยความสะดวก เรื่องการพัฒนาหมู่บ้าน พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การปรับปรุงการคมนาคมในหมู่บ้าน สอนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่การสร้างปรับปรุงห้องสมุด แหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม สถานที่ประกอบกิจกรรมของหมู่บ้าน เรื่องการบริการสังคม พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงบริเวณโรงเรียนและจัดหาอุปกรณ์การศึกษา สอนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การบริจาคสิ่งของที่จำเป็นให้โรงพยาบาล และการสร้างโรงเรียน เรื่องการพัฒนาการศึกษา พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่การอบรมศีลธรรมประชาชน การศึกษาด้านปริยัติธรรม สอนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การให้การศึกษาด้านสามัญศึกษา แก่พระภิกษุสามเณร นักเรียน และอบรมพิเศษแก่ผู้ต้องขังของเรือนจำ</p>

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ จึงได้นำแนวคิดและทฤษฎีมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในรูปแบบของความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักการบริหารจัดการองค์กร POSDC อันประกอบไปด้วย P (Pianning) การวางแผน, O (Organizing) การจัดการองค์กร, S (Staffing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร, D (Directing) การอำนวยการ และ C (Controlling) การควบคุมกำกับดูแล^{๗๙}

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดการวิจัย

^{๗๙} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร ได้แก่ ประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๗๙,๑๖๓ คน^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๗๙,๑๖๓ คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้^๒

^๑ สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๖๑, หน้า ๘.

^๒ สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ ๐.๐๕

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร} \quad n &= \frac{279,163}{1 + 279,163 (0.05)^2} \\ &= 399.99 \end{aligned}$$

ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คน

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{nN}{N^{\circ}}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

N = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม

N° = จำนวนประชากรทั้งหมด

$$\begin{aligned} \text{ตัวอย่างเช่น ตำบลคณะสงฆ์ ตำบลคลองหนึ่ง} &= \frac{112,844 \times 400}{279,163} \\ &= 162 \end{aligned}$$

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ศึกษา	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (คน)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลคณะสงฆ์ ตำบลคลองหนึ่ง	๑๑๒,๘๔๔	๑๖๒
ตำบลคณะสงฆ์ ตำบลคลองสี่	๕๖,๑๑๓	๘๐
ตำบลคณะสงฆ์ ตำบลคลองห้า	๖๔,๓๑๒	๙๒
ตำบลคณะสงฆ์ ตำบลคลองหก	๔๕,๘๙๔	๖๖
รวม	๒๗๙,๑๖๓	๔๐๐

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยพระสังฆาธิการ เจ้าอาวาสและประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๘ รูป/หรือคน ได้แก่

๑) พระครูวิจิตรอาภากร	เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง
๒) พระครูปริยัติกิจวิมล	เจ้าคณะตำบลคลองห้า
๓) พระครูธรรมธรรฐิติศักดิ์ สุภโท	เจ้าอาวาสวัดทิวการะอนันต์
๔) นายไทย ทองปราง	อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าโขลง
๕) นายชัยรัตน์ บางชั้น	ประธานชุมชนวันครู
๖) นายณรงค์ชัย แต่ประเสริฐ	ไวยาวัจกรวัดทิวการะอนันต์
๗) นายปัญญา ตุ่มเทียน	กรรมการวัดทิวการะอนันต์
๘) นางเทียมจิตร แกมขุนทด	กรรมการวัดทิวการะอนันต์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก) เชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็น ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ก. การสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาหลักการและเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือการวิจัย

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ข. ลักษณะสร้างเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) หรือตรวจสอบรายการโดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert)^๓ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง	ระดับการบริหารจัดการวัด	มากที่สุด
๔ หมายถึง	ระดับการบริหารจัดการวัด	มาก
๓ หมายถึง	ระดับการบริหารจัดการวัด	ปานกลาง
๒ หมายถึง	ระดับการบริหารจัดการวัด	น้อย
๑ หมายถึง	ระดับการบริหารจัดการวัด	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ค. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไว้ไปดำเนินการตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

๑) การวิเคราะห์ Face validity (ความตรงเชิงพินิจ) ซึ่งเป็นการตรวจสอบประเมินคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ทั้ง ๒ ท่าน ด้วยการตรวจสอบประเมินกรอบเนื้อหา ขอบเขตของแบบสอบถาม ประเด็นสำคัญของการสอบถาม ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาเชิงวิชาการที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเก็บข้อมูล

๒) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence)^๔ โดยผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและเนื้อหาวิจัยไม่

^๓ สุตาภรณ์ อรุณดี, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย, (เลย: รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๗๒.

^๔ สุวรรีย์ ศิริโกการภิมรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

น้อยกว่า ๕ ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC เท่ากับ ๐.๖๒ ทุกข้อ โดยมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการหาค่า IOC จำนวน ๕ ท่าน ดังนี้

- ๒.๑ พระมหาสุวัฒน์ สุมนโท, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
- ๒.๒ ดร.กาญจนา คำจตุ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
- ๒.๓ รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมามงกูร อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
- ๒.๔ ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
- ๒.๕ รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์

๓) การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรของงานวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดปทุมธานี เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)^๕ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try Out) ทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๒๑

๔) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยที่วิเคราะห์ผลได้จากการทดลองใช้ (TRY OUT) ตามคำแนะนำของที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๕) สร้างเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำเสนอต่อที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นและจัดพิมพ์ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

ข) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีใน ๓ ประเด็น คือ

๑.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๒ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

---

^๕ พระมหาภคฤกษ์ กิตติโสภโณ, ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ, (พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๒๒๔-๒๒๖.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

๒) ผู้วิจัยเสนอติดต่อบริษัทหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึง เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

๓) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะอำเภอคลองหลวง เพื่อขอแจกแบบสอบถาม (QUESTIONNAIRE) และดำเนินการแจกและรับกลับคืนด้วยตนเอง

๔) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

ข. เชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่

๑.๑) ขึ้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่างๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๑.๒) ขึ้นดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมศรัทธาของประชาชนของพระสังฆาธิการในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และ ๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

ก) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย

๑) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาความเป็นไปได้ของการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีโดยสถิติดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ใช้สถิติการวิเคราะห์คือ ค่าเฉลี่ย (MEAN) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (STANDARD DEVIATION) แต่ละหัวข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์พิจารณาให้ค่าเฉลี่ย^๖ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

๓. ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยทำการรวบรวมจากแบบสอบถามแล้วจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๔. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอเขียนเป็นความเรียง หรือตาราง

ข) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

---

^๖สิน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๒.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๔๐๐ คน เพื่อหาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานีว่าอยู่ในระดับใด และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับพระสังฆาธิการผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปกครองคณะสงฆ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๘ รูป/คน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยมีดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานี

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการวัดของประชาชนเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานี

๔.๕ แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก)

๔.๖ องค์กรความรู้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในส่วนของเพศ อายุ วุฒิ การศึกษา รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ได้ปรากฏผลดังรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๔๐๐)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๒๓๖	๕๙.๐๐
หญิง	๑๖๔	๔๑.๐๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
๒๐ - ๓๐ ปี	๙๓	๒๓.๒๕
๓๑-๔๐ ปี	๙๙	๒๔.๗๕
๔๑- ๕๐ ปี	๑๐๗	๒๖.๗๕
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๐๑	๒๕.๒๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๓. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๕๒	๖๓.๐๐
ปริญญาตรี	๑๑๕	๒๘.๗๕
สูงกว่าปริญญาตรี	๓๓	๘.๒๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๔. รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๘๒	๔๕.๕๐
๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๖๑	๔๐.๒๕
๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๕๗	๑๔.๒๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

(n = ๔๐๐)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๕. จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์		
ไม่เคยมา	๙๔	๒๓.๕๐
๑ - ๒ ครั้ง	๑๗๒	๔๓.๐๐
มากกว่า ๒ ครั้ง	๑๓๔	๓๓.๕๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นเพศชาย จำนวน ๒๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๐๐ รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๐๐ ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑- ๕๐ ปี จำนวน ๑๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗๕ รองลงมาอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒๕ ถัดมาอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๗๕ สุดท้ายมีอายุ ๒๐ - ๓๐ ปี จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๕ ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐๐ รองลงมาวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๕ สุดท้ายมีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๕ ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๕๐ รองลงมามีรายได้ต่อเดือน ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๑๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๒๕ สุดท้ายมีรายได้ต่อเดือน ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๕ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ๑ - ๒ ครั้ง จำนวน ๑๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๐๐ รองลงมาคือ มากกว่า ๒ ครั้ง จำนวน ๑๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๕๐ สุดท้ายไม่เคยมา จำนวน ๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕๐ ตามลำดับ

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling) ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย (Mean = $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (StandardDeviation= S.D.) ในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๗ ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

(n = ๔๐๐)

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริม ความศรัทธาของประชาชน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) ด้านการวางแผน (Planning)	๓.๗๑	๐.๘๓๔	มาก
๒) ด้านการจัดการองค์กร (Organizing)	๓.๔๓	๐.๘๘๗	ปานกลาง
๓) ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing)	๓.๐๙	๑.๐๕๑	ปานกลาง
๔) ด้านการอำนวยการ (Directing)	๓.๖๐	๐.๘๕๐	มาก
๕) ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling)	๓.๔๓	๐.๘๘๗	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๓.๔๕	๐.๗๔๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๔๕, S.D. = ๐.๗๔๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑. ด้านการวางแผน (Planning) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๑, S.D. = ๐.๘๓๔)
๒. ด้านการอำนวยการ (Directing) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๐, S.D. = ๐.๘๕๐)
๓. ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๔๓, S.D. = ๐.๘๘๗)
๔. ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๔๓, S.D. = ๐.๘๘๗)
๕. ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๐๙, S.D. = ๑.๐๕๑)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของ พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัด ปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการวางแผน (Planning)
(n = ๔๐๐)

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อ ส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ด้านการวางแผน (Planning)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. วัดมีการวางแผนพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องส่งผล ให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ	๔.๐๗	๐.๙๙๕	มาก
๒. วัดมีการวางแผนจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้าง ภายในวัดให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย สวยงาม	๓.๕๖	๐.๘๘๕	มาก
๓. วัดมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณของวัด อย่างรัดกุม คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด	๓.๕๑	๑.๐๗๑	มาก
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๓.๗๑	๐.๘๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน (Planning) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๑, S.D. = ๐.๘๓๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ ๑. วัดมีการวางแผนพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องส่งผลให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของ พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) (n = ๔๐๐)

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อ ส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ด้านการจัดการองค์กร (Organizing)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. วัดมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารวัดอย่าง ชัดเจน	๓.๕๒	๑.๐๐๑	มาก
๒. วัดมีกฎระเบียบข้อปฏิบัติภายในวัด	๓.๔๐	๑.๐๒๑	ปานกลาง
๓. วัดมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในวัด อย่างชัดเจน	๓.๓๖	๑.๐๔๘	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๓.๔๓	๐.๘๘๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๔๓, S.D. = ๐.๘๘๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ ๑. วัดมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารวัดอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของ พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing)

(n = ๔๐๐)

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อ ส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. วัดมีการกลั่นกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวชและ อาศัยอยู่ภายในวัด	๓.๑๙	๑.๓๐๗	ปานกลาง
๒. วัดมีการส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณร ภายในวัดมีความรู้	๓.๑๒	๑.๑๕๑	ปานกลาง
๓. วัดมีการใช้บุคลากรภายในวัดให้ถูกกับงาน หรือตามความถนัด	๒.๙๘	๑.๑๙๑	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๓.๐๙	๑.๐๕๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๐๙, S.D. = ๑.๐๕๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ ๑. วัดมีการกลั่นกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวชและอาศัยอยู่ภายในวัด มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของ พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัด ปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing)

(n = ๔๐๐)

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อ ส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. วัดมีการอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่ เข้ามาติดต่อวัด	๓.๙๒	๑.๐๔๐	มาก
๒. วัดมีการอำนวยความสะดวกสงเคราะห์เอื้อเพื่อแก่ญาติ โยมที่ตกทุกข์ได้ยากที่เข้ามาขอพึ่งพิงวัด	๓.๕๑	๐.๙๕๒	มาก
๓. วัดมีการอำนวยความสะดวกต่อสาธารณะ	๓.๓๖	๑.๐๒๗	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๓.๖๐	๐.๘๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D = ๐.๘๕๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ ๑. วัดมีการอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัด มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการวัดของ พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัด ปทุมธานีด้านการบริหารจัดการองค์กร POSDC ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling)

(n = ๔๐๐)

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อ ส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. วัดมีการควบคุมดูแลความเรียบร้อยต่างๆ ภายในวัด	๓.๕๖	๑.๐๑๙	มาก
๒. วัดมีการควบคุมกำกับดูแลบุคลากรของวัด	๓.๓๗	๐.๙๘๘	ปานกลาง
๓. วัดมีการควบคุมกำกับดูแลบัญชีรับ-จ่ายของวัด	๓.๓๕	๑.๐๑๙	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๓.๔๓	๐.๘๘๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๓$, S.D.= ๐.๘๘๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ ๑. วัดมีการควบคุมดูแลความเรียบร้อยต่างๆภายในวัด มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา รายได้ต่อเดือน และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ตามสมมติฐานที่ ๑-๖ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ

(n = ๔๐๐)

รายการ	สถานภาพ	n	Mean	S.D.	T	Sig
ด้านการวางแผน	เพศชาย	๒๓๖	๓.๖๙	๐.๘๘๙	-๐.๖๗๕	๐.๕๐๐
	เพศหญิง	๑๖๔	๓.๗๕	๐.๗๕๐		
ด้านการจัดการองค์กร	เพศชาย	๒๓๖	๓.๔๐	๐.๙๑๗	-๐.๕๙๑	๐.๕๕๕
	เพศหญิง	๑๖๔	๓.๔๖	๐.๘๔๕		
ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร	เพศชาย	๒๓๖	๓.๐๖	๑.๐๘๔	-๐.๗๗๖	๐.๔๓๘
	เพศหญิง	๑๖๔	๓.๑๔	๑.๐๐๒		
ด้านการอำนวยความสะดวก	เพศชาย	๒๓๖	๓.๕๓	๐.๙๑๑	-๑.๙๘๓*	๐.๐๔๘
	เพศหญิง	๑๖๔	๓.๖๙	๐.๗๔๖		
ภาพรวมทุกด้าน	เพศชาย	๒๓๖	๓.๔๐	๐.๗๓๖	-๑.๗๘๑	๐.๐๗๖
	เพศหญิง	๑๖๔	๓.๕๓	๐.๖๘๐		

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ เพศของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีโดยรวม ไม่แตกต่างกัน และรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์กร ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร และด้านการอำนวยความสะดวก ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการอำนวยความสะดวก ที่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ

(n = ๔๐๐)

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๗๒๐	๓	.๒๔๐	๐.๓๔๓	๐.๗๙๔
	ภายในกลุ่ม	๒๗๖.๙๓๔	๓๙๖	๐.๖๙๙		
	รวม	๒๗๗.๖๕๓	๓๙๙			
ด้านการจัดการองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	๒.๖๘๑	๓	๐.๘๙๔	๑.๑๓๗	๐.๓๓๔
	ภายในกลุ่ม	๓๑๑.๓๔๑	๓๙๖	๐.๗๘๖		
	รวม	๓๑๔.๐๒๒	๓๙๙			
ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	๒.๖๑๒	๓	๐.๘๗๑	๐.๗๘๗	๐.๕๐๑
	ภายในกลุ่ม	๔๓๗.๙๐๓	๓๙๖	๑.๑๐๖		
	รวม	๔๔๐.๕๑๖	๓๙๙			
ด้านการอำนวยการ	ระหว่างกลุ่ม	๕.๒๑๐	๓	๑.๗๓๗	๒.๔๒๙	๐.๐๖๕
	ภายในกลุ่ม	๒๘๓.๑๑๖	๓๙๖	๐.๗๑๕		
	รวม	๒๘๘.๓๒๖	๓๙๙			
ด้านการควบคุมกำกับดูแล	ระหว่างกลุ่ม	๓.๑๙๙	๓	๑.๐๖๖	๑.๓๖๑	๐.๒๕๔
	ภายในกลุ่ม	๓๑๐.๓๗๘	๓๙๖	๐.๗๘๔		
	รวม	๓๑๓.๕๗๘	๓๙๙			
รวมทั้งสิ้น	ระหว่างกลุ่ม	๒.๙๕๔	๓	๐.๙๘๕	๑.๙๓๖	๐.๑๒๓
	ภายในกลุ่ม	๒๐๑.๓๖๑	๓๙๖	๐.๕๐๘		
	รวม	๒๐๔.๓๑๕	๓๙๙			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษา

(n = ๔๐๐)

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	๔.๔๖๕	๒	๒.๒๓๓	๓.๒๔๔*	๐.๐๔๐
	ภายในกลุ่ม	๒๗๓.๑๘๘	๓๙๗	๐.๖๘๘		
	รวม	๒๗๗.๖๕๓	๓๙๙			
ด้านการจัดการองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	๙.๖๑๐	๒	๔.๘๐๕	๖.๒๖๖*	๐.๐๐๒
	ภายในกลุ่ม	๓๐๔.๔๑๒	๓๙๗	๐.๗๖๗		
	รวม	๓๑๔.๐๒๒	๓๙๙			
ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	๑๒.๙๘๐	๒	๖.๔๙๐	๖.๐๒๖*	๐.๐๐๓
	ภายในกลุ่ม	๔๒๗.๕๓๖	๓๙๗	๑.๐๗๗		
	รวม	๔๔๐.๕๑๖	๓๙๙			
ด้านการอำนวยความสะดวก	ระหว่างกลุ่ม	๖.๗๒๙	๒	๓.๓๖๕	๔.๗๔๓**	๐.๐๐๙
	ภายในกลุ่ม	๒๘๑.๕๙๗	๓๙๗	๐.๗๐๙		
	รวม	๒๘๘.๓๒๖	๓๙๙			
ด้านการควบคุมกำกับดูแล	ระหว่างกลุ่ม	๑๕.๐๗๙	๒	๗.๕๔๐	๑๐.๐๒๘**	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๒๙๘.๔๙๘	๓๙๗	.๗๕๒		
	รวม	๓๑๓.๕๗๘	๓๙๙			
รวมทั้งสิ้น	ระหว่างกลุ่ม	๘.๑๓๕	๒	๔.๐๖๗	๘.๒๓๑**	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๑๙๖.๑๘๐	๓๙๗	๐.๔๙๔		
	รวม	๒๐๔.๓๑๕	๓๙๙			

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดพุมธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๐ และรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ทุกด้าน จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๑ – ๔.๑๖ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๑ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างวุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดพุมธานี โดยรวม

(n = ๔๐๐)

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๔๒	๓.๓๑	๓.๖๖
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๔๒	-	-๐.๐๔	๐.๕๐*
ปริญญาตรี	๓.๓๑	-	-	๐.๕๔*
สูงกว่าปริญญาตรี	๓.๖๖	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๑ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดพุมธานี โดยรวม เป็นรายคู่ พบว่า วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=๐.๕๐$) และกลุ่มการศึกษาปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=๐.๕๔$)

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่าง
วุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธา
ของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน

(n = ๔๐๐)

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๖๙	๓.๘๔	๓.๔๔
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๖๙	-	-๐.๑๕	๐.๒๕
ปริญญาตรี	๓.๘๔	-	-	๐.๔๐*
สูงกว่าปริญญาตรี	๓.๔๔	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๒ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน เป็นรายคู่ พบว่า วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๑ คู่ ได้แก่ กลุ่มการศึกษาปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=๐.๔๐$)

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่าง
วุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของ
ประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร

(n = ๔๐๐)

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๔๗	๓.๔๘	๒.๙๑
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๔๗	-	-๐.๐๑	๐.๕๖*
ปริญญาตรี	๓.๔๘	-	-	๐.๕๗*
สูงกว่าปริญญาตรี	๒.๙๑	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๓ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร เป็นรายคู่ พบว่า วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=๐.๕๖$) และกลุ่มการศึกษาปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=๐.๕๗$)

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่าง
วุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธา
ของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดสรรและบริหาร
บุคลากร

(n = ๔๐๐)

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๑๗	๓.๐๙	๒.๕๑
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๑๗	-	๐.๐๘	๐.๖๗*
ปริญญาตรี	๓.๐๙	-	-	๐.๕๘*
สูงกว่าปริญญาตรี	๒.๕๑	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๔ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร เป็นรายคู่ พบว่า วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มการศึกษาต่ำปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=๐.๖๗$) และกลุ่มการศึกษาปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=๐.๕๘$)

ตารางที่ ๔.๑๕ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่าง
วุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธา
ของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยการ

(n = ๔๐๐)

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๕๘	๓.๗๓	๓.๒๒
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๕๘	-	-๐.๑๕	๐.๓๖*
ปริญญาตรี	๓.๗๓	-	-	๐.๕๑*
สูงกว่าปริญญาตรี	๓.๒๒	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๕ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยการ เป็นรายคู่ พบว่า วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มการศึกษาต่ำปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=๐.๓๖$) และกลุ่มการศึกษาปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=๐.๕๑$)

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่าง
 วุฒิการศึกษา กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธา
 ของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล

(n = ๔๐๐)

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี ๓.๕๑	ปริญญาตรี ๓.๔๓	สูงกว่าปริญญาตรี ๒.๗๙
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๕๑	-	๐.๐๗	๐.๗๒*
ปริญญาตรี	๓.๔๓	-	-	๐.๖๔*
สูงกว่าปริญญาตรี	๒.๗๙	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๖ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล เป็นรายคู่ พบว่า วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มการศึกษาต่ำปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=0.72$) และกลุ่มการศึกษาปริญญาตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}=0.64$)

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

(n = ๔๐๐)

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๘๖	๒	๐.๙๔๓	๑.๓๕๗	๐.๒๕๕
	ภายในกลุ่ม	๒๗๕.๗๖๗	๓๙๗	๐.๖๙๕		
	รวม	๒๗๗.๖๕๓	๓๙๙			
ด้านการจัดการองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๗๑	๒	๐.๒๓๖	๐.๒๙๘	๐.๗๔๒
	ภายในกลุ่ม	๓๑๓.๕๕๑	๓๙๗	๐.๗๙๐		
	รวม	๓๑๔.๐๒๒	๓๙๙			
ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๐๖	๒	๐.๓๐๓	๐.๒๗๓	๐.๗๖๑
	ภายในกลุ่ม	๔๓๙.๙๑๐	๓๙๗	๑.๑๐๘		
	รวม	๔๔๐.๕๑๖	๓๙๙			
ด้านการอำนวยความสะดวก	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๕๐	๒	๐.๐๒๕	๐.๐๓๕	๐.๙๖๖
	ภายในกลุ่ม	๒๘๘.๒๗๖	๓๙๗	๐.๗๒๖		
	รวม	๒๘๘.๓๒๖	๓๙๙			
ด้านการควบคุมกำกับดูแล	ระหว่างกลุ่ม	๗.๒๑๗	๒	๓.๖๐๘	๔.๖๗๖**	๐.๐๑๐
	ภายในกลุ่ม	๓๐๖.๓๖๑	๓๙๗	๐.๗๗๒		
	รวม	๓๑๓.๕๗๘	๓๙๙			
รวมทั้งสิ้น	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๔๑	๒	๐.๕๒๑	๑.๐๑๗	๐.๓๖๓
	ภายในกลุ่ม	๒๐๓.๒๗๓	๓๙๗	๐.๕๑๒		
	รวม	๒๐๔.๓๑๔	๓๙๙	๑.๓๙๕		

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ ต่อเดือน กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน และรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ อยู่ ๑ ด้านคือ ด้านการควบคุมกำกับดูแล จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๘ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างรายได้ต่อเดือน กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล

(n = ๔๐๐)

อายุ	$\bar{X}$	น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท		
		๑๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท	๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	
		๓.๕๑	๓.๒๗	๒.๖๑
น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๓.๕๑	-	๐.๒๔*	-๐.๑๐
๑๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท	๓.๒๗	-	-	-๐.๓๔*
๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓.๖๑	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๑๘ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล เป็นรายคู่ พบว่า รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มเงินเดือนน้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มเงินเดือน ๑๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X}=๐.๒๔$) และกลุ่มเงินเดือน ๑๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยกว่ากลุ่มเงินเดือน ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X}=-๐.๓๔$)

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๙ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์

(n = ๔๐๐)

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๒๑๕	๒	๕.๑๐๘	๗.๕๘๒*	๐.๐๐๑
	ภายในกลุ่ม	๒๖๗.๔๓๘	๓๙๗	๐.๖๗๔		
	รวม	๒๗๗.๖๕๓	๓๙๙			
ด้านการจัดการองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	๙.๒๒๖	๒	๔.๖๑๓	๖.๐๐๙*	๐.๐๐๓
	ภายในกลุ่ม	๓๐๔.๗๙๖	๓๙๗	๐.๗๖๘		
	รวม	๓๑๔.๐๒๒	๓๙๙			
ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	๔๒.๔๗๗	๒	๒๑.๒๓๘	๒๑.๑๘๓*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๓๙๘.๐๓๙	๓๙๗	๑.๐๐๓		
	รวม	๔๔๐.๕๑๖	๓๙๙			
ด้านการอำนวยความสะดวก	ระหว่างกลุ่ม	๓๐.๒๒๐	๒	๑๕.๑๑๐	๒๓.๒๔๑*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๒๕๘.๑๐๖	๓๙๗	๐.๖๕๐		
	รวม	๒๘๘.๓๒๖	๓๙๙			
ด้านการควบคุมกำกับดูแล	ระหว่างกลุ่ม	๑๔.๐๕๗	๒	๗.๐๒๘	๙.๓๑๖*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๒๙๙.๕๒๑	๓๙๗	๐.๗๕๔		
	รวม	๓๑๓.๕๗๘	๓๙๙			
รวมทั้งสิ้น	ระหว่างกลุ่ม	๒๐.๘๘๒	๒	๑๐.๔๔๑	๒๒.๕๙๗*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๑๘๓.๔๓๒	๓๙๗	๐.๔๖๒		
	รวม	๒๐๔.๓๑๔	๓๙๙			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๙ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๐ และรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ทุกด้าน จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๐ - ๔.๒๕ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๐ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวม

(n = ๔๐๐)

จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์	$\bar{X}$	ไม่เคยมา	๑ - ๒ ครั้ง	มากกว่า ๒ ครั้ง
		๓.๖๓	๓.๖๐	๓.๑๓
ไม่เคยมา	๓.๖๓	-	๐.๐๓	๐.๕๐*
๑ - ๒ ครั้ง	๓.๖๐	-	-	๐.๔๗*
มากกว่า ๒ ครั้ง	๓.๑๓	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๒๐ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวม เป็นรายคู่ พบว่า จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มไม่เคยมาวัด มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๕๐$) และกลุ่มที่มาวัด ๑ - ๒ ครั้ง มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๔๗$)

ตารางที่ ๔.๒๑ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน

		(n = ๔๐๐)		
จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์	$\bar{X}$	ไม่เคยมา ๓.๖๘	๑ - ๒ ครั้ง ๓.๘๘	มากกว่า ๒ ครั้ง ๓.๕๒
ไม่เคยมา	๓.๖๘	-	-๐.๒๐	๐.๑๗
๑ - ๒ ครั้ง	๓.๘๘	-	-	๐.๓๗*
มากกว่า ๒ ครั้ง	๓.๕๒	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๒๑ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน เป็นรายคู่ พบว่า จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๑ คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มาวัด ๑ - ๒ ครั้ง มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๓๗$)

ตารางที่ ๔.๒๒ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร

(n = ๔๐๐)

จำนวนครั้งในการเข้าวัด ทำบุญต่อสัปดาห์	$\bar{X}$	ไม่เคยมา ๓.๔๑	๑ - ๒ ครั้ง ๓.๕๘	มากกว่า ๒ ครั้ง ๓.๒๓
ไม่เคยมา	๓.๔๑	-	-๐.๑๗	๐.๑๘
๑ - ๒ ครั้ง	๓.๕๘	-	-	๐.๓๕*
มากกว่า ๒ ครั้ง	๓.๒๓	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๒๒ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร เป็นรายคู่ พบว่า จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๑ คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มาวัด ๑ - ๒ ครั้ง มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๓๕$)

ตารางที่ ๔.๒๓ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร

(n = ๔๐๐)

จำนวนครั้งในการเข้าวัด ทำบุญต่อสัปดาห์	$\bar{X}$	ไม่เคยมา ๓.๓๑	๑ - ๒ ครั้ง ๓.๓๓	มากกว่า ๒ ครั้ง ๒.๖๓
ไม่เคยมา	๓.๓๑	-	-๐.๐๒	๐.๖๘*
๑ - ๒ ครั้ง	๓.๓๓	-	-	๐.๗๐*
มากกว่า ๒ ครั้ง	๒.๖๓	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๒๓ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร เป็นรายคู่ พบว่า จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มไม่เคยมาวัด มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๖๘$) และกลุ่มที่มาวัด ๑ - ๒ ครั้ง มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๗๐$)

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยความสะดวก

(n = ๔๐๐)

จำนวนครั้งในการเข้าวัด ทำบุญต่อสัปดาห์	$\bar{X}$	ไม่เคยมา ๓.๗๓	๑ - ๒ ครั้ง ๓.๘๒	มากกว่า ๒ ครั้ง ๓.๒๑
ไม่เคยมา	๓.๗๓	-	-๐.๐๙	๐.๕๒*
๑ - ๒ ครั้ง	๓.๘๒	-	-	๐.๖๑*
มากกว่า ๒ ครั้ง	๓.๒๑	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๒๔ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยความสะดวก เป็นรายคู่ พบว่า จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มไม่เคยมาวัด มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๕๒$) และกลุ่มที่มาวัด ๑ - ๒ ครั้ง มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๖๑$)

ตารางที่ ๔.๒๕ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดระหว่างจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ กับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล

(n = ๔๐๐)

จำนวนครั้งในการเข้าวัด ทำบุญต่อสัปดาห์	$\bar{X}$	ไม่เคยมา ๓.๕๐	๑ - ๒ ครั้ง ๓.๕๙	มากกว่า ๒ ครั้ง ๓.๑๗
ไม่เคยมา	๓.๕๐	-	-๐.๐๙	๐.๓๓*
๑ - ๒ ครั้ง	๓.๕๙	-	-	๐.๔๒*
มากกว่า ๒ ครั้ง	๓.๑๗	-	-	-

จากตารางที่ ๔.๒๕ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล เป็นรายคู่ พบว่า จำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ กลุ่มไม่เคยมาวัด มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๓๓$) และกลุ่มที่มาวัด ๑ - ๒ ครั้ง มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า กลุ่มที่มาวัดมากกว่า ๒ ครั้ง ($\bar{X}=๐.๔๒$)

ตารางที่ ๔.๒๖ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่	ยอมรับ	ปฏิเสธ	t	F	Sig
สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน		✓	-๑.๗๘๑		๐.๐๗๖
สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน		✓		๑.๙๓๖	๐.๑๒๓
สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน	✓			๘.๒๓๑**	๐.๐๐๐
สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน		✓		๑.๐๑๗	๐.๓๖๓
สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน	✓			๒๒.๕๙๗**	๐.๐๐๐

จากตารางที่ ๔.๒๖ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน และมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี รายละเอียดดังตารางที่ ๔.๒๗ - ๔.๓๑

ตารางที่ ๔.๒๗ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการวางแผน

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑) พระสงฆ์ขาดความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการองค์กร	๑) ควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน	๑๗ รูป
๒) พระสงฆ์ขาดการติดตามตรวจสอบและประเมินผล	๒) ควรมีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนในแต่ละขั้นตอน มีปัญหาอุปสรรคใดๆ หรือไม่หากพบปัญหาจะต้องไปปรับการแก้ไขอย่างทันที่	๑๑ รูป
๓) ขาดการสื่อสารแผนงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ	๓) ควรมีการสื่อสารแผนงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบและเข้าใจโดยละเอียด	๙ รูป

จากตารางที่ ๔.๒๗ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการวางแผน พบว่า ควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน จำนวน ๑๗ รูป ควรมีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนในแต่ละขั้นตอน มีปัญหาอุปสรรคใดๆ หรือไม่หากพบปัญหาจะต้องไปปรับการแก้ไขอย่างทันที่ จำนวน ๑๑ รูป และควรมีการสื่อสารแผนงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบและเข้าใจโดยละเอียด จำนวน ๙ รูป ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑) ไม่มีการส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๑) พัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๑๕ รูป
๒) ขาดการใส่ใจเรื่องบุคลากรภายในวัด	๒) ควรใส่ใจเรื่องบุคลากรภายในวัด ตลอดจนบริหารจัดการแรงงานให้สามารถทำงานได้ราบรื่น ไม่ติดขัด	๑๐ รูป
๓) ให้อำนาจในการสั่งการไม่เหมาะสม	๓) ให้อำนาจในการสั่งการที่เหมาะสม	๘ รูป

จากตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการจัดการองค์กร พบว่า ควรมีการพัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน ๑๕ รูป ควรใส่ใจเรื่องบุคลากรภายในวัด ตลอดจนบริหารจัดการแรงงานให้สามารถทำงานได้ราบรื่น ไม่ติดขัด จำนวน ๑๐ รูป และให้อำนาจในการสั่งการที่เหมาะสม จำนวน ๘ รูป ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๙ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑) ไม่มีกระบวนการคัดสรร พระภิกษุสามเณรในการเข้ามาบวช	๑) ควรมีการใส่ใจพระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้ามาบวช	๑๙ รูป
๒) สวัสดิการในด้านต่างๆ ยังคงมีไม่เพียงพอ	๒) ควรมีสวัสดิการในด้านต่างๆ	๑๑ รูป
๓) ขาดการสำรวจความคิดเห็นของ พระภิกษุสามเณรภายในวัด	๓) ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของ พระภิกษุสามเณรภายในวัดและนำผล มาพัฒนาปรับปรุงต่อไป	๙ รูป

จากตารางที่ ๔.๒๙ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร พบว่า ควรมีการใส่ใจพระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้ามาบวช จำนวน ๑๙ รูป ควรมีสวัสดิการในด้านต่างๆ จำนวน ๑๑ รูป และควรมีการสำรวจความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรภายในวัดและนำผลมาพัฒนาปรับปรุงต่อไปละเอียด จำนวน ๙ รูป ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการ อำนวยการ

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑) การอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัดยังไม่ดีเท่าที่ควร	๑) ควรมีการอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัด	๑๗ รูป
๒) ขาดการควบคุมและอำนวยการที่เกี่ยวข้องกับแผนการทำงาน	๒) ควรมีการควบคุมและอำนวยการที่เกี่ยวข้องกับแผนการทำงาน ไปจนถึงระยะเวลาที่กำหนด	๑๒ รูป
๓) กองทุนช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการศึกษาสงเคราะห์ ไม่เพียงพอ	๓) ควรมีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการศึกษาสงเคราะห์	๘ รูป

จากตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการอำนวยการ พบว่า ควรมีการอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัด จำนวน ๑๗ รูป ควรมีการควบคุมและอำนวยการที่เกี่ยวข้องกับแผนการทำงาน ไปจนถึงระยะเวลาที่กำหนดจำนวน ๑๒ รูป และควรมีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำนวน ๘ รูป ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๑ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑) ขาดการรายงานผล ประเมินผล การทำงาน	๑) มีการการแนะนำ ช่วยเหลือ รายงานผล ตลอดจนประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ	๑๕ รูป
๒) การบริหารจัดการไม่ตรงตามแผน และระยะเวลาที่วางไว้	๒) ควรมีการบริหารจัดการทุกอย่างให้ตรงตามแผนและระยะเวลาที่วางไว้	๑๑ รูป
๓) ขาดการประเมินผลการทำงาน	๓) ควรมีประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อติดตามการทำงานทุกกระบวนการไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด	๙ รูป

จากตารางที่ ๔.๓๑ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการควบคุมกำกับดูแล พบว่า ควรมีมีการการแนะนำ ช่วยเหลือ รายงานผล ตลอดจนประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ จำนวน ๑๕ รูป ควรมีการบริหารจัดการทุกอย่างให้ตรงตามแผนและระยะเวลาที่วางไว้ จำนวน ๑๑ รูป และควรมีประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อติดตามการทำงานทุกกระบวนการไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด จำนวน ๙ รูป ตามลำดับ

๔.๕ แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี(ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก)

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๔.๕.๑ ท่านคิดว่าวัดในอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานีมีการบริหารจัดการวัดเป็นอย่างไร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการบริหารจัดการวัด ในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑) วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการปฏิบัติศาสนกิจ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คนใน ชุมชน สั่งสอนให้เป็นคนดี ดังนั้นวัดจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะความเชื่อถือของคนในสังคมหรือพุทธศาสนิกชนจะเคารพนับถือ^๑

๒) มีพระสงฆ์ว่าเป็นผู้นำทางปัญญา สามารถพัฒนาตัวตนของคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงวัดมีหน้าที่ในการพัฒนาคุณธรรม ความดีของคนในสังคม ให้เจริญอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้วัดมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามภารกิจ ๖ ด้าน ของมหาเถรสมาคมให้ ครอบคลุม โดยการดำเนินภารกิจ ๖ ด้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของ พระพุทธศาสนา ที่ครอบคลุม ได้แก่ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี^๒

๓) วัดเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ทำให้วัดและ ศาสนสถาน สามารถถือครองสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ได้ เช่นเดียวกับบุคคลหรือนิติบุคคลทั่วไป โดยการบริหารจัดการทรัพย์สิน ของวัดและศาสนสถานนั้นเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส หรือผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการ ดูแลศาสนสถาน^๓

๔) เนื่องจากวัดและศาสนสถานมักตั้งอยู่ใกล้กับ ชุมชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับบ้าน หรือบรรพชิต กับคฤหัสถ์ในทุกๆด้าน ทั้งด้านที่เกื้อกูลกันหรือขัดแย้งกัน การที่ เจ้าอาวาส ผู้รักษาการหรือผู้มีอำนาจต้องแสดงบทบาทในการ ดูแลจัดการผลประโยชน์ทรัพย์สินของวัดด้วยการเจรจาต่อรอง ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้องนั้น ถือเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง ที่จะดำเนินการด้วยตัวเอง^๔

๕) ดังนั้นเจ้าอาวาสควรมีคฤหัสถ์เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือ หรือ ดำเนินการแทนในบางเรื่อง โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการวัดและศาสนสถานโดยเฉพาะด้านภาระงาน

^๑ สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรอากาศ (นิวัตร อากาศโร), เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจวิมล (สุพจน์ อาจารย์สุโ), เจ้าคณะตำบลคลองห้า, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูธรรมธรรฐิตีศักดิ์ สุภทโท, เจ้าอาวาสวัดทวีการะอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๔ สัมภาษณ์ นายไทย ทองปร่าง, อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าโขลง, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

บุคลากร และ การบริหารจัดการทรัพย์สิน ซึ่งเหมาะสมตามหลักธรรมของ แต่ละศาสนา และเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย^๕

๖) การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหาร จัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ^๖

๗) เจ้าอาวาสจะต้องเป็นบุคคลที่ประชาชนเคารพนับถือ เป็นที่ศรัทธาของ ประชาชน^๗

๘) เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมี หน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาสนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่ เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่บริหารและปกครอง วัด ที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด พระพุทธศาสนาจะเจริญก็เพราะความเลื่อมใสของประชาชน เจ้าอาวาสย่อมเป็นตัวจักรสำคัญในความเจริญของพระพุทธศาสนา ดังนั้นการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางของชุมชน^๘

สรุปวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการปฏิบัติศาสนกิจ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คนใน ชุมชน สั่งสอนให้เป็นคนดี ดังนั้นวัดจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะความเชื่อถือของคนในสังคมหรือพุทธศาสนิกชนจะเคารพนับถือเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมี หน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาสนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่ เป้าหมายแห่งความสำเร็จ

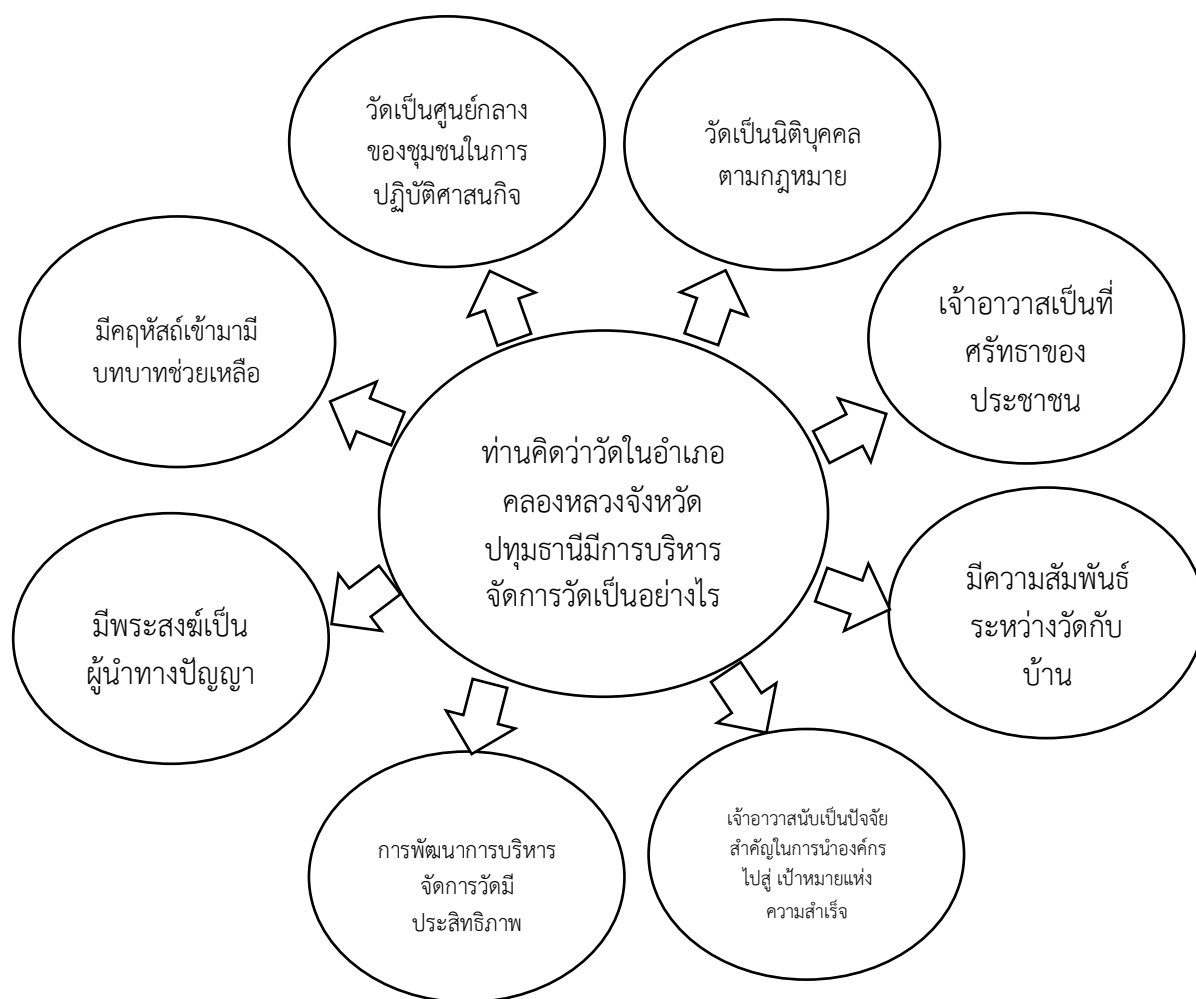
^๕ สัมภาษณ์ นายชัยรัตน์ บางขันธุ์, ประธานชุมชนวันครู, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

^๖ สัมภาษณ์ นายณรงค์ชัย แต่ประเสริฐ, ไวยาวัจกรวัดทวีการอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๗ สัมภาษณ์ นายปัญญา ตุ่มเทียน, กรรมการวัดทวีการอนันต์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๘ สัมภาษณ์ นางเทียมจิตร แกมขุนทด, กรรมการวัดทวีการอนันต์, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารจัดการวัดในอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานีมีการบริหารจัดการวัดเป็นอย่างไร ดังแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดในอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานีมีการบริหารจัดการวัดเป็นอย่างไร

๔.๕.๒ ท่านคิดว่าศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัดในอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑) ในสภาวะสังคมปัจจุบัน เทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆได้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการ หลั่งไหลของอารยธรรมตะวันตกเข้าสู่สังคมไทย โดยขาดการเน้นการพัฒนาและผสมผสานให้สอดคล้องกับ วัฒนธรรมเดิมอย่างเหมาะสมสังคมยอมรับและเน้นความสำคัญด้านวัตถุนิยมที่สามารถสนองความต้องการของ มนุษย์ได้อย่างปัจจุบัน ทำให้ความเชื่อมั่นและศรัทธาในศาสนา เริ่มสั่นคลอน^๙

๒) พุทธศาสนิกชนจำนวนมากไม่เข้าวัดไม่สนใจพระสงฆ์ เป็นชาวพุทธเพียงในนามไม่สนใจศึกษาปฏิบัติธรรมเข้าวัดเพื่อโชคลาภประโยชน์ ส่วนตัวหรือหมกมุ่นในไสยศาสตร์ขาดความรู้ในหลักการของพุทธศาสนา จึงเกิดศรัทธาญาณวิปยุตมากยิ่งขึ้น^{๑๐}

๓) พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ยังให้ความเชื่อและความศรัทธาในแก่นแท้และหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ทั้งในความเห็นต่อบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์และการเข้าวัดไปทำบุญ^{๑๑}

๔) เนื่องจากวัดและศาสนสถานมักตั้งอยู่ใกล้กับ ชุมชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับบ้าน หรือบรรพชิต กับคฤหัสถ์ในทุกๆด้าน ทั้งด้านที่เกื้อกูลกันหรือขัดแย้งกัน การที่ เจ้าอาวาส ผู้รักษาการหรือผู้มีอำนาจต้องแสดงบทบาทในการ ดูแลจัดการผลประโยชน์ทรัพย์สินของวัดด้วยการ เจริญต่อorang ประณีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้องนั้น ถือเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง ที่จะดำเนินการด้วยตัวเอง^{๑๒}

๕) คนไทยก็ยังไม่ถือว่าห่างไกลศาสนาเท่าใดมากนัก ก็ยังมีพุทธศาสนิกชนหมั่นเข้าวัด ไปทำบุญ ฟังธรรมในช่วงวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ กันให้เห็นกันเป็นประจำ ก็ถือได้ว่ายังไม่ถึงกาลเวลาของการเสื่อมของพุทธศาสนา^{๑๓}

๖) วัดมีความสำคัญต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ประชาชนคนไทยให้ความสำคัญต่อวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การที่พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญตามจิตศรัทธา หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางศาสนา เป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนไทยรุ่นหลัง^{๑๔}

^๙ สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรอากาศ (นิวัตร อากาศโร), เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจวิมล (สุพจน์ อจารสุโข), เจ้าคณะตำบลคลองห้า, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูธรรมธรรฐิติศักดิ์ สุภทโท, เจ้าอาวาสวัดทวีการะอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายไทย ทองปร่าง, อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าโขลง, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายชัยรัตน์ บางจันทร์, ประธานชุมชนวันครู, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายณรงค์ชัย แต่ประเสริฐ, ไวยาวัจกรวัดทวีการะอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

๗) วัดมีความสำคัญในหลาย ๆ ด้าน และแต่ละด้านมีความสำคัญแตกต่างกัน ประชาชนให้ความสำคัญมากในบทบาทวัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมหรือบริการด้านพิธีกรรม วัดเป็นสถานที่ให้ความรู้ทางธรรมะ วัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม วัดเป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านนำไปใช้เมื่อมีงาน และวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ในด้านความศรัทธาต่อวัดและองค์ประกอบต่างๆของวัด ^{๑๕}

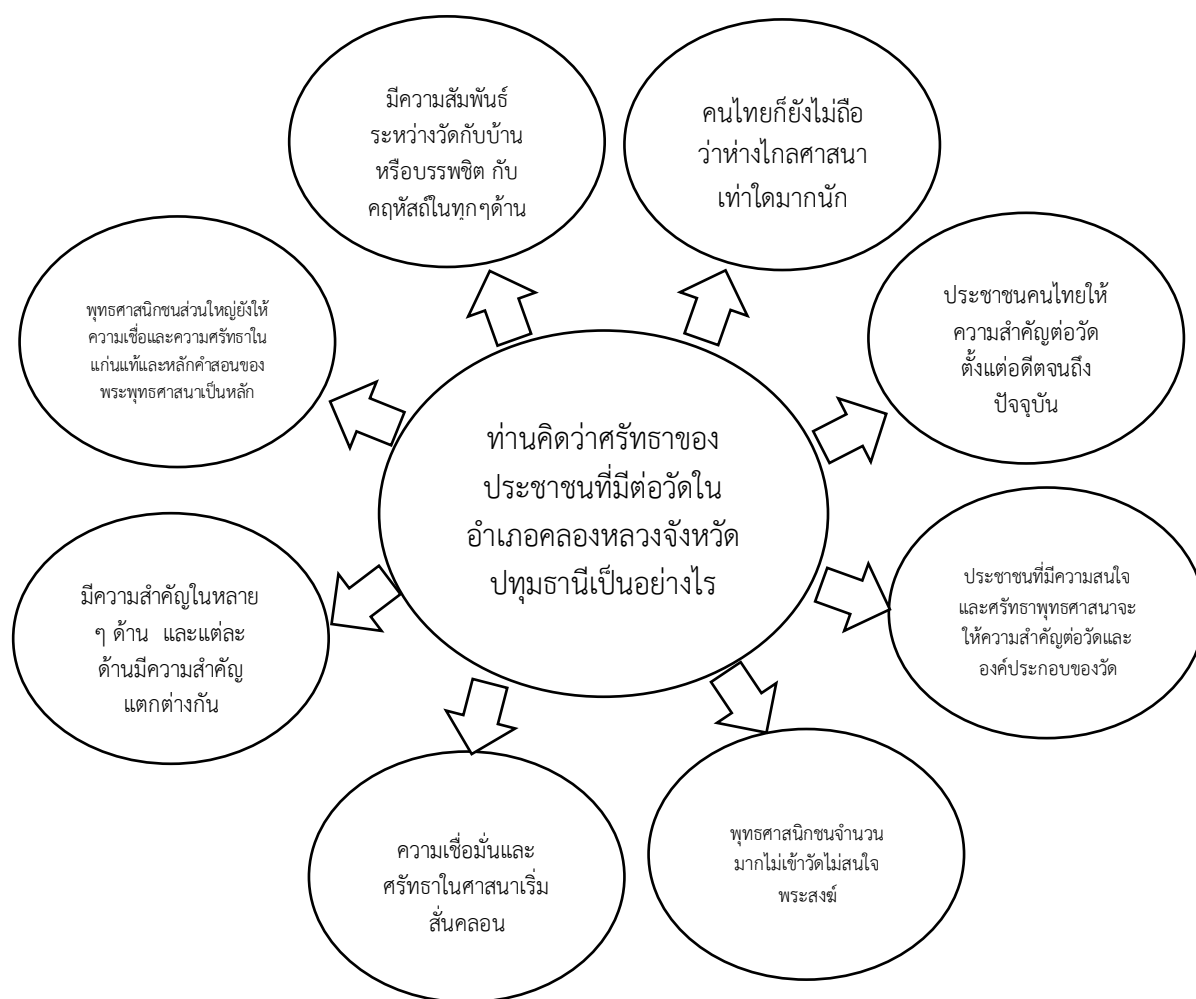
๘) ประชาชนที่มีความสนใจและศรัทธาพุทธศาสนาจะให้ความสำคัญต่อวัดและองค์ประกอบของวัด การทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาในองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัด เป็นการจรรโลงศาสนาให้อยู่ควบคู่ไปกับคนไทย สาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไปวัดน้อยลงหรือทำให้ศาสนาเสื่อมลงคือการทำผิดวินัยของพระสงฆ์ หากพระสงฆ์ประพฤติตนให้เหมาะสม เคร่งครัดในพระวินัยวางตนเป็นที่น่าเลื่อมใส อบรมธรรมะแก่พุทธศาสนิกชน ก็จะทำให้ประชาชนมีความศรัทธามากขึ้น ประชาชนที่อยู่ในชุมชนควรมาร่วมแรงร่วมใจกันดูแลและให้ความสำคัญแก่วัดในชุมชน ช่วยกันทำนุบำรุงวัด ประพฤติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และมีการส่งเสริมเยาวชนให้หมั่นศึกษาธรรมะ รู้จักการไปทำบุญและเข้าวัดตามโอกาสอันควร เพื่อให้วัดมีความสำคัญต่อชุมชนในรุ่นหลัง ๆ สืบไป^{๑๖}

สรุปในวัดมีความสำคัญต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ประชาชนคนไทยให้ความสำคัญต่อวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสภาวะสังคมปัจจุบัน เทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆได้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการ หลั่งไหลของอารยธรรมตะวันตกเข้าสู่สังคมไทย โดยขาดการเน้นการพัฒนาและผสมผสานให้สอดคล้องกับ วัฒนธรรมเดิมอย่างเหมาะสมสังคมยอมรับและเน้นความสำคัญด้าน วัฒนธรรมที่สามารถสนองความต้องการของ มนุษย์ได้อย่างปัจจุบัน ทำให้ความเชื่อมั่นและศรัทธาในศาสนาเริ่มสั่นคลอน

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายปัญญา ตุ่มเทียน, กรรมการวัดทวีการอนันต์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางเทียมจิตร แกมขุนทด, กรรมการวัดทวีการอนันต์, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัดในอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานีเป็นอย่างไร ดังแผนภาพที่ ๔.๒

แผนภาพที่ ๔.๒ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัดในอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานีเป็นอย่างไร

๔.๕.๓ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดและการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนของวัดมีอะไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการบริหารจัดการวัด ในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑) ปัจจุบันเจ้าอาวาสส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการบริหารจัดการวัดทั้งในด้านการบำรุงรักษาวัด การจัดการทำระบบศาสนสมบัติต่าง ๆ ของแต่ละวัดให้เป็นไปด้วยดี^{๑๗}

๒) มีวัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่ มากกว่าพัฒนาเพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการศึกษอบรม พระภิกษุสามเณร^{๑๘}

๓) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละชุมชน ไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมของพระศาสนาได้^{๑๙}

๔) การบูรณะปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมบางวัดก็ขาดความดูแลรักษาเอาใจใส่ปล่อยให้เสนาสนะชำรุดทรุดโทรมผุพังไปตามกาลเวลา^{๒๐}

๕) การปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ที่มาอาศัยอยู่ในวัดบางวัดยังไม่มีกฎระเบียบ การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์บางวัดก็ยังไม่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ^{๒๑}

๖) การจัดให้วัดนั้นเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมทั้งในส่วนของ วัดเองก็ตีชุมชนหรือในส่วนของราชการที่มาขอใช้สถานที่บางวัดอาจจะมีกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ มากมายจึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ^{๒๒}

๗) การแสวงหาผลประโยชน์กับความศรัทธาของคนไทยที่เข้าวัดทำบุญ และยังเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข^{๒๓}

๘) ความเจริญตามแบบตะวันตก ทำให้เกิดมีสถาบันใหม่ๆ เข้ามารับบทบาทเดิมที่เคยเป็นวัดไป เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล โรงมหรสพต่างๆ การที่บ้านกับวัดถูกแยกจากกันเป็นเพราะวัดไม่ได้ให้สาธารณประโยชน์ที่ทันสมัยได้เหมือนกับที่สถาบันทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่โดยรัฐให้ ดังนั้น อาจสรุปเป็นอีกสาเหตุหนึ่งได้ว่า การที่วัดบางแห่งไม่ปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงของสังคมให้เหมาะสม จนทำให้คนในชุมชนมองว่าวัดเป็นสัญลักษณ์ของความเก่าแก่โบราณเกินไปที่จะเข้าใจปัญหาสังคมในปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้และให้คำแนะนำใดๆ ได้ เหมือนอย่างที่เป็นในอดีต^{๒๔}

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรอากาศ (นิวัตร อากาศโร), เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจวิมล (สุพจน์ อจารสุโข), เจ้าคณะตำบลคลองห้า, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูธรรมธรรฐิตีศักดิ์ สุภโท, เจ้าอาวาสวัดทวีการะอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายไทย ทองปร่าง, อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าโขลง, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายชัยรัตน์ บางขันธุ์, ประธานชุมชนวันครู, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

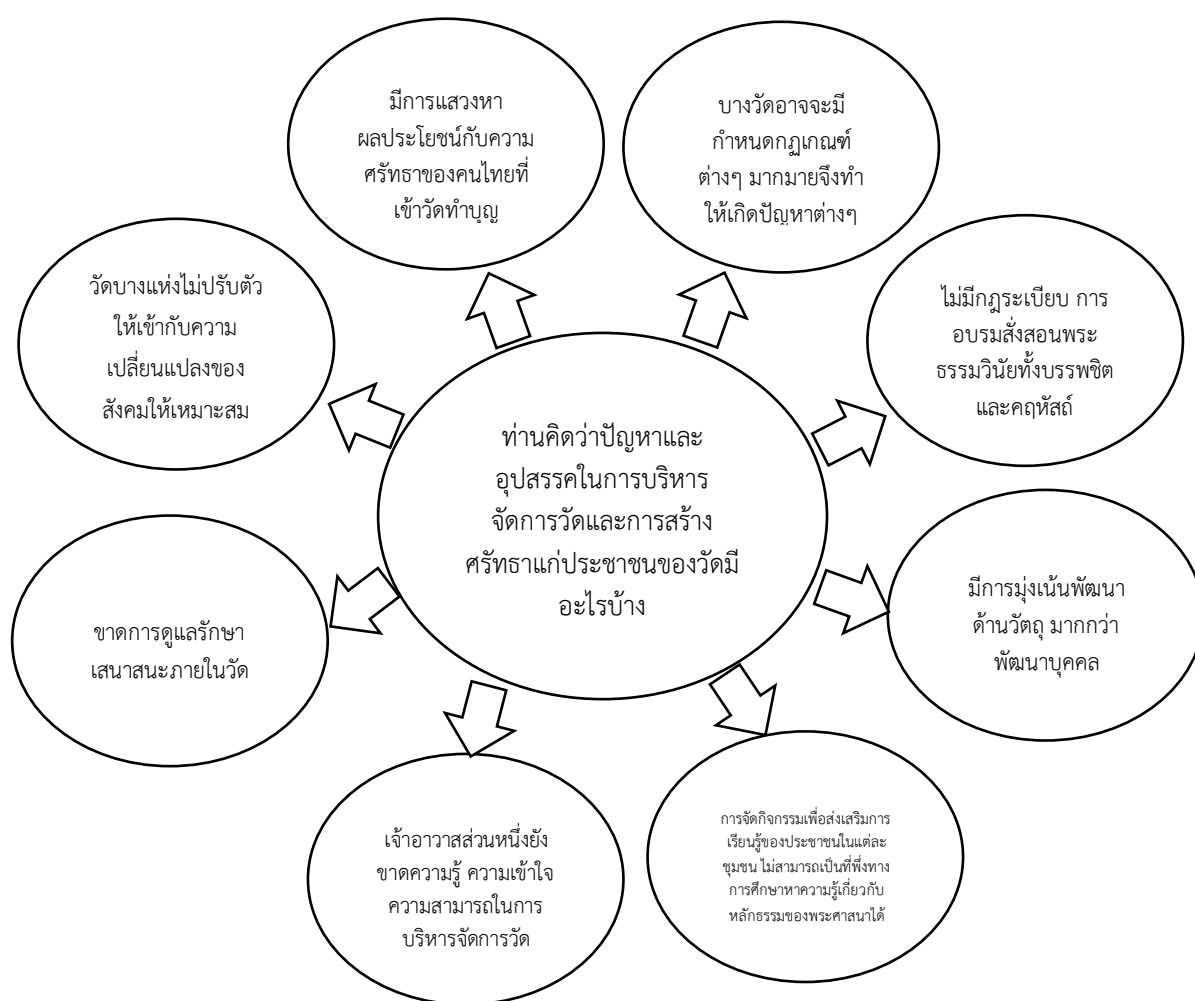
^{๒๒} สัมภาษณ์ นายณรงค์ชัย แต่ประเสริฐ, ไวยาวัจกรวัดทวีการะอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายปัญญา ตุ่มเทียน, กรรมการวัดทวีการะอนันต์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางเทียมจิตร แกมขุนทด, กรรมการวัดทวีการะอนันต์, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

สรุปปัจจุบันเจ้าอาวาสส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการบริหารจัดการวัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่ และการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ที่มาอาศัยอยู่ในวัดบางวัดยัง ไม่มีกฎระเบียบ

สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดและการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนของวัดมีอะไรบ้าง ดังแผนภาพที่ ๔.๓

แผนภาพที่ ๔.๓ สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดและการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนของวัดมีอะไรบ้าง

๔.๕.๔ ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการวัดและการสร้าง ศรัทธาแก่ประชาชนของวัดอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานีควรมีอะไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการบริหารจัดการวัด ในการบริหารจัดการวัดของ
พระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑) การพิจารณาแต่งตั้งเจ้าอาวาสควรคำนึงถึงศักยภาพ ความรู้ ความสามารถและ
สัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกับพระภิกษุและบุคคลในชุมชนของสังคมเพื่อให้วัดและศาสนาอยู่รอด เพราะ
ต้องรับภาระงานส่วนที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการต่อไปได้ภายใต้เงื่อนไขที่เจ้าอาวาสรูปเดิมเคยดำเนินการ^{๒๕}

๒) ควรพัฒนาศักยภาพและจิตสำนึกของเจ้าอาวาสให้ตระหนักถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้น ต่อ
ตนเอง วัดและศาสนา โดยส่งเสริมให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อจะได้ปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี
และเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงาน^{๒๖}

๓) ควรพิจารณาสรรหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถจากวัดอื่นมาช่วยงาน หรือขอความ
ช่วยเหลือจากวัดอื่นมาเป็นพี่เลี้ยงหรือถ่ายทอด สอนแนวทางการท างานหรือประสานงานจากผู้ที่มี
ความรู้ความสามารถที่เป็นบุคคลภายนอก^{๒๗}

๔) ควรมีการเสนอให้วัดกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดในแต่ละปัจจัย
ดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินงานของวัดของอาราม ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด^{๒๘}

๕) นำแนวทางในการพัฒนาไปประยุกต์ในการพัฒนาการ บริหารจัดการวัด โดยแนวทาง
ดังกล่าวไปประยุถึงกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาการบริหารจัดการวัด^{๒๙}

๖) การกิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับการระบุในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการวัด
นั้น จะต้องมีการดำเนินการขั้นตอนของปัจจัยการบริหาร โดยจะต้องมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ^{๓๐}

๗) คณะสงฆ์ควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยไม่
ควรรวมศูนย์อำนาจอยู่เพียงแค่ผู้บริหารเพียงแค่กลุ่มเดียว^{๓๑}

๘) มีการติดตามและ ประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินเพื่อการพัฒนาหรือแก้ปัญหาอย่าง
ต่อเนื่อง^{๓๒}

สรุปการพิจารณาแต่งตั้งเจ้าอาวาสควรคำนึงถึงศักยภาพมีพัฒนาศักยภาพและจิตสำนึกของ
เจ้าอาวาสควรพิจารณาสรรหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถจากวัดอื่นมาช่วยงานควรมีการเสนอให้วัด

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรอากาศ (นิวัตร อากาศโร), เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจวิมล (สุพจน์ อจารสุโข), เจ้าคณะตำบลคลองห้า, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูธรรมธรรฐิตีศักดิ์ สุภโท, เจ้าอาวาสวัดทวีการอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายไทย ทองปราง, อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าโขลง, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายชัยรัตน์ บางขันธุ์, ประธานชุมชนวันครู, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

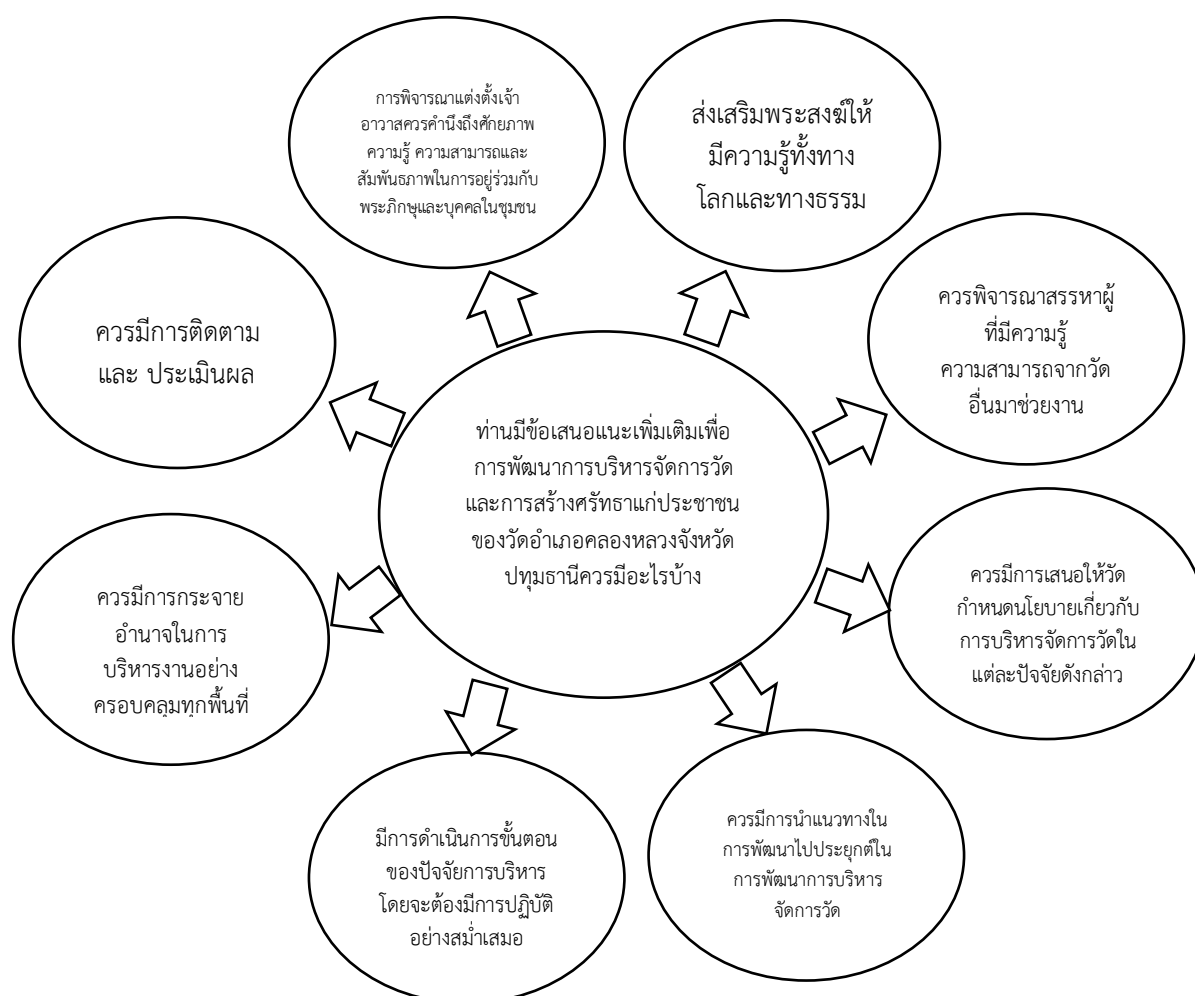
^{๓๐} สัมภาษณ์ นายณรงค์ชัย แต่ประเสริฐ, ไวยาวัจกรวัดทวีการอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางเทียมจิตร แกมขุนทด, กรรมการวัดทวีการอนันต์, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายปัญญา คุ้มเทียน, กรรมการวัดทวีการอนันต์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๒.

กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดแนวทางในการพัฒนาไปประยุกต์ในการพัฒนาการบริหารจัดการวัด และมีการติดตามและ ประเมินผลกิจกรรม

สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการวัดและการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนของวัดอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานีควรมีอะไรบ้าง ดังแผนภาพที่ ๔.๔

แผนภาพที่ ๔.๔ สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการวัดและการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนของวัดอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานีควรมีอะไรบ้าง

๔.๖ องค์ความรู้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

๔.๖.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

ว.๑ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานี				
ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก	ด้านการจัดการองค์กร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก	ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง	ด้านการอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง	ด้านการควบคุมกำกับดูแล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง
ว.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานี				
สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน <u>จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย</u>	สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน <u>จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย</u>	สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน <u>จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย</u>	สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน <u>จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย</u>	สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน <u>จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย</u>
ว.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานี				
ด้านการวางแผน ควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน	ด้านการจัดการองค์กร พัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการความรู้ในแต่ละด้านเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร ควรมีการใส่ใจพระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้ามาบวช	ด้านการอำนวยความสะดวก ควรมีการอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัด	ด้านการควบคุมกำกับดูแล ควรมีการการแนะนำช่วยเหลือ รายงานผลตลอดจนประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ
<p>ผลการสัมภาษณ์ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการปฏิบัติศาสนกิจ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คนใน ชุมชน สั่งสอนให้เป็นคนดี ปัจจุบันเจ้าอาวาสส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการบริหารจัดการวัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่ และการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ที่มาอาศัยอยู่ในวัดบางวัดยัง ไม่มีกฎระเบียบ ควรพิจารณาแต่งตั้งเจ้าอาวาสควรคำนึงถึงศักยภาพมีพัฒนาศักยภาพและจิตสำนึกของเจ้าอาวาสควรพิจารณาสรรหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถจากวัดอื่นมาช่วยงานควรมีการเสนอให้วัดกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดแนวทางการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการ บริหารจัดการวัด และมีการติดตามการประเมินผลกิจกรรม</p>				

แผนภาพที่ ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๕ ศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑. ด้านการวางแผน (Planning) อยู่ในระดับมาก
๒. ด้านการอำนวยการ (Directing) อยู่ในระดับมาก
๓. ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) อยู่ในระดับปานกลาง
๔. ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling) อยู่ในระดับปานกลาง
๕. ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน และมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

การศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีดังนี้

ปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการวางแผน พบว่าพระสงฆ์ขาดความรู้เรื่องการวางแผนการจัดการองค์กร ข้อเสนอแนะควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร พบว่าไม่มีการส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อเสนอแนะ พัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร พบว่าไม่มีกระบวนการคัดสรรพระภิกษุสามเณรในการเข้ามาบวช ข้อเสนอแนะ ควรมีการใส่ใจพระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้ามาบวช

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล พบว่าการอำนวยการความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัดยังไม่ดีเท่าที่ควรข้อเสนอแนะ มีการการแนะนำ ช่วยเหลือรายงานผล ตลอดจนประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการอำนวยความสะดวกการรายงานผลประเมินผลการทำงาน ข้อเสนอแนะควรมีการการแนะนำ ช่วยเหลือ รายงานผล ตลอดจนประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

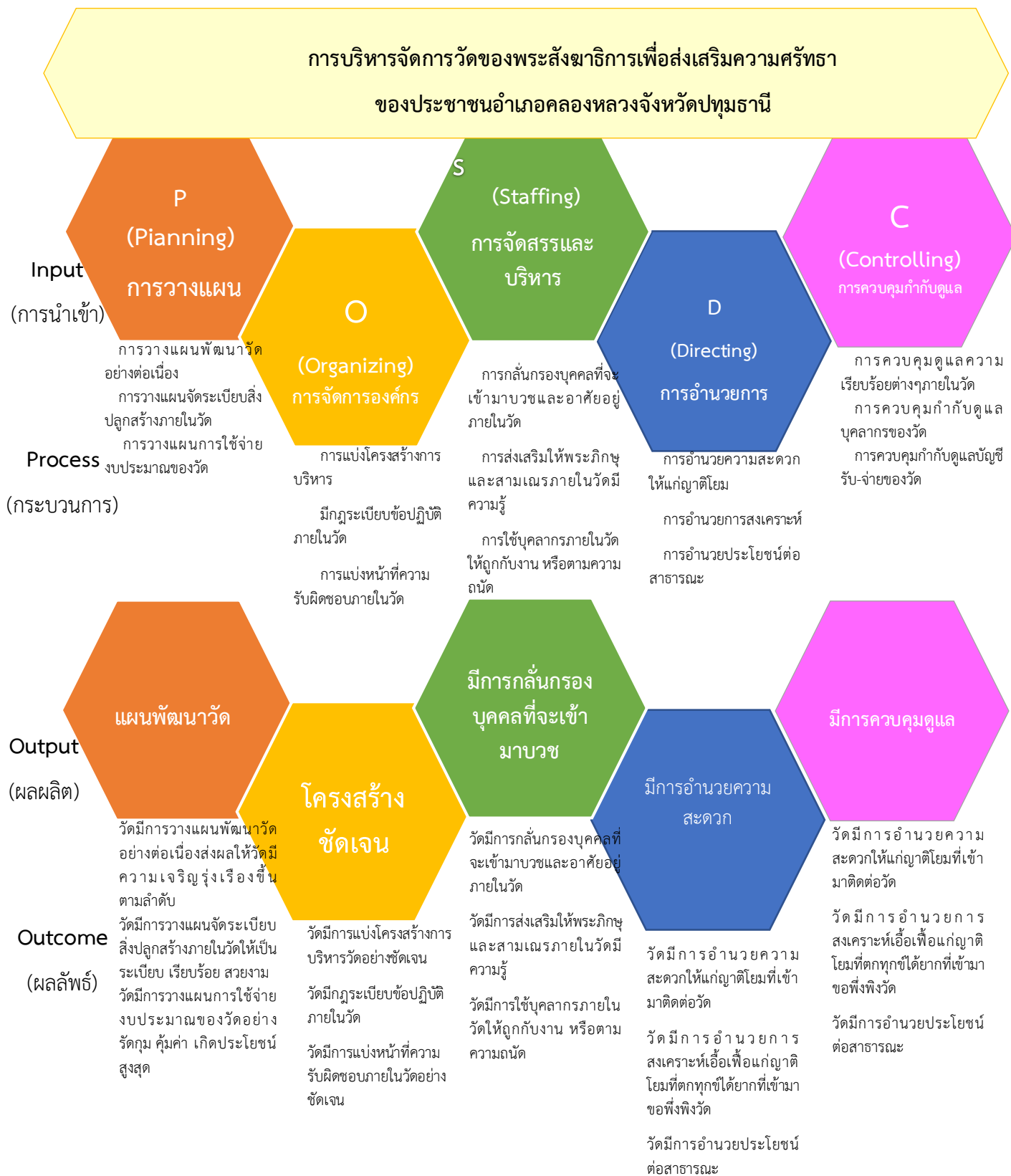
การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านสภาพทั่วไป วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการปฏิบัติศาสนกิจ ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คนใน ชุมชน สั่งสอนให้เป็นคนดี ดังนั้นวัดจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะความเชื่อถือของคนในสังคมหรือพุทธศาสนิกชนจะเคารพนับถือเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมี หน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาสนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่ เป้าหมายแห่งความสำเร็จ

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านปัญหาและอุปสรรค คือวัดมีความสำคัญต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ประชาชนคนไทยให้ความสำคัญต่อวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสภาวะสังคมปัจจุบัน เทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆได้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการ หลั่งไหลของอารยธรรมตะวันตกเข้าสู่สังคมไทย โดยชาดการเน้นการพัฒนาและผสมผสานให้สอดคล้องกับ วัฒนธรรมเดิมอย่าเหมาะสม สังคมยอมรับและเน้นความสำคัญด้านวัตถุนิยมที่สามารถสนองความต้องการของ มนุษย์ได้อย่าง ปัจจุบัน ทำให้ความเชื่อมั่นและศรัทธาในศาสนาเริ่มสั่นคลอน ปัจจุบันเจ้าอาวาสส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการบริหารจัดการวัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่ และการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ที่มาอาศัยอยู่ในวัดบางวัดยัง ไม่มีกฎระเบียบ

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านข้อเสนอแนะ คือการพิจารณาแต่งตั้งเจ้าอาวาสควรคำนึงถึง ศักยภาพมีพัฒนา ศักยภาพและจิตสำนึกของเจ้าอาวาสควรพิจารณาสรรหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ จากวัดอื่นมาช่วยงานควรมีการเสนอให้วัดกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดแนวทางในการพัฒนาไปประยุกต์ในการพัฒนาการ บริหารจัดการวัด และมีการติดตามและ ประเมินผลกิจกรรม

๔.๖.๒ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๖ การศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

Input (การนำเข้า) ประกอบด้วย

- P (Pianning)การวางแผน การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร
- O (Organizing) การจัดการองค์กรการจัดการองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำ และการกระจายอำนาจ
- S (Staffing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน
- D (Directing) การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ
- C (Controlling) การควบคุมกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

Process (กระบวนการ) ประกอบด้วย

P (Pianning)

- การวางแผนพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง
- การวางแผนจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างภายในวัด
- การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณของวัด

O (Organizing)

- การแบ่งโครงสร้างการบริหาร
- มีกฎระเบียบข้อปฏิบัติภายในวัด
- การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในวัด

S (Staffing)

- การกลั่นกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวชและอาศัยอยู่ภายในวัด
- การส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรภายในวัดมีความรู้
- การใช้บุคลากรภายในวัดให้ถูกกับงาน หรือตามความถนัด

D (Directing)

- การอำนวยการความสะดวกให้แก่ญาติโยม
- การอำนวยการสงเคราะห์
- การอำนวยการประโยชน์ต่อสาธารณะ

C (Controlling)

- วัดมีการอำนวยการความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัด
- วัดมีการอำนวยการสงเคราะห์เอื้อเฟื้อแก่ญาติโยมที่ตกทุกข์ได้ยากที่เข้ามาขอพึ่งพิงวัด
- วัดมีการอำนวยการประโยชน์ต่อสาธารณะ

(ผลลัพธ์) Outcome ประกอบด้วย

- มีแผนพัฒนาวัด
- มีโครงสร้างชัดเจน
- มีการกลั่นกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวช
- มีการควบคุมดูแล

(ผลลัพธ์) Outcome ประกอบด้วย

ด้านการวางแผน (Planning) ดังนี้ วัดมีการวางแผนพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องส่งผลให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ มีการวางแผนจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม และมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณของวัดอย่างรัดกุม คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดพทุมธานี ด้านการวางแผน (Planning) มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) ดังนี้ วัดมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารวัดอย่างชัดเจน มีกฎระเบียบข้อปฏิบัติภายในวัด และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในวัดอย่างชัดเจน เพื่อให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดพทุมธานี ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) ดังนี้ วัดมีการกลั่นกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวชและอาศัยอยู่ภายในวัด มีการส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรภายในวัดมีความรู้ และมีการใช้บุคลากรภายในวัดให้ถูกกับงาน หรือตามความถนัด เพื่อให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดพทุมธานี ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านการอำนวยการ (Directing) ดังนี้ วัดมีการอำนวยการความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัด มีการอำนวยการสงเคราะห์เอื้อเฟื้อแก่ญาติโยมที่ตกทุกข์ได้ยากที่เข้ามาขอพึ่งพิงวัด และมีการอำนวยการประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดพทุมธานี ด้านการอำนวยการ (Directing) มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling) ดังนี้ วัดมีการควบคุมดูแลความเรียบร้อยต่างๆภายในวัด มีการควบคุมกำกับดูแลบุคลากรของวัด และมีการควบคุมกำกับดูแลบัญชีรับ-จ่ายของวัด เพื่อให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดพทุมธานี ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling) มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑.เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ๒.เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ๓.เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods Research) ระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๗๙,๑๖๓ คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๘ รูปหรือคน ทั้งนี้จากผลการวิจัยสามารถสรุป อภิปรายผล และเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นเพศชาย จำนวน ๒๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๐๐ มีอายุ ๔๑- ๕๐ ปี จำนวน ๑๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗๕ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐๐ มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๕๐ และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ๑ - ๒ ครั้ง จำนวน ๑๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๐๐ ตามลำดับ

๒) ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ความคิดเห็นประชาชนมีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๕$, S.D. = ๐.๗๑๖) เพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี ตามลำดับ

๓) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ คือ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา มีรายได้ต่อเดือน และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน และมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๔) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า

- ๑) ควรมีการใส่ใจพระภิกษุสามเณร ตั้งแต่การคัดสรรเข้ามาบวช
- ๒) ควรมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์เรื่องการวางแผน
- ๓) ควรมีการอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยมที่เข้ามาติดต่อวัด
- ๔) พัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ๕) มีการการแนะนำ ช่วยเหลือ รายงานผล ตลอดจนประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ
- ๖) ควรมีการควบคุมและอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับแผนการทำงาน ไปจนถึงระยะเวลาที่กำหนด
- ๗) ควรมีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนในแต่ละขั้นตอน มีปัญหาอุปสรรคใดๆ หรือไม่หากพบปัญหาจะต้องไปรับการแก้ไขอย่างทันท่วงที
- ๘) ควรมีส่วนร่วมในด้านการศึกษาดูงาน
- ๙) ควรมีการบริหารจัดการทุกอย่างให้ตรงตามแผนและระยะเวลาที่วางไว้
- ๑๐) ควรใส่ใจเรื่องบุคลากรภายในวัด ตลอดจนบริหารจัดการแรงงานให้สามารถทำงานได้ราบรื่น ไม่ติดขัด
- ๑๑) ควรมีการสื่อสารแผนงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบและเข้าใจโดยละเอียด
- ๑๒) ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรภายในวัดและนำผลมาพัฒนาปรับปรุงต่อไป
- ๑๓) ควรมีส่วนร่วมผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อติดตามการทำงานทุกกระบวนการ ไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด
- ๑๔) ให้อำนาจในการสั่งการที่เหมาะสม
- ๑๕) ควรมีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการศึกษาสงเคราะห์

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” สามารถอภิปรายได้ดังนี้

๕.๒.๑ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นรินทร์ พูลสวัสดิ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยสรวนรวมอยู่ในระดับปานกลาง^๑

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๕.๒.๒ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน แตกต่างกัน และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้แสดงให้เห็นว่า วุฒิการศึกษา และจำนวนครั้งในการเข้าวัดทำบุญต่อสัปดาห์ ส่งผลต่อระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อเรื่องการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุพจน์ เจริญขำ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวน ตำบลปางมะคา อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการศึกษาพบว่า ผลเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนต่อการบริหารงานของตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลปางมะคา อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน และระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย แต่ในสวนของประชาชนที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย (Sig = ๐.๐๐)^๒

^๑ นรินทร์ พูลสวัสดิ์, “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา* (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๓), หน้า ๖๕.

^๒ สุพจน์ เจริญขำ, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลปางมะคา อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๕.๒.๓ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน และมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่า เพศ อายุ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน ไม่ส่งผลต่อระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อเรื่องการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระจรรณ ธีรปญโญ (เวฬุวป)** ใดศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลลำพวยนตอำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลลำพวยนตอำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลลำพวยนตอำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน^๓

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” โดยมีลักษณะที่สำคัญในแต่ละด้าน คือ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานของภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้องค์ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการวัดสืบต่อไปดังนี้

- ๑) เจ้าคณะผู้ปกครองที่ทำหน้าที่พระอุปัชฌาย์ควรให้ความสำคัญในการปกครอง สัทธวัหาริกให้มากและเสมอต้นเสมอปลาย
- ๒) คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการศาสนศึกษาภาคบังคับในทุกวัด ด้วยการคอยควบคุมและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในเขตพื้นที่ของตนเองอย่างทั่วถึง
- ๓) คณะสงฆ์ควรเร่งสร้างบุคลากรอันมีคุณภาพทางการศึกษา
- ๔) คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายและแผนงาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง

---

^๓ พระจรรณ ธีรปญโญ (เวฬุวป), “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลลำพวยนตอำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๕) คณะสงฆ์ควรมีการรักษาซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคม เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในสังคม เพื่อการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความสามัคคีกันของประชาชนในสังคม

๖) ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณ เป็นการช่วยสงเคราะห์และให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการสงเคราะห์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผลการวิจัย “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้องค์ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการวัดสืบต่อไปดังนี้

๑) พระสังฆาธิการควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานอย่างครอบคลุม โดยไม่ควรรวมศูนย์อำนาจอยู่เพียงแค่ผู้บริหารเพียงแค่งานเดียว

๒) พระสังฆาธิการควรส่งเสริมยกย่องให้มีขวัญกำลังใจในการเรียนของพระภิกษุสามเณรภายในวัด

๓) พระสังฆาธิการควรส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในเขตพื้นที่ของตนเองอย่างทั่วถึง

๔) พระสังฆาธิการควรปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดกับศาสนธรรมและสามารถนำเอาหลักธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้

๕) พระสังฆาธิการควรมีการวางแผนแผนผังในการดำเนินการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัด

๖) พระสังฆาธิการควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ได้วิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีเท่านั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ถ้าจะทำการวิจัยในครั้งต่อไป ความทำการวิจัยในรายละเอียดเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน หลังจากนางานวิจัยฉบับนี้ไปใช้ทดลองจริง

๒) ควรศึกษาเรื่อง แนวทางในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

๓) ควรวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์อื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางเดียวกันและครอบคลุมทั่วถึงในประเทศไทย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณ์วิเสส. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๙.

_____ . อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬา

ลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____ . ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา,

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๐.

_____ . คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์ .

กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา. ๒๕๔๓.

_____ . ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา. กองพุทธศาสนสถาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,

๒๕๔๒.

_____ . หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: เอพีกราฟคี่

ไซน, ๒๕๓๙.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ

ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๒.

กীরติ ศรีวิเชียร. อดีต ปัจจุบัน และอนาคตแห่งบทบาทของสังฆมัตถ์ในการแสวงหาเส้นทาง

พัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- จันทรานี สงวนนาม. เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง. กรุงเทพมหานคร: ม.ท.ป., ๒๕๓๖.
- จุฬารัตน์ บุญยากร. **วัดพัฒนา ๕๐**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. **บทบาทของผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลในการบริหารผู้มีวุฒิสามารถ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘.
- _____. **คัมภีร์รัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- ทองหล่อ เดชไทย. **แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕.
- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒.
- บรรจบ เนียมมณี. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๓.
- บุญทัน ดอกไธสง. **การจัดองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- บุญธรรม เทียมจันทร์. **เจ้าอาวาส เจ้าพนักงาน ใครกำหนด?**. กรุงเทพมหานคร: สามดีพรีนติ้ง อีคิวปเม้นท์, ๒๕๔๖.
- ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. **สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.
- ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.
- ประเวศ วะสี. **พระสงฆ์กับการรื้อท้าวตันสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีในการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- พระธรรมวรานายก (โอภาส นิรุติเมธี). **การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน**. ธรรมปริทัศน์ ๔๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมหากษัตริย์ กิติติโสภโณ, ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.
- พระมหาอุทัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี). คนสำราญงานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.
- พระมหาสมทรง สิริธโร และคณะ. บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา, ๒๕๒๕.
- พะยอม วงศ์สารศรี. องค์กรและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. วัฒนธรรมการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒.
- วัชร บวรณสิงห์. การบริหารหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.
- สมคิด บางโม. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
- สมพงศ์ เกษมสิน. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๑๔.
- สมยศ นาวิกการ. การบริหารเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมไทย แนวทางวิจัยและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา, ๒๕๒๘.
- สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. องค์กรและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๒.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. คู่มือพระสังฆาธิการและพระวิทยากร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.
- สิน พันธุ์พินิจ. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗.
- สุดาภรณ์ อรุณดี. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. เลย์: รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสิโยภักษ์. หลักการบริหารเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.
- สุนทร สุภูตะโยธิน. คู่มือสมณศักดิ์ สำหรับผู้บริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: กรังปรีชอินเตอรเนชั่นแนล, ๒๕๔๐.
- สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์. การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.
- อนันต์ วิริยพินิจ. บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

กฤษดา มมตะขบ. “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ.๒๕๐๕”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

เฉลิม อุตกฤษฎ. “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.

ณทพงษ์ วิยะรัตน์. “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองข้างคอก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๘.

ทวี ขจรกุล ไตทำการวิจัยเรื่อง. “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๗.

ธัญพร พงษ์โสภณ. “บทบาทของพระสงฆ์สี่บุดุคคในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต สื่อสารมวลชน**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์. “การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖.

นรินทร์ พูลสวัสดิ์. “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๓.

บุญช่วย จันทร์เข้า. “พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗.

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์. “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์. “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น”. **ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระกิตติศักดิ์ ยโสธร (แก้วเหล่า). “บทบาทของพระสาโรชบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระคณพศ กิตติสารโร (ประกอบเสียง). “การบริหารงานขององค์การบริหารสวนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาขององค์การบริหารสวนตำบล ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูนนทวิวัฒน์ วิธมโม (มีนุสรณ์). “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา. “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระครูสิริอากาศ (อำภา). “บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม: กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.
- พระจรูญ ธีรปัญญา เวฬุวาท. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารสวนตำบลลำพยนต์อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระชนดล นาคสุวรรณ (นาคพิพัฒน์). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล. บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.
- พระมหาเกษภา นันทเพชร (ฐานกโร). ทศนคติของพระสงฆ์ตอบบทบาทการพัฒนาสังคม. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๔.
- พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม (จันทร์คุ้ม). “บทบาทของพระอานนทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- พระมหาบุญมี อธิปัญญา (วรรณวิเศษ). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี: พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน). **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาเจี๋ยศักดิ์ สิริภทโท (พิมพ์สกุล). “รูปแบบการบริหารวัดในทศวรรษหน้า”. **วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕.

พระมหาลำพึง อธิปญโญ (เพ็ญภู). “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาไขทํากิจกรรมางานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม วิฑิตีโล)”. **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม). “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

สัมฤทธิ์ ทาเหล็กเจริญ. “ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๖.

สุพจน เจริญขำ. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะคา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

สุภัทรมาศ จริยเวชวัฒนา. “การบริหารจัดการเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านฉาง”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗.

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง เปลี่ยนแปลงเขตสุขาภิบาลคลองหลวง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. **ราชกิจจานุเบกษา**. ๙๑ ๒๐ ง. กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งสุขาภิบาลคลองหลวง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. **ราชกิจจานุเบกษา**. ๗๓ ๙๙ ง. ฉบับพิเศษ. พฤศจิกายน ๒๔๙๙.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ตั้งและเปลี่ยนแปลงเขตตำบลในท้องที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. **ราชกิจจานุเบกษา**. ๑๐๑ ๑๓๐ ง. กันยายน ๒๕๒๗.

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองท่าโขลง พ.ศ. ๒๕๔๔”. **ราชกิจจานุเบกษา**. ๑๑๘ ๙๓ ก. ตุลาคม ๒๕๔๔.

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พ.ศ. ๒๕๓๙”. **ราชกิจจานุเบกษา**. ๑๑๓ ๑๖ ก. พฤษภาคม ๒๕๓๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พลศักดิ์ โพธิ์ศรีทอง. “การนำพระสงฆ์(วัด)มาเป็นหลักในการแก้ปัญหาทางสังคมจิตวิทยาของเยาวชนไทยในยุคโลกาภิวัตน์”. หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๓๘.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖.

สมเด็จพระธีรญาณมุนี (สมชาย วรชาโย). “คุณวัด”. **วารสารใบลาน ๕**. เมษายน-พฤษภาคม, ๒๕๒๘.

(๔) รายงานวิจัย:

เฉียบ ไทยยิ่ง. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน: กรณีศึกษาภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.

(๕) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรอาภากร (นิวัตร อาภากร). เจ้าคณะอำเภอลองหลวง, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒.

พระครูปริยัติกิจวิมล (สุพจน์ อาจารย์สุโ). เจ้าคณะตำบลคลองห้า, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒.

พระครูธรรมธรรฐิติศักดิ์ สุภทโท. เจ้าอาวาสวัดทวีการะอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

นายไทย ทองปร่าง. อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าโขลง, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒.

นายชัยรัตน์ บางชันธ์. ประธานชุมชนวันครู, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

นายณรงค์ชัย แต่ประเสริฐ. ไวยาวัจกรวัดทวีการะอนันต์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

นายปัญญา ตุ่มเทียน, กรรมการวัดทวีการะอนันต์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๒.

นางเทียมจิตร แกมขุนทด, กรรมการวัดทวีการะอนันต์, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

๑. Primary Sources

Campbell, Roaid F. and Others. **Introduction to Educational Administration**. Boston: Allyn and Bacon, 1997.

Fayol. Henri. **General and Industrial Management**. London: Pittman & Sons, 1964.

Gulick L. and Urwick J.. **Papers on the Science of Administration**. New York: Institute of Public Administration, 1973.

Simon, Herbert. A.. **Public Administration**. New York: Alfred A Kuopf, 1996.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของ
ประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

*****

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อันจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางแก้ไข ปัญหา อุปสรรค พร้อมข้อเสนอแนะต่อไป

ข้อมูลที่ได้ จะแปลผลวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระธีรภัทร์ นาถสีโล (นาคกลิ่น)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ว่าท่านปฏิบัติในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

- ๕ คะแนน หมายถึง มีระดับทัศนคติมากที่สุด
 ๔ คะแนน หมายถึง มีระดับทัศนคติมาก
 ๓ คะแนน หมายถึง มีระดับทัศนคติปานกลาง
 ๒ คะแนน หมายถึง มีระดับทัศนคติน้อย
 ๑ คะแนน หมายถึง มีระดับทัศนคติน้อยที่สุด

ข้อ ที่	การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอ คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการวางแผน (Planning)						
๑.	วัดมีการวางแผนพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องส่งผลให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ					
๒.	วัดมีการวางแผนจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย สวยงาม					
๓.	วัดมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณของวัดอย่างรัดกุม คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด					
ด้านการจัดการองค์กร (Organizing)						
๑.	วัดมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารวัดอย่างชัดเจน					
๒.	วัดมีกฎระเบียบข้อปฏิบัติภายในวัด					
๓.	วัดมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในวัดแก่พระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด					
ด้านการจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing)						
๑.	วัดมีการกลั่นกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวชและอาศัยอยู่ภายในวัด					
๒.	วัดมีการส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณรภายในวัดมีความรู้ ความสามารถ					
๓.	วัดใช้บุคลากรภายในวัดได้ถูกกับงาน หรือตามความถนัด					

ด้านการอำนวยการ (Directing)					
๑.	วัดมีการมอบหมายงานให้แก่พระภิกษุสามเณรปฏิบัติ				
๒.	วัดอำนวยการความสะดวกแก่ญาติโยมที่เข้ามาทำบุญที่วัด				
๓.	วัดสงเคราะห์เอื้อเฟื้อแก่ญาติโยมที่ตกทุกข์ได้ยากที่เข้ามาขอพึ่งพิงวัด				
ด้านการควบคุมกำกับดูแล (Controlling)					
๑.	วัดมีการควบคุมดูแลความเรียบร้อยต่างๆภายในวัด				
๒.	วัดมีการควบคุมกำกับดูแลบุคลากรของวัด				
๓.	วัดมีการควบคุมกำกับดูแลบัญชีรับ-จ่ายของวัด				

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑) การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ปัญหา และอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๒) ความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ปัญหา และอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง
การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของ
ประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นามผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

วิธีการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง / จดบันทึก

หมายเหตุ.....

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานีเพื่อนำมาวิเคราะห์ และสรุปเป็นการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ข้อที่ ๒.๑ ท่านคิดว่าวัดในอำเภอลองหลวงจังหวัดปทุมธานีมีการบริหารจัดการวัดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ ๒.๒ ท่านคิดว่าศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัดในอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานีเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ ๒.๓ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดและการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนของวัดมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ ๒.๔ ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการวัดและการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนของวัดอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานีควรมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณ / เจริญพร ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน
พระธีรภัทร์ นาคสีโล (นาคกลิ่น)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๐๘๓

วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นียมมางกูร

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระธีรภัทร์ นาสีโล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๕-๐๘๘๙๑๑๙๑

ตรวจสอบแล้ว

รศ. ดร. สุรินทร์ นียมมางกูร

๑๐ พ.ย. ๖๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๑๐๘๓

วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวดี หมั่นมี

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออโนโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระธีรภัทร์ นาสีโล

โทรติดต้อ : ๐๘๕-๐๘๙๙๑๑๑

ตรวจสอบแล้ว

(ผศ.ดร. ธิติวดี หมั่นมี)
๒๓/พ.ย./๖๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๑ ๐๘๓

วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระมหาสุภันท์ สุนนโท, ดร.

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจสอบแล้ว

ผู้ประสานงาน: พระธีรภัทร์ นาสีโล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๙๑๑๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕๒/ว ๐๘๓

วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาดลีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระธีรภัทร์ นาดลีโล

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๙๑๓๑

ตรวจสอบแล้ว

(ผศ.ดร. เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ)

๒๕ พ.ย. ๖๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๑ ๐๘๓

วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาดสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๒๐๕๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจสอบแล้ว

ดร.กาญจนา คำจตุ
10 / NOV / 12

ผู้ประสานงาน: พระธีรภัทร์ นาดสีโล

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๙๑๑๙๑

ภาคผนวก ค.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เรียน พระครูสุทิวรญาณ วัดป่าญาณวิสุทธาวาส จังหวัดปราจีนบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาคสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๒๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในเขตปกครองของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิชนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาคสีโล

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๙๑๙๑

อนุทิน น. ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓

๓๐ พ.ค. ๖๒

ภาคผนวก ง.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย (แบบสอบถาม)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๑๕๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูธรรมธรฐิติศักดิ์ สุกโท เจ้าอาวาสวัดกวีการะอนันท์ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลกับประชาชนที่มาทำบุญภายในวัดของท่าน

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาสีโล

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๔๑๙๑

อนุญาตให้เก็บข้อมูล

พระครูธรรมธรฐิติศักดิ์ สุกโท
จ. วัดกวีการะอนันต์

15 ธันวาคม ๒๕๖๒

ภาคผนวก จ.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย (สัมภาษณ์)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ก ๑๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูธรรมจริยกิจ สุกทโท เจ้าอาวาสวัดทิวาทระอนันต์ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาลสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาลสีโล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๕-๐๘๘๙๔๑๙๑

ฉันทให้สัมภาษณ์
พระครูธรรมจริยกิจ สุกทโท
ร. วัดทิวาทระอนันต์
15 ธันวาคม ๒๕๖๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๑ ๑๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูวิจิตรอากาศ เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาคสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาคสีโล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๕-๐๘๕๔๑๑๑

๑๖.๑๑.๖๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๖๑๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูปริยัติกิจวิมล เจ้าคณะตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาดสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาดสีโล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๙๑๙๑

อนงค์ ใจดี
พระครูปริยัติกิจวิมล

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๑๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายไทย ทองปราง อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าโขลง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาดสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาดสีโล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๔๑๙๑

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๑ ๑๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายณรงค์ชัย แต่ประเสริฐ ไวยาวัจกรวัดทิวาทระอนันต์ จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาคสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาคสีโล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๙๑๑๙๑

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๓ ๑๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายชัยรัตน์ บางขันธุ์ ประธานชุมชนวันครู
สิ่งทีส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาดสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาดสีโล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๙๑๙๑

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๖ ๑๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายปัญญา ตุ่มเทียน กรรมการวัดทวีการะอนันต์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาดสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาดสีโล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๕-๐๘๙๙๑๙๑

(พระอุดมสิทธิธนายก)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๑ ๑๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางเทียมจิตร แกมขุนทด กรรมการวัดทิวการระอนันต์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระธีรภัทร์ ฉายา นาดสีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการกับความศรัทธาของประชาชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระอุทมธิ์ทินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระธีรภัทร์ นาดสีโล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๕-๐๘๘๙๑๑๙๑

มีหอ ๑๑ - สิมภาภรณ์
๑๑/๑๑/๑๑ ๑๑/๑๑/๑๑

ภาคผนวก ฉ
รูปภาพสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรอากาศ (นิวัตร อากาศโร) เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

สัมภาษณ์พระครูปริยัติกิจวิมล (สุพจน์ อาจารย์สุโภ) เจ้าคณะตำบลคลองห้า ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

สัมภาษณ์พระครูธรรมธรรฐิตีศักดิ์ สุภทโท เจ้าอาวาสวัดทวีการะอนันต์ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

สัมภาษณ์นายปัญญา ตุ่มเทียน กรรมการวัดทวีการะอนันต์ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๒

สัมภาษณ์นายณรงค์ชัย แต่ประเสริฐ ไวยาวัจกรวัดทิวการอนันต์ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

สัมภาษณ์นายชัยรัตน์ บางขันธุ์ ประธานชุมชนวันครู ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

สัมภาษณ์นางเทียมจิตร แกมขุนทด กรรมการวัดทวีการะอนันต์ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒

สัมภาษณ์นายไทย ทองปราง อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าโขลง ๑๙ มกราคม ๒๕๖๒

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ ฉายา/นามสกุล : พระธีรภัทร์ นาถสีโล (นาคกลั่น)
- วัน เดือน ปีเกิด : วันเสาร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๐
- ภูมิลำเนาที่เกิด : ๒๖๘ หมู่ ๑๐ บ้านดงปอ ตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
- การศึกษา : ประกาศนียบัตร การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) รุ่นที่ ๑๓
นิติศาสตร์บัณฑิต (น.บ.เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ,นักธรรมเอก
- อุปสมบท : ๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๑
- สังกัด : วัดทิวการะอนันต์ ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
- ตำแหน่ง : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทิวการะอนันต์
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๐
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๒
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดทิวการะอนันต์ ๕๐/๑๖ หมู่ ๑๑ ซอยเทพกฤษณาร ๒๒ ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๒๐